

PREZES RADY MINISTRÓW

Warszawa /elektroniczny znacznik czasu/

DKPL.WK.0610.2.113.2022.ACY(12)

RM-0610-113-22

Pani Elżbieta WITEK

Marszałek Sejmu

Szanowna Pani Marszałek,

na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam Sejmowi

projekt ustawy o wypowiedzeniu Traktatu Karty Energetycznej oraz Protokołu Karty Energetycznej dotyczącego efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska, sporządzonych w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych zostali upoważnieni Minister Klimatu i Środowiska oraz Minister Spraw Zagranicznych.

Z poważaniem,

Mateusz Morawiecki

Prezes Rady Ministrów

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Do wiadomości:

Wnioskodawcy

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

U S T A W A

z dnia

**o wypowiedzeniu Traktatu Karty Energetycznej oraz Protokołu Karty Energetycznej
dotyczącego efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska,
sporządzonych w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r.**

Art. 1. Wyraża się zgodę na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wypowiedzenia Traktatu Karty Energetycznej oraz Protokołu Karty Energetycznej dotyczącego efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska, sporządzonych w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

Traktat Karty Energetycznej oraz Protokół Karty Energetycznej dotyczący efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska, sporządzone w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r., zostają wypowiedziane przez Rzeczpospolitą Polską.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Andrzej Duda

PREZES RADY MINISTRÓW

Mateusz Morawiecki

UZASADNIENIE

1. Wyjaśnienie potrzeby i celu wypowiedzenia Traktatu Karty Energetycznej

Rzeczpospolita Polska (RP) jest stroną Traktatu Karty Energetycznej oraz Protokołu Karty Energetycznej dotyczącego efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska, sporządzonych w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r. (Dz. U. z 2003 r. poz. 985), zwanych dalej „Traktatem” lub „TKE”. Stronami tej umowy międzynarodowej jest dziś 53 państw i organizacji międzynarodowych, w tym Unia Europejska (UE), Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom) oraz wszystkie państwa członkowskie UE, za wyjątkiem Republiki Włoskiej, która wystąpiła z TKE z dniem 1 stycznia 2016 r. (lista stron TKE została zawarta w załączniku nr 1 do wniosku). Z uwagi na swój charakter Traktat stanowi część obowiązującego w RP prawa zarówno jako wiążące prawo międzynarodowe (umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie), jak również jako wiążące prawo Unii Europejskiej (UE jest stroną TKE, a więc stanowi ona część jej porządku prawnego).

TKE zawiera klauzulę rozstrzygnięcia sporów (Artykuł 26) m.in. umożliwiającą inwestorom z państw będących stronami Traktatu pozywanie innych jego państw-stron, w których inwestorzy ci dokonali inwestycji chronionych na mocy Traktatu. Zastosowanie Artykułu 26 TKE do sporów wewnętrznych, tj. sporów zaistniałych między inwestorem z jednego państwa członkowskiego UE a innym państwem członkowskim, od lat uznawane było przez Komisję Europejską (KE) i zdecydowaną większość państw członkowskich UE za sprzeczne z prawem UE. Podstawą dla takiego stanowiska był m.in. brak poszanowania autonomii prawa unijnego przez międzynarodowe trybunały arbitrażowe ustanowione na podstawie Artykułu 26 TKE w odniesieniu do sporów wewnętrznych.

Takie stanowisko w pierwszej kolejności zostało potwierdzone w wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE, zwanym dalej „TSUE” lub „Trybunałem”, z dnia 6 marca 2018 r. w sprawie C-264/18, *Słowacja p. Achmea BV* z 2018 r., zwanej dalej „sprawą Achmea”¹⁾, w którym wskazał on, że zasada autonomii prawa UE uniemożliwia dwóm państwom członkowskim UE ustanowienie mechanizmu rozstrzygnięcia sporów między inwestorem a państwem przez dwustronną umowę inwestycyjną (BIT) z pominięciem Trybunału. TSUE orzekł, że mechanizmy te są niezgodne z unijnymi Traktatami, ponieważ podważają one

¹⁾ EU:C:2018:158.

system środków prawnych przewidzianych w nich do rozwiązywania tego rodzaju sporów. Stanowią one zatem zagrożenie dla autonomii prawa UE i zasady wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi. W związku z tym traktaty takie powinny zostać formalnie rozwiązane w celu zapewnienia pewności prawnej w porządku prawnym UE. Wyrok w sprawie *Achmea* dotyczył umów wewnątrzunijnych (intra EU-BIT), dlatego 22 państwa członkowskie UE, w tym Rzeczpospolita Polska, podpisały dnia 15 stycznia 2019 r. wspólną deklarację, w której m.in. wyraziły pogląd, że wewnątrzunijne stosowanie Artykułu 26 TKE jest niezgodne z prawem UE, z uwagi na tożsamość jego specyfiki z klauzulami rozstrzygania sporów na podstawie umów intra-EU BIT (jak w sprawie *Achmea*).

Analogiczne stanowisko sformułowała KE w 2018 r. Jednocześnie Republika Finlandii, Wielkie Księstwo Luksemburga, Republika Malty, Republika Słowenii i Królestwo Szwecji wydały osobną wspólną deklarację, która w ogóle nie odnosiła się do TKE, a Węgry sformułowały deklarację indywidualną, w której wyraziły pogląd, że wyrok w sprawie *Achmea* nie dotyczy postępowań arbitrażowych na podstawie TKE.

W wyroku z dnia 2 września 2021 r. w sprawie C-741/19, *Republika Mołdawii przeciwko Komstroy LLC*²⁾, zwanym dalej „wyrok *Komstroy*” lub „sprawa *Komstroy*”, TSUE wskazał na brak zgodności Artykułu 26 TKE z prawem UE w zakresie jego stosowania do wewnątrzunijnych sporów inwestycyjnych, tj. sporów inicjowanych przez inwestora pochodzącego z państwa UE przeciwko innemu państwu UE³⁾. Skutki wyroku TSUE w sprawie *Komstroy* należy interpretować w ten sposób, że Artykuł 26 TKE nie ma zastosowania do tego rodzaju sporów. Trybunały arbitrażowe rozstrzygające spory na podstawie Artykułu 26 TKE konsekwentnie uznają swoją jurysdykcję w sporach wewnątrzunijnych. Wyjątkiem była sprawa arbitrażowa prowadzona przed Instytutem Arbitrażowym przy Sztokholmskiej Izbie Handlowej w sprawie nr V (2016/135) Green Power Partners K/S SCE Solar Don Benito APS przeciwko Królestwu Hiszpanii, gdzie sąd arbitrażowy uznał wówczas rozstrzygnięcie TSUE. W swoim orzecznictwie wskazują one ponadto, że nie są zobligowane stosować się do wyroków Trybunału w sprawach *Achmea* i *Komstroy*. Orzeczenia trybunałów arbitrażowych co do zasady nie podlegają kontroli sądów państw członkowskich UE. Tym samym dalsze związanie RP Traktatem, mając na względzie fakt, że Artykuł 26 tego Traktatu jest powszechnie wykorzystywany do sporów wewnątrzunijnych, w tym przeciwko RP, będzie skutkować naruszeniami prawa UE.

²⁾ EU:C:2021:655.

³⁾ EU:C:2021:655, pkt 66.

W takich przypadkach będzie bowiem dochodziło do wydawania kolejnych wyroków trybunałów arbitrażowych naruszających zasadę autonomii prawa UE w sporach między inwestorami z państw członkowskich UE a innymi państwami członkowskimi UE. W rezultacie efektywną ścieżką zapewnienia zgodności Artykułu 26 TKE z prawem UE jest zmiana tego Traktatu wyłączająca *expressis verbis* wewnętrzną klauzulę arbitrażową TKE lub wystąpienie z Traktatu przez RP (na podstawie Artykułu 47 TKE).

Trwające obecnie już kilka lat negocjacje w sprawie zmiany TKE (tzw. proces modernizacji), w których UE jest reprezentowana przez KE, nie pozwalają oczekiwać zmian w Traktacie, które umożliwiłyby naprawienie ww. braku zgodności wewnętrznego stosowania klauzuli arbitrażowej TKE z prawem UE. Mandat negocjacyjny dla KE nie obejmuje bowiem kwestii zawarcia w zmodyfikowanym Traktacie klauzuli wyłączającej wewnętrżne stosowanie Artykułu 26 TKE. Jednocześnie dotychczasowe orzecznictwo trybunałów arbitrażowych wskazuje, że potencjalne, inne niż zmiana TKE, rozwiązania prawne, takie jak przyjęcie przez państwa członkowskie UE oraz UE deklaracji interpretacyjnej lub zawarcie przez państwa członkowskie UE tzw. umowy *inter se* wyłączającej w relacjach wewnątrzunijnych możliwość sporów arbitrażowych pomiędzy inwestorem a państwem, najprawdopodobniej nie zostaną uznane przez trybunały arbitrażowe za wystarczające do wyłączenia stosowania Artykułu 26 TKE w relacjach wewnątrzunijnych. Należy również wskazać, że nawet w przypadku osiągnięcia porozumienia w sprawie modernizacji uwzględniającego częściowo oczekiwania RP, proces ratyfikacji zmian w TKE zająłby długie lata, zważywszy na liczbę państw będących stronami tego Traktatu.

Jak wskazano powyżej, zgodnie z Artykułem 47 ust. 3 TKE postanowienia Traktatu będą miały nadal zastosowanie do inwestycji dokonanych na obszarze RP przez inwestorów innych Umawiających się Stron lub na obszarze innych Umawiających się Stron przez inwestorów z RP, przez okres dwudziestu lat od dnia, kiedy wystąpienie RP z TKE nabierze mocy. Tym samym inwestorzy nie będą mieli podstawy prawnej do podnoszenia roszczeń przeciwko RP w odniesieniu do nowych inwestycji.

Należy również dodać, że RP była dotychczas wielokrotnie pozywana w międzynarodowym arbitrażu inwestycyjnym na podstawie TKE. Niezależnie od oddalenia roszczeń inwestorów w rozstrzygniętych dotychczas sporach Rzeczpospolita Polska ponosi wysokie koszty postępowań arbitrażowych: zaliczki na koszty postępowania (w tym wynagrodzenie arbitrów), opinie biegłych, zorganizowanie rozpraw, tłumaczenia, udział świadków

oraz koszty zastępstwa procesowego. Wystąpienie RP z TKE może więc potencjalnie istotnie zmniejszyć obciążenie państwa pod względem finansowym, ponieważ nie będzie zachodzić konieczność ponoszenia znaczących kosztów, związanych z rozstrzygnięciem sporów w oparciu o ten Traktat. Żaden polski inwestor nie wszczął dotychczas postępowania na podstawie TKE. Analizy Ministerstwa Klimatu i Środowiska oraz Ministerstwa Aktywów Państwowych wskazują na brak zainteresowania polskich podmiotów gospodarczych ochroną traktatową oferowaną przez TKE.

Trzeba ponadto zwrócić uwagę, że w odniesieniu do przewidywanych w TKE kompetencji trybunałów arbitrażowych do stwierdzania naruszeń obowiązków sformułowanych w części III TKE Traktat – inaczej niż nowoczesne umowy inwestycyjne, takie jak Kompleksowa Umowa Gospodarczo-Handlowa UE-Kanada (CETA) – nie stanowi, że jego postanowienia nie mogą być interpretowane jako uniemożliwiające stronie wprowadzenie i stosowanie środków niezbędnych do ochrony bezpieczeństwa publicznego lub moralności publicznej, utrzymania porządku publicznego, ochrony zdrowia i życia ludzi, zwierząt lub roślin, pod warunkiem, że środki takie nie są stosowane w sposób, który stanowiłby narzędzie służące arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między stronami, na których terytorium panują podobne warunki, lub ukrytego ograniczenia w wymianie handlowej między stronami.

Wynika stąd, że trybunał arbitrażowy rozstrzygający spór na podstawie TKE nie jest związany zasadą poszanowania prawa państwa do regulacji. Kompetencja trybunału arbitrażowego do stwierdzania naruszeń obowiązku, o którym mowa w Artykule 10 ust. 1 TKE, polegającego na przyznawaniu „uczciwego i równego traktowania” (*fair and equitable treatment*) inwestycjom, do których stosuje się umowa, nie została w żaden sposób ograniczona lub dookreślona, ponieważ TKE – inaczej niż nowoczesne umowy inwestycyjne takie jak CETA – nie zawiera legalnej definicji tego pojęcia. Brak doprecyzowania treści podstawowego standardu ochrony inwestycji skutkuje niskim stopniem przewidywalności rozstrzygnięć trybunałów arbitrażowych. W konsekwencji standard ten może wywierać tzw. „efekt mrożący” w zakresie działań państwa mających na celu ochronę interesu publicznego.

Warto w tym miejscu dodać, że praktyka działania trybunałów arbitrażowych na podstawie TKE dała asumpt do wielu krytycznych ocen, które zasadniczo sprowadzają się do nazbyt szerokiego ujmowania przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej państwa (a zarazem

ograniczenia jego swobody regulacyjnej, w tym w tak ważnych społecznie dziedzinach jak ochrona środowiska, ochrona konkurencji i konsumentów, czy prawo pracy), braku przejrzystości postępowania arbitrażowego dla opinii publicznej i jego znaczących kosztów dla stron.

W związku z powyższym najbardziej optymalnym wariantem procedowania, aby usunąć niezgodność praktyki stosowania TKE z prawem unijnym oraz wyżej zaznaczone ryzyka regulacyjne i społeczne, jest wyjście RP z Traktatu.

2. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

W wyniku wypowiedzenia TKE inwestorzy zagraniczni z państw będących jej stronami nie będą mogli składać przeciwko RP do trybunałów arbitrażowych skarg odnośnie do inwestycji dokonanych po wypowiedzeniu. Będą mogli natomiast składać skargi do sądów krajowych oraz w niektórych sytuacjach do sądów międzynarodowych (np. Europejski Trybunał Praw Człowieka – ETPC), jak również do niektórych organów traktatowych Organizacji Narodów Zjednoczonych w zakresie międzynarodowego prawa praw człowieka. Te zasady ochrony inwestycji będą mieć odpowiednie zastosowanie do ewentualnych hipotetycznych inwestycji inwestorów polskich w państwach trzecich. Wypowiedzenie nie zamyka jednak drogi do zawarcia w konkretnej umowie z konkretnym inwestorem precyzyjnego i zgodnego z prawem UE i Konstytucją RP zapisu na arbitraż. Odnośnie do inwestycji dokonanych przed wypowiedzeniem TKE inwestorzy będą mogli składać skargi do trybunałów arbitrażowych przez okres dwudziestu lat od dnia, kiedy wypowiedzenie nabierze mocy prawnej.

Możliwość ta nie dotyczy jednak inwestorów unijnych, ponieważ zgodnie z regułami Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, sporządzonej w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r., oraz międzynarodowym prawem zwyczajowym klauzula arbitrażowa zawarta w Artykule 26 TKE, który jest traktatem wcześniejszym, nie może być stosowana od dnia 1 maja 2004 r., to jest od dnia przystąpienia RP do UE, ponieważ nie jest zgodna z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, który jest traktatem późniejszym. Brak zgodności klauzuli arbitrażowej zawartej w TKE z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej został potwierdzony w wyroku TSUE z dnia 2 września 2021 r. w sprawie *Komstroy*. W świetle powyższego trybunały arbitrażowe, ustanowione na podstawie TKE, nie posiadają jurysdykcji do rozpoznawania sporów wewnątrzunijnych z uwagi na brak ważnej zgody na arbitraż.

Jednocześnie RP dołączy do dokumentu wypowiedzenia deklarację o powyższej treści (projekt treści deklaracji stanowi załącznik nr 2).

3. Przewidywane skutki prawne, społeczne, gospodarcze, finansowe i polityczne wypowiedzenia Traktatu Karty Energetycznej

We wszystkich wyżej wymienionych dziedzinach skutki wypowiedzenia TKE będą dla RP pozytywne.

Skutki prawne

Wypowiedzenie TKE nie spowoduje zmian w materialnoprawnej sytuacji inwestorów zagranicznych. Nadal będą oni chronieni przez mające zastosowanie przepisy Konstytucji RP (art. 32, art. 45, art. 64), prawa międzynarodowego (Artykuły 6 i 14 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2⁴⁾, zwanej dalej „EKPCz”, Artykuł 1 Protokołu Nr 1 i Nr 4 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonego w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. oraz sporządzonego w Strasburgu dnia 16 września 1963 r., Artykuły 2 i 14 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r.⁵⁾) i prawa UE w stopniu nie mniejszym niż przepisami wypowiedzianej TKE. Wypowiedzenie zmieni sytuację prawną inwestorów jedynie w ten sposób, że swe prawa będą realizować przed sądami krajowymi, ETPC, organami traktatowymi ONZ w zakresie międzynarodowego prawa praw człowieka. Z uwagi na to, że orzeczenia ww. sądów i trybunałów w zakresie sporów inwestycyjnych są co do zasady znacznie bardziej przewidywalne niż orzeczenia trybunałów arbitrażowych – wypowiedzenie TKE pozytywnie wpłynie na pewność prawa w tym obszarze.

Nadrzędnym celem wystąpienia RP z TKE jest usunięcie niezgodności Artykułu 26 TKE z prawem UE. Zważywszy na brak realnych perspektyw wprowadzenia w przewidywalnej przyszłości zmian TKE wykluczających wprost możliwość prowadzenia sporów wewnątrzunijnych, przedmiotowa niezgodność z prawem UE może zostać skutecznie usunięta jedynie przez wypowiedzenie TKE przez RP. Należy w tym kontekście podkreślić, że jednostronne wyjście RP z TKE, podczas gdy UE pozostanie jej stroną, nie będzie

⁴⁾ Dz. U. z 1993 r. poz. 284.

⁵⁾ Dz. U. z 1977 r. poz. 167.

stanowiąc precedens. Precedens taki ustanowiła już Republika Włoska, która wystąpiła z TKE w 2016 r. Decyzja ta nie spotkała się z formalnym sprzeciwem ze strony instytucji UE i nie była przedmiotem żadnego postępowania przeciwko temu państwu przed instytucjami UE, w tym przed TSUE. Sam TSUE wskazał w Opinii 1/19, dotyczącej Konwencji stambulskiej z dnia 6 października 2021 r., że Unia może zawrzeć umowę międzynarodową mieszaną w zakresie swoich kompetencji, nawet jeśli niektóre państwa członkowskie w ogóle nie zamierzają do niej przystępować (pkt 259–260 tej Opinii). Tym samym, jak wskazał rzecznik generalny TSUE w odniesieniu do przedmiotowej sprawy, „z zasady podziału kompetencji w sposób logiczny i nieunikniony wynika, że państwo członkowskie może się wycofać z umowy mieszanej, o ile pewna część umowy wchodzi w zakres kompetencji państw” (Opinia Rzecznika Generalnego Hogana z dnia 11 marca 2021 r. w sprawie 1/19 Konwencja Stambulska, pkt 204⁶⁾).

Ponadto, jak już zauważono, elementem realizacji wyjścia RP z TKE winno być zawarcie deklaracji interpretacyjnej dotyczącej ww. klauzuli przedłużonego obowiązywania umowy (tzw. *sunset clause*), mającej za cel wykluczyć stosowanie klauzuli arbitrażowej TKE do sporów wewnętrznych, tj. wytoczonych z powództwa inwestorów unijnych przeciwko RP. Deklaracja ta określona być powinna na wzór analogicznych deklaracji zawartych przy rozwiązywaniu w ubiegłych latach bilateralnych umów o wzajemnej ochronie inwestycji (zob. załącznik nr 2).

Skutki polityczne

W przeciwieństwie do wypowiedzania dwustronnych umów inwestycyjnych wypowiedzenie TKE nie generuje ewentualnych kontrowersji politycznych w relacjach międzypaństwowych. Wypowiedzenie TKE będzie natomiast pozytywnym sygnałem politycznym, który umocni pozycję RP jako państwa konsekwentnie realizującego własne interesy na arenie międzynarodowej. Będzie też dowodem na dążenie RP do przestrzegania prawa UE. W praktyce bowiem klauzula arbitrażowa TKE jest używana przez unijnych inwestorów zamiast mechanizmów rozstrzygania sporów ustanowionych w prawie Unii Europejskiej. Wreszcie należy wskazać również na znikome postępy w procesie negocjacji modernizacji TKE.

⁶⁾ EU:C:2021:198.

Skutki gospodarcze

Z analiz Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) wynika, że brak jest dowodów na związek między dostępnością arbitrażu inwestycyjnego a napływem do danego państwa inwestycji zagranicznych (metaanaliza OECD, *Freedom of Investment Process: Societal benefits and costs of investor protection in International Investment Agreements – A critical review of available evidence*, DAF/INV/WD(2015)1/REV3, § 70). Analizy te znajdują poparcie również w doświadczeniach RP. Przykładowo według danych Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu (PAIH), pomimo rozwiązania w ostatnich latach szeregu wewnątrzunijnych umów o popieraniu i ochronie inwestycji (BIT), nie odnotowano spadku bezpośrednich inwestycji zagranicznych w RP, wręcz przeciwnie – poziom tych inwestycji nieustannie wzrasta. Z analiz Ministerstwa Rozwoju i Technologii wynika ponadto, że RP będzie w średnim i długim okresie czasu importerem, a nie eksporterem kapitału.

Wypowiedzenie TKE nie wpłynie negatywnie na sytuację polskich przedsiębiorstw inwestujących za granicą, gdyż nie korzystają one z przewidzianego w TKE arbitrażowego mechanizmu rozstrzygania sporów.

Wypowiedzenie Traktatu nie wywoła również negatywnych skutków w obszarze energii lub polityki energetycznej RP. Nie zidentyfikowano zagrożeń w tym obszarze, jakie wiązać mogłyby się z wystąpieniem przez RP z TKE, m.in. zważywszy na fakt iż, jak wspomniano wyżej, zagraniczne inwestycje w polską energetykę były i pozostaną chronione na podstawie przepisów krajowych i europejskich. Wystąpienie z TKE nie wpłynie negatywnie na bezpieczeństwo energetyczne RP, percepcję RP na rynkach energii, czy poziom zainteresowania inwestycjami zagranicznymi w RP w przedmiotowym obszarze.

Wystąpienie z TKE nie przyniesie również negatywnych konsekwencji dla RP w obszarze energii. Jakkolwiek postanowienia Traktatu obejmują – oprócz ochrony inwestycji i rozwiązywania sporów – także wielostronną współpracę w zakresie tranzytu energii, handlu i wydajności energetycznej, to wystąpienie z TKE nie wywoła negatywnych skutków wymagających uwzględnienia przy podejmowaniu decyzji o wystąpieniu. Należy m.in. wskazać, że TKE nie wpływa na kształtowanie cen surowców, a zawarte w nim postanowienia dotyczące tranzytu nie obejmują rozwiązań, które nie byłyby już przewidziane w prawie UE. Tym samym wystąpienie z TKE nie będzie stanowić czynnika ryzyka dla podmiotów zagranicznych rozważających w przyszłości przesył surowców do Rzeczypospolitej Polskiej lub ich tranzyt przez terytorium RP.

Skutki finansowe

Wypowiedzenie TKE nie będzie wpływać na obciążenia finansowe RP. Wyeliminuje ono natomiast konieczność ponoszenia przez RP kosztów prowadzenia nowych postępowań arbitrażowych i ryzyko obciążenia odszkodowaniami za rzekome naruszenia praw inwestorów. Jest to szczególnie istotne w kontekście przyspieszającej transformacji energetycznej, która będzie utrudniona, jeśli dokonywanym w jej ramach inwestycjom towarzyszyć miałyby konieczność ponoszenia wysokich odszkodowań na podstawie niedookreślonych standardów traktatowych na rzecz inwestorów z branży paliw kopalnych. Wreszcie zaprzestanie ponoszenia kosztów finansowania budżetu Sekretariatu Karty Energetycznej stanowić będzie oszczędność dla RP. Ze wszystkich tych względów wypowiedzenie TKE będzie mieć pozytywny wpływ na finanse publiczne RP.

Skutki społeczne

Wypowiedzenie TKE istotnie ograniczy ryzyko prawne związane z wprowadzeniem nowych regulacji w sektorze energetyki. Klauzula arbitrażowa TKE tworzy dla państw będących jego stronami ryzyko bycia pozwanym w następstwie wprowadzanych regulacji prawnych w obszarze energetyki, czego skutkiem może być niechęć do wprowadzenia takich regulacji (tzw. „regulatory chill”). Po upływie 20-letniego okresu obowiązywania klauzul tymczasowego stosowania traktatu (tzw. klauzula sunset) ryzyko to zostanie zniwelowane.

4. Wyjaśnienie wyboru trybu wypowiedzenia Traktatu Karty Energetycznej

Wypowiedzenie Traktatu Karty Energetycznej winno odbyć się w trybie przewidzianym w art. 22 w związku z art. 14 ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 127) w związku z Artykułem 47 ust. 1 Traktatu oraz faktem, że Traktat ten został ratyfikowany za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie.

Mając na uwadze, że TKE stanowi umowę międzynarodową ratyfikowaną za zgodą, o której mowa w art. 89 ust. 1 i art. 90 Konstytucji RP, wypowiedzenie zostanie dokonane po uzyskaniu zgody wyrażonej w ustawie.

Jednocześnie razem z dokumentem wypowiedzenia depozytariuszowi zostanie przekazana deklaracja określona w załączniku nr 2.

TRAKTAT

Karty Energetycznej oraz Protokół Karty Energetycznej dotyczący efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska,

sporządzone w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r.

(Dz. U. z dnia 17 czerwca 2003 r.)

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 17 grudnia 1994 r. zostały sporządzone w Lizbonie Traktat Karty Energetycznej oraz Protokół Karty Energetycznej dotyczący efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska.

Po zapoznaniu się z powyższym Traktatem i Protokołem, w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oświadczam, że:

- zostały one uznane za słuszne zarówno w całości, jak i każde z postanowień w nich zawartych,
- są one przyjęte, ratyfikowane i potwierdzone,
- będą niezmiennie zachowywane.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.
Dano w Warszawie dnia 24 listopada 2000 r.

(Tekst Traktatu Karty Energetycznej i Protokołu Karty Energetycznej stanowi oddzielny załącznik do niniejszego numeru)

ZAŁĄCZNIK

TRAKTAT KARTY ENERGETYCZNEJ

oraz Protokół Karty Energetycznej dotyczący efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska

sporządzone w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r.

SPIS TREŚCI

Traktat Karty Energetycznej

Załączniki do Traktatu Karty Energetycznej

1. Załącznik EM
Materiały i produkty energetyczne
[zgodnie z artykułem 1(4)]
2. Załącznik NI
Materiały i produkty energetyczne pominięte w definicji "działalność gospodarcza w sektorze energii"
[zgodnie z artykułem 1(5)]
3. Załącznik TRM

- Notyfikacja i stopniowe odstępowanie od środków dotyczących inwestycji związanych z handlem ("TRIMs")
[zgodnie z artykułem 5(4)]
4. Załącznik N
Wykaz Umawiających się Stron żądających co najmniej trzech oddzielnych obszarów włączonych do tranzytu
[zgodnie z artykułem 7(10)(a)]
 5. Załącznik VC
Wykaz Umawiających się Stron, które podjęły dobrowolne wiążące zobowiązania w odniesieniu do artykułu 10(3)
[zgodnie z artykułem 10(6)]
 6. Załącznik ID
Wykaz Umawiających się Stron niezezwalających na ponowne przedkładanie przez inwestora tego samego sporu do międzynarodowego arbitrażu na późniejszym etapie, w ramach artykułu 26
[zgodnie z artykułem 26(3)(b)(i)]
 7. Załącznik IA
Wykaz Umawiających się Stron niezezwalających inwestorowi lub Umawiającej się Stronie na przedłożenie sporu dotyczącego ostatniego zdania artykułu 10(1) do arbitrażu międzynarodowego
[zgodnie z artykułami 26(3)(c) i 27(2)]
 8. Załącznik P
Specjalna procedura dla sporów, w których stroną jest władza niższego szczebla niż państwowy
[zgodnie z artykułem 27(3)(i)]
 9. Załącznik G
Wyjątki i przepisy w sprawie stosowania postanowień GATT oraz instrumentów z nim związanych
[zgodnie z artykułem 29(2)(a)]
 10. Załącznik TFU
Postanowienia dotyczące umów handlowych między państwami, które były częściami składowymi byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich
[zgodnie z artykułem 29(2)(b)]
 11. Załącznik D
Tymczasowe postanowienia w sprawie rozstrzygnięcia sporów handlowych
[zgodnie z artykułem 29(7)]
 12. Załącznik B
Formuła podziału kosztów Karty
[zgodnie z artykułem 37(3)]
 13. Załącznik PA
Wykaz sygnatariuszy, którzy nie akceptują zobowiązania artykułu 45(3)(b) do tymczasowego stosowania
[zgodnie z artykułem 45(3)(c)]
 14. Załącznik T
Środki okresu przejściowego przyjęte przez Umawiające się Strony
[zgodnie z artykułem 32(1)]

Decyzje w odniesieniu do Traktatu Karty Energetycznej

Protokół Karty Energetycznej dotyczący efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska

Dokument końcowy Konferencji w Hadze poświęconej Europejskiej Karcie Energetycznej

Dokument końcowy Konferencji Europejskiej Karty Energetycznej

Oświadczenie przewodniczącego sesji z dnia 17 grudnia 1994 r.

Przekład

TRAKTAT KARTY ENERGETYCZNEJ

PREAMBUŁA

Umawiające się Strony niniejszego Traktatu,

Mając na uwadze Paryską Kartę Nowej Europy podpisaną dnia 21 listopada 1990 r.;

Mając na uwadze Europejską Kartę Energetyczną przyjętą Dokumentem końcowym konferencji w Hadze w sprawie Europejskiej Karty Energetycznej i podpisaną w Hadze w dniu 17 grudnia 1991 r.;

Zważywszy, że wszyscy sygnatariusze Dokumentu końcowego Konferencji w Hadze podjęli się realizować cele i zasady Europejskiej Karty Energetycznej oraz możliwie najszybciej wdrożyć i rozszerzyć wzajemną współpracę poprzez negocjowanie w dobrej wierze Traktatu Karty Energetycznej i Protokołów, a także pragnąc oprzeć zobowiązania zawarte w tej Karcie na pewnej i wiążącej, międzynarodowej podstawie prawnej;

Pragnąc również ustanowić ramy strukturalne niezbędne dla realizacji zasad zawartych w Europejskiej Karcie Energetycznej;

Pragnąc zrealizować zasadniczą koncepcję inicjatywy Europejskiej Karty Energetycznej, którą jest ułatwianie wzrostu gospodarczego przez podejmowanie kroków zmierzających do liberalizacji inwestycji i handlu w sektorze energii;

Potwierdzając, że Umawiające się Strony przywiązują największą wagę do skutecznego wprowadzenia w życie pełnej klauzuli traktowania narodowego oraz klauzuli najwyższego uprzywilejowania i że te zobowiązania będą stosowane przy dokonywaniu inwestycji zgodnie z traktatem uzupełniającym;

Mając na uwadze zadanie stopniowej liberalizacji handlu międzynarodowego oraz zasadę unikania dyskryminacji w handlu międzynarodowym, zawarte w Układzie ogólnym w sprawie taryf celnych i handlu oraz instrumentach z nim związanych, jak również przewidziane w niniejszym Traktacie;

Zdecydowane stopniowo usuwać techniczne, administracyjne i inne przeszkody w handlu materiałami i produktami energetycznymi oraz związanymi z nimi urządzeniami, technologiami i usługami;

Mając na względzie ewentualne członkostwo w Układzie ogólnym w sprawie taryf celnych i handlu tych Umawiających się Stron, które nie są aktualnie stronami tego Układu, oraz w trosce o zapewnienie tymczasowych porozumień handlowych, które wspierać będą te Umawiające się Strony, nie hamując ich przygotowań do takiego członkostwa;

Mając na uwadze prawa i zobowiązania tych Umawiających się Stron, które są również stronami Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu oraz instrumentów z nim związanych;

Mając na uwadze przepisy o konkurencji dotyczące fuzji, monopoli, praktyk antykonkurencyjnych i nadużywania pozycji dominującej;

Mając również na uwadze Układ o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, Wytoczne dla dostawców materiałów nuklearnych i inne międzynarodowe zobowiązania lub umowy o nierozprzestrzenianiu środków jądrowych;

Uznając konieczność jak najefektywniejszego działania w zakresie poszukiwań, produkcji, przetwarzania, magazynowania, transportu, dystrybucji i użytkowania energii;

Powołując się na Ramową konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Konwencję w sprawie transgranicznego zanieczyszczenia powietrza na dalekie odległości, wraz z jej protokołami, a także inne porozumienia międzynarodowe dotyczące środowiska obejmujące aspekty związane z energią; oraz

Uznając rosnącą, pilną potrzebę podjęcia kroków na rzecz ochrony środowiska, obejmującą likwidację urządzeń energetycznych oraz usuwanie odpadów, a także potrzebę międzynarodowego uzgadniania służących temu celów i kryteriów;

UZGODNIŁY, CO NASTĘPUJE:

CZĘŚĆ I

DEFINICJE I CEL

Artykuł 1

DEFINICJE

W rozumieniu niniejszego Traktatu:

- (1) "Karta" oznacza Europejską Kartę Energetyczną, przyjętą Dokumentem końcowym konferencji w Hadze w sprawie Europejskiej Karty Energetycznej, podpisanym w Hadze dnia 17 grudnia 1991; przy czym podpisanie Dokumentu końcowego jest uważane za podpisanie Karty;
- (2) "Umawiająca się Strona" oznacza państwo lub Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej, które zgodziły się być związane niniejszym Traktatem i w stosunku do których Traktat pozostaje w mocy;
- (3) "Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej" oznacza organizację utworzoną przez państwa, której przekazały one kompetencje w zakresie określonych spraw, z których pewne są regulowane niniejszym Traktatem, łącznie z upoważnieniem do podejmowania decyzji będących dla nich wiążącymi w odniesieniu do tych spraw;
- (4) "Materiały i produkty energetyczne", w oparciu o uzgodniony system Rady Współpracy Celnej oraz scaloną nomenklaturę Wspólnot Europejskich, oznaczają pozycje zawarte w załączniku EM.
- (5) "Działalność gospodarcza w sektorze energii" oznacza działalność gospodarczą związaną z poszukiwaniem, wydobywaniem, rafinacją, produkcją, magazynowaniem, transportem lądowym, przesyłaniem, dystrybucją, handlem, marketingiem lub sprzedażą materiałów i produktów energetycznych, z wyjątkiem tych, które ujęte są w załączniku NI oraz z wyjątkiem dystrybucji ciepła do wielu odbiorców.
- (6) "Inwestycja" oznacza każdy rodzaj aktywów stanowiących własność lub kontrolowanych bezpośrednio bądź pośrednio przez inwestora i obejmuje:
 - (a) majątek materialny i niematerialny, ruchomości i nieruchomości, wszelkie prawa rzeczowe, takie jak dzierżawy, hipoteki, zastawy lub zabezpieczenia;
 - (b) spółkę albo przedsiębiorstwo, lub udziały, akcje bądź inne formy wkładu w kapitał zakładowy spółki lub przedsiębiorstwa, obligacje oraz inne zadłużenie spółki bądź przedsiębiorstwa;
 - (c) roszczenia pieniężne oraz roszczenia o wykonanie świadczenia zgodnie z kontraktem, posiadające wartość ekonomiczną i związane z inwestycją;
 - (d) własność intelektualną;
 - (e) przychody;
 - (f) wszelkie uprawnienia przyznane z mocy prawa albo umowy lub z mocy jakichkolwiek licencji czy pozwoleń udzielonych zgodnie z prawem dla podejmowania działalności gospodarczej w sektorze energii.

Zmiana formy, w jakiej zainwestowane są aktywa, nie ma wpływu na ich charakter jako inwestycji, a termin "inwestycja" obejmuje wszystkie inwestycje, czy to istniejące czy dokonane po późniejszej z dat wejścia w życie niniejszego Traktatu dla Umawiającej się Strony inwestora dokonującego inwestycji oraz dla Umawiającej się Strony, na której obszarze dokonywana jest inwestycja /dalej zwanej "datą wejścia w życie"/, pod warunkiem że niniejszy Traktat będzie stosowany tylko w kwestiach dotyczących takich inwestycji po dacie wejścia w życie.

Określenie "inwestycja" odnosi się do wszelkich inwestycji związanych z działalnością gospodarczą w sektorze energii oraz do inwestycji i klas inwestycji wskazanych przez Umawiającą się Stronę na swoim obszarze jako "projekty efektywności Karty" i tak zgłaszanych do Sekretariatu.

- (7) "Inwestor" oznacza:
- (a) w odniesieniu do Umawiającej się Strony:
 - (i) osobę fizyczną mającą obywatelstwo lub narodowość Umawiającej się Strony lub która ma stałe miejsce zamieszkania w tej Umawiającej się Stronie zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem tej Strony;
 - (ii) spółkę lub inną organizację, założoną zgodnie z prawem stosowanym w tej Umawiającej się Stronie;
 - (b) w odniesieniu do "państwa trzeciego" osobę fizyczną, spółkę lub inną organizację, które spełniają, z uwzględnieniem istniejących różnic, warunki wyszczególnione w punkcie (a) dla Umawiającej się Strony.
- (8) "Dokonywać inwestycji" lub "dokonywanie inwestycji" oznacza tworzenie nowych inwestycji, nabywanie w całości lub w części istniejących inwestycji lub przejście do innych dziedzin działalności inwestycyjnej.
- (9) "Przychody" oznaczają uzyskane z inwestycji bądź z nią związane sumy, bez względu na formę, w jakiej są wypłacane, włączając w to zyski, dywidendy, odsetki, zyski z kapitału, opłaty licencyjne, opłaty za zarządzanie i pomoc techniczną lub inne wynagrodzenia i wypłaty w naturze.
- (10) "Obszar" oznacza w odniesieniu do państwa będącego Umawiającą się Stroną:
- (a) jego suwerenne terytorium, w rozumieniu że terytorium obejmuje ziemię, wody wewnętrzne i morze terytorialne, oraz
 - (b) zgodnie z międzynarodowym prawem morza: morze, dno morskie i jego podłoże, do których dana Umawiająca się Strona ma suwerenne prawa i w odniesieniu do których sprawuje jurysdykcję.

W przypadku Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej, która jest Umawiającą się Stroną, obszar oznacza obszary państw członkowskich takiej organizacji, zgodnie z postanowieniami zawartymi w umowie powołującej tę organizację.

- (11)
- (a) "GATT" oznacza "GATT 1947" lub "GATT 1994", albo obydwie układy, jeśli obydwa mają zastosowanie.
 - (b) "GATT 1947" oznacza Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu z dnia 30 października 1947 r., załączony do Dokumentu końcowego przyjętego na zakończenie drugiej sesji Komitetu przygotowawczego Konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie handlu i zatrudnienia, następnie poprawiony, znowelizowany lub zmodyfikowany.
 - (c) "GATT 1994" oznacza Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu określony w załączniku 1A Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu, następnie poprawiony, znowelizowany lub zmodyfikowany.
Strona Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu jest uważana za stronę GATT 1994.
 - (d) "Instrumenty z nim związane" oznaczają odpowiednio:
 - (i) umowy, układy lub inne prawne dokumenty obejmujące decyzje, deklaracje i wyjaśnienia, zawarte pod auspicjami GATT 1947, następnie poprawione, znowelizowane lub zmodyfikowane; i/lub
 - (ii) Porozumienie ustanawiające Światową Organizację Handlu, łącznie z załącznikiem 1 do niego /z wyjątkiem GATT 1994/ oraz załącznikami 2, 3 i 4 do niego, a także związane z nim decyzje, deklaracje i wyjaśnienia, następnie poprawione, znowelizowane lub zmodyfikowane.
- (12) "Własność intelektualna" obejmuje prawa autorskie i pokrewne, znaki firmowe, wskazania geograficzne, wzory przemysłowe, patenty, projekty układów scalonych oraz ochronę informacji niejawnych.
- (13)
- (a) "Protokół Karty Energetycznej" lub "Protokół" oznacza układ, którego negocjowanie jest usankcjonowane i którego tekst został uchwalony przez Konferencję Karty, a którego stronami stały się dwie lub więcej Umawiających się Stron w celu dopełnienia, uzupełnienia, rozszerzenia lub wzmocnienia postanowień niniejszego Traktatu w zakresie dowolnej,

specyficznej branży lub kategorii działalności objętej niniejszym Traktatem, włączając w to sfery współpracy zgodnie z częścią III Karty.

- (b) "Deklaracja Karty Energetycznej" lub "Deklaracja" oznacza niewiążący prawnie dokument, negocjowanie którego jest usankcjonowane i tekst którego został zatwierdzony przez Konferencję Karty, a którego stronami stały się dwie lub więcej Umawiających się Stron w celu dopełnienia albo uzupełnienia postanowień niniejszego Traktatu.
- (14) "Swobodnie wymienialna waluta" oznacza walutę będącą powszechnym przedmiotem handlu na międzynarodowych rynkach wymiany walut i szeroko stosowaną w transakcjach międzynarodowych.

Artykuł 2

CEL TRAKTATU

Niniejszy Traktat ustanawia ramy prawne dla rozwijania długofalowej współpracy w dziedzinie energii, opartej na wzajemnych korzyściach i uzupełnianiu się, zgodnie z celami i zasadami Karty.

CZĘŚĆ II

HANDEL

Artykuł 3

RYNKI MIĘDZYNARODOWE

Umawiające się Strony będą pracować nad upowszechnianiem dostępu do międzynarodowych rynków na zasadach handlowych oraz ogólnie nad rozwojem otwartego i konkurencyjnego rynku materiałów i produktów energetycznych.

Artykuł 4

NIEUCHYLANIE GATT I INSTRUMENTÓW Z NIM ZWIĄZANYCH

Żadne postanowienie niniejszego Traktatu nie uchyla, w stosunkach między poszczególnymi Umawiającymi się Stronami będącymi też stronami GATT, postanowień GATT i instrumentów z nim związanych, jakie mają zastosowanie między tymi Umawiającymi się Stronami.

Artykuł 5

ŚRODKI DOTYCZĄCE INWESTYCJI ZWIĄZANE Z HANDELEM /"TRIMS"/

- (1) Umawiająca się Strona nie będzie stosować żadnych środków dotyczących inwestycji, związanych z handlem, które są niezgodne z postanowieniami artykułu III lub XI GATT; nie spowoduje to uszczerbku dla praw i zobowiązań tej Umawiającej się Strony, wynikających z GATT i instrumentów z nim związanych oraz z artykułu 29.
- (2) Takie środki obejmują wszelkie przepisy inwestycyjne, które obowiązują lub mogą być egzekwowane w ramach prawa wewnętrznego lub decyzji administracyjnych bądź którym należy się podporządkować dla uzyskania korzyści i które wymagają:
 - (a) nabywania lub używania przez przedsiębiorstwo produktów pochodzenia krajowego albo z jakiegokolwiek źródła krajowego, określonych czy to jako poszczególne produkty, czy co do ilości lub wartości produktów, czy w proporcji do ilości bądź wartości lokalnej produkcji przedsiębiorstwa, lub;
 - (b) ograniczenia zakupów lub zużycia produktów importowanych przez przedsiębiorstwo do poziomu uzależnionego od ilości lub wartości lokalnych produktów, które ono eksportuje; lub które ograniczają;
 - (c) importowanie przez przedsiębiorstwo produktów używanych lub związanych z jego lokalną produkcją, ogólnie lub do poziomu odpowiadającego ilości lub wartości lokalnej produkcji, którą ono eksportuje;

- (d) importowanie przez przedsiębiorstwo produktów używanych lub związanych z jego lokalną produkcją poprzez ograniczanie dostępu do wymiany walut do poziomu odpowiadającego wpływom walutowym przypisywanym temu przedsiębiorstwu, lub;
 - (e) eksport albo sprzedaż na eksport przez przedsiębiorstwo produktów wymienionych szczegółowo czy to w kategoriach poszczególnych produktów, czy w kategoriach ilości lub wartości produktów, czy też jako procent ilości lub wartości lokalnej produkcji tego przedsiębiorstwa;
- (3) Żadne z postanowień ustępu (1) nie będzie interpretowane tak, aby przeszkodzić Umawiającej się Stronie w stosowaniu środków dotyczących inwestycji związanych z handlem określonych w punkcie 2(a) i (c) jako warunku kwalifikującego przy promowaniu eksportu, pomocy zagranicznej, przy zamówieniach rządowych lub preferencyjnej taryfie celnej albo programach kontyngentowych.
- (4) Niezależnie od postanowień ustępu (1) Umawiające się Strony mogą czasowo utrzymać środki dotyczące inwestycji, związane z handlem, które obowiązywały dłużej niż 180 dni przed podpisaniem niniejszego Traktatu, przestrzegając podanego w załączniku TRM obowiązku notyfikacji i stopniowego odstępowania od tych środków.

Artykuł 6

KONKURENCJA

- (1) Każda z Umawiających się Stron będzie pracować nad złagodzeniem zakłóceń rynku i barier dla konkurencji w działalności gospodarczej w sektorze energii.
- (2) Każda z Umawiających się Stron zapewni, żeby w granicach jej jurysdykcji były i zostały wprowadzone w życie takie prawa, jakie są niezbędne i właściwe dla przeciwdziałania jednostronnym i zgodnym praktykom antykonkurencyjnym w działalności gospodarczej w sektorze energii.
- (3) Umawiające się Strony mające doświadczenie w stosowaniu zasad konkurencji rozważą, na życzenie innych Umawiających się Stron, wszelkie możliwości dostarczenia im, w zakresie posiadanych środków, pomocy technicznej w celu rozwoju i wdrożenia zasad konkurencji.
- (4) Umawiające się Strony mogą współpracować, poprzez doradztwo i wymianę informacji, przy wprowadzaniu w życie swoich zasad konkurencji.
- (5) Jeśli Umawiająca się Strona dojdzie do wniosku, że jakkolwiek określona praktyka antykonkurencyjna prowadzona na obszarze innej Umawiającej się Strony działa wbrew interesom istotnym dla celów wymienionych w niniejszym artykule, wówczas ta Umawiająca się Strona może zawiadomić tę drugą Umawiającą się Stronę oraz zażądać, aby organy do spraw konkurencji tej drugiej Umawiającej się Strony podjęły stosowne postępowanie prawne. Strona notyfikująca zawrze w takiej notyfikacji wystarczające informacje, aby pozwolić notyfikowanej Umawiającej się Stronie na rozpoznanie tych praktyk antykonkurencyjnych, które są przedmiotem notyfikacji, i załączy propozycję w sprawie takiego dalszego przekazywania informacji oraz współpracy, jakie notyfikująca Umawiająca się Strona jest w stanie zapewnić. Notyfikowana Umawiająca się Strona lub, zależnie od okoliczności, właściwe dla spraw konkurencji władze mogą skonsultować się z władzami do spraw konkurencji notyfikującej Umawiającej się Strony i po wnikliwym rozpatrzeniu prośby notyfikującej Umawiającej się Strony zdecydują, czy rozpocząć postępowanie prawne w odniesieniu do domniemanych praktyk antykonkurencyjnych wskazanych przez notyfikację. Notyfikowana Umawiająca się Strona poinformuje notyfikującą Umawiającą się Stronę o swojej decyzji lub o decyzji odpowiednich władz do spraw konkurencji oraz według własnego uznania może poinformować notyfikującą Umawiającą się Stronę o podstawach tej decyzji. Jeżeli rozpocznie się postępowanie prawne, notyfikowana Umawiająca się Strona powiadomi notyfikującą Umawiającą się Stronę o jego wyniku i - w takim zakresie, w jakim to będzie możliwe - o istotnych postępach w sprawie.
- (6) Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie wymaga od Umawiającej się Strony dostarczania informacji wbrew jej ustawodawstwu dotyczącemu ujawniania informacji, wiadomości poufnych lub tajemnicy handlowej.
- (7) Postępowanie przewidziane w ustępie (5) i w artykule 27(1) jest wyłącznym w ramach niniejszego Traktatu sposobem rozwiązywania wszelkich sporów, które mogą powstać przy wykonywaniu lub interpretacji niniejszego artykułu.

Artykuł 7

TRANZYT

- (1) Każda z Umawiających się Stron podejmie niezbędne kroki w celu ułatwienia tranzytu materiałów i produktów energetycznych, zgodnie z zasadami wolnego tranzytu i bez względu na pochodzenie, przeznaczenie lub prawo własności tych materiałów i produktów energetycznych oraz bez dyskryminacji cenowej w oparciu o takie różnice, a także bez powodowania nieuzasadnionej zwłoki, ograniczeń lub opłat.
- (2) Umawiające się Strony zachęcą odpowiednie jednostki organizacyjne do współpracy w zakresie:
 - (a) modernizowania środków transportu energii niezbędnych dla tranzytu materiałów i produktów energetycznych;
 - (b) rozwoju i eksploatacji środków transportu energii obsługujących obszary więcej niż jednej Umawiającej się Strony;
 - (c) przedsięwzięć służących łagodzeniu skutków przerw w dostawach materiałów i produktów energetycznych;
 - (d) ułatwiania łączenia środków transportu energii.
- (3) Każda z Umawiających się Stron zobowiązuje się, aby jej przepisy dotyczące transportu materiałów i produktów energetycznych oraz korzystania ze środków transportu energii traktowały materiały i produkty energetyczne w tranzycie w sposób nie mniej korzystny niż jej przepisy traktują materiały i produkty pochodzące z jej własnego obszaru lub przeznaczone dla jej obszaru, chyba że obowiązująca umowa międzynarodowa przewiduje inaczej.
- (4) W przypadku gdy tranzyt materiałów i produktów energetycznych nie może być dokonany na zasadach handlowych przy pomocy środków transportu energii, Umawiające się Strony nie będą stawiały przeszkód dla tworzenia nowej mocy, chyba że inaczej stanowią właściwe przepisy prawne zgodne z ustępem (1).
- (5) Umawiająca się Strona, przez której obszar może odbywać się tranzyt materiałów i produktów energetycznych, nie będzie zobowiązana do:
 - (a) zezwolenia na budowę bądź modyfikację środków transportu energii lub
 - (b) pozwolenia na nowy bądź dodatkowy tranzyt poprzez istniejące środki transportu energii,jeśli wykaże innym zainteresowanym Umawiającym się Stronom, że stanowiłoby to zagrożenie bezpieczeństwa lub wydajności jej systemów energetycznych, włączając w to bezpieczeństwo dostaw energii.

Z zastrzeżeniem ustępów (6) i (7) Umawiające się Strony zapewnią ustanowiony przepływ materiałów i produktów energetycznych do obszarów innych Umawiających się Stron, z obszarów innych Umawiających się Stron lub między obszarami innych Umawiających się Stron.
- (6) Umawiająca się Strona, przez której obszar odbywa się tranzyt materiałów i produktów energetycznych, nie będzie, w przypadku sporu na temat jakiegokolwiek sprawy wynikającej z tego tranzytu, przerywała bądź ograniczała ani też zezwalała jakiegokolwiek jednostce organizacyjnej podlegającej jej kontroli na przerywanie bądź ograniczanie, ani nie będzie wymagała od jakiegokolwiek jednostki organizacyjnej podlegającej jej jurysdykcji, aby przerywała lub ograniczała istniejący przepływ materiałów i produktów energetycznych przed zakończeniem procedur rozstrzygnięcia sporu określonych w ustępie (7), chyba że jest to wyraźnie przewidziane w kontrakcie lub innym porozumieniu dotyczącym takiego tranzytu albo dozwolone na podstawie decyzji rozjemcy.
- (7) Następujące postanowienia mają zastosowanie do sporów określonych w ustępie (6), ale wyłącznie po wyczerpaniu wszelkich, odpowiednich środków wynikających z kontraktu lub innych środków rozstrzygnięcia sporu wcześniej uzgodnionych między Umawiającymi się Stronami będącymi stronami sporu lub między jakąkolwiek jednostką organizacyjną, o której mowa w ustępie (6), a jednostką organizacyjną innej Umawiającej się Strony, będącej stroną sporu:
 - (a) Umawiająca się Strona będąca stroną sporu może wystąpić z nim do Sekretarza Generalnego poprzez notyfikację streszczającą przedmiot sporu. Sekretarz Generalny powiadamia wszystkie Umawiające się Strony o takim wystąpieniu.
 - (b) W ciągu 30 dni od otrzymania takiej notyfikacji Sekretarz Generalny, w porozumieniu ze stronami sporu i zainteresowanymi Umawiającymi się Stronami, wyznacza rozjemcę. Taki rozjemca powinien mieć doświadczenie w sprawach będących przedmiotem sporu oraz nie powinien należeć do narodowości ani być obywatelem czy stałym mieszkańcem strony sporu lub jednej z zainteresowanych Umawiających się Stron.

- (c) Rozjemca powinien dążyć do uzyskania zgody stron sporu na rozstrzygnięcie sporu lub na procedurę mającą na celu osiągnięcie takiego rozstrzygnięcia. Jeżeli w ciągu 90 dni od mianowania nie uda mu się uzyskać takiej zgody, to zaleca on sposób rozstrzygnięcia sporu lub procedurę osiągnięcia takiego rozstrzygnięcia oraz podejmuje decyzje o tymczasowych taryfach i innych warunkach obowiązujących przy tranzycie od określonego przez niego dnia aż do rozstrzygnięcia sporu.
 - (d) Umawiające się Strony zobowiązują się do przestrzegania i zapewnienia, że jednostki organizacyjne będące pod ich kontrolą lub jurysdykcją będą przestrzegały wszelkich tymczasowych decyzji na mocy punktu (c) w sprawie taryf i warunków przez okres 12 miesięcy od decyzji rozjemcy lub do czasu rozwiązania sporu, zależnie od tego, które z tych wydarzeń nastąpi wcześniej.
 - (e) Jednak mimo punktu (b) Sekretarz Generalny może nie wyznaczyć rozjemcy, jeśli według jego osądu spór dotyczy tranzytu, który jest już przedmiotem procedur rozstrzygania sporów opisanych w punktach (a) do (d), a tamto postępowanie nie zakończyło się rozstrzygnięciem tego sporu.
 - (f) Konferencja Karty uchwali standardowe postanowienia dotyczące prowadzenia postępowania rozjemczego i wynagrodzenia rozjemców.
- (8) Artykuł niniejszy nie uchyla praw ani zobowiązań Umawiającej się Strony w ramach prawa międzynarodowego, łącznie z międzynarodowym prawem zwyczajowym, ani istniejących porozumień dwustronnych i wielostronnych, w tym przepisów w sprawie podmorskich kabli i rurociągów.
- (9) Artykuł niniejszy nie powinien być interpretowany jako zobowiązujący którąkolwiek z Umawiających się Stron, która nie posiada pewnej kategorii środków transportu energii stosowanych przy tranzycie, aby zgodnie z niniejszym artykułem podejmowała jakiegokolwiek kroki w odniesieniu do tego typu środków transportu energii.
- Taka Umawiająca się Strona będzie jednakże zobowiązana do zastosowania się do ustępu (4).
- (10) W rozumieniu niniejszego artykułu:
- (a) "Tranzyt" oznacza:
 - (i) przewóz przez obszar Umawiającej się Strony lub do obiektów bądź z obiektów portowych na jej obszarze, w celu załadunku lub rozładunku, produktów i materiałów energetycznych pochodzących z obszaru innego państwa, a przeznaczonych dla obszaru państwa trzeciego, o ile albo to drugie państwo, albo państwo trzecie jest Umawiającą się Stroną, lub
 - (ii) przewóz poprzez obszar Umawiającej się Strony materiałów i produktów energetycznych pochodzących z obszaru innej Umawiającej się Strony przeznaczonych dla obszaru tej drugiej Umawiającej się Strony, chyba że obydwie zainteresowane Umawiające się Strony postanowią inaczej i odnotują swoją decyzję jako wspólny zapis w załączniku N. Obydwie te Umawiające się Strony mogą usunąć swój zapis z załącznika N, doręczając wspólną, pisemną notyfikację o swoich zamiarach do sekretariatu, który przekaze tę notyfikację do wszystkich innych Umawiających się Stron. Usunięcie to nabierze mocy w cztery tygodnie po takiej wcześniejszej notyfikacji.
 - (b) "Środki transportu energii" obejmują wysokociśnieniowe gazociągi przesyłowe, elektroenergetyczne sieci i linie przesyłowe wysokiego napięcia, przesyłowe rurociągi dla ropy naftowej, węglowe rurociągi pulpowe, rurociągi dla produktów naftowych oraz inne stałe urządzenia do transportu materiałów i produktów energetycznych.

Artykuł 8

TRANSFER TECHNOLOGII

- (1) Umawiające się Strony zgadzają się ułatwiać dostęp do technologii oraz transfer technologii energetycznych na zasadach komercyjnych i niedyskryminacyjnych, w celu wspierania efektywnego handlu materiałami i produktami energetycznymi oraz inwestycji, a także dla urzeczywistnienia celów Karty, z uwzględnieniem praw i przepisów tych Stron oraz ochrony praw własności intelektualnej.
- (2) Zgodnie z tym, Umawiające się Strony będą, w zakresie niezbędnym do wprowadzenia w życie ustępu (1), eliminować istniejące przeszkody i nie tworzyć nowych przeszkód dla transferu technologii w dziedzinie materiałów i produktów energetycznych oraz związanych z nimi urządzeń i

usług, z zastrzeżeniem umów o nierozprzestrzenianiu środków jądrowych i innych międzynarodowych zobowiązań.

Artykuł 9

DOSTĘP DO KAPITAŁU

- (1) Umawiające się Strony potwierdzają znaczenie otwartych rynków kapitałowych dla wzmaganie dopływu kapitału do finansowania handlu materiałami i produktami energetycznymi oraz dla dokonywania i wspierania inwestycji z zakresu działalności gospodarczej w sektorze energii na obszarach innych Umawiających się Stron, szczególnie tych o gospodarce w okresie przejściowym. Zgodnie z tym każda z Umawiających się Stron będzie starać się poprawiać warunki dostępu do swojego rynku kapitałowego dla przedsiębiorstw i obywateli z innych Umawiających się Stron, w celu finansowania handlu materiałami i produktami energetycznymi oraz dla celów inwestycji w zakresie działalności gospodarczej w sektorze energii na obszarach innych Umawiających się Stron, na zasadach nie mniej korzystnych niż są przyznawane w podobnych okolicznościach jej własnym przedsiębiorstwom i obywatelom lub przedsiębiorstwom i obywatelom dowolnej innej Umawiającej się Strony albo dowolnego państwa trzeciego, zależnie od tego, które z tych zasad są bardziej korzystne.
- (2) Umawiająca się Strona może przyjąć i prowadzić programy zapewniające dostęp do publicznych pożyczek i dotacji, gwarancji i ubezpieczeń dla ułatwiania handlu lub inwestycji za granicą. Takie udogodnienia udostępni ona, zgodnie z celami, wymaganiami i kryteriami takich programów /włączając w to cele, wymagania lub kryteria odnoszące się do miejsca prowadzenia przedsiębiorstwa przez ubiegającego się o dowolne z takich udogodnień albo do miejsca dostawy towarów czy usług dostarczanych z pomocą takich ułatwień/ dla inwestycji w zakresie działalności gospodarczej w sektorze energii innych Umawiających się Stron lub w celu finansowania handlu materiałami i produktami energetycznymi z innymi Umawiającymi się Stronami.
- (3) Przy realizacji programów w zakresie działalności gospodarczej w sektorze energii, mających na celu poprawę stabilności gospodarczej i klimatu inwestycyjnego Umawiających się Stron, te Umawiające się Strony będą odpowiednio dążyły do inicjowania działań i wykorzystywania fachowej wiedzy odpowiednich międzynarodowych instytucji finansowych.
- (4) Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie stoi na przeszkodzie, aby:
 - (a) instytucje finansowe stosowały swoje własne praktyki w zakresie pożyczek i gwarancji, oparte na zasadach rynkowych i podyktowane względami ostrożności, lub aby;
 - (b) Umawiająca się Strona podejmowała kroki:
 - (i) podyktowane względami ostrożności, włącznie z ochroną inwestorów, odbiorców, depozytorów, posiadaczy polis lub osób, którym należne są płatności powiernicze od dostawcy usług finansowych, lub
 - (ii) dla zapewnienia integralności i stabilności systemu finansowego oraz rynków kapitałowych.

CZĘŚĆ III

PROMOCJA I OCHRONA INWESTYCJI

Artykuł 10

PROMOCJA, OCHRONA I TRAKTOWANIE INWESTYCJI

- (1) Każda z Umawiających się Stron będzie, zgodnie z postanowieniami niniejszego Traktatu, popierać i tworzyć stabilne, sprawiedliwe, sprzyjające i przejrzyste warunki dla inwestorów z innych Umawiających się Stron dla dokonywania inwestycji na swoim obszarze. Takie warunki obejmują zobowiązanie zawsze uczciwego i sprawiedliwego traktowania inwestycji inwestorów z innych Umawiających się Stron. Inwestycje te będą również korzystały ze stałej ochrony i zabezpieczeń, a żadna Umawiająca się Strona nie będzie w jakikolwiek sposób pogarszała, przez nieuzasadnione lub dyskryminujące środki, możliwości zarządzania, utrzymania, użytkowania, posiadania lub dysponowania nimi. Inwestycjom takim w żadnym razie nie można przyznać gorszego traktowania

niż wymagane przez prawo międzynarodowe, łącznie z postanowieniami traktatowymi. Każda Umawiająca się Strona będzie przestrzegać zobowiązań, jakie przyjęła na siebie w odniesieniu do inwestora lub inwestycji inwestora z dowolnej innej Umawiającej się Strony.

- (2) Każda z Umawiających się Stron dołoży starań dla zapewnienia inwestorom z innych Umawiających Stron, w odniesieniu do dokonywania inwestycji na swoim obszarze, traktowania określonego w punkcie (3).
- (3) W rozumieniu niniejszego artykułu "traktowanie" oznacza traktowanie zapewnione przez Umawiającą się Stronę, które jest nie mniej korzystne niż przyznawane jej własnym inwestorom lub inwestorom dowolnej innej Umawiającej się Strony lub któregośkolwiek państwa trzeciego, zależnie od tego, które z tych traktowań jest najbardziej korzystne.
- (4) Traktat uzupełniający będzie zobowiązywać każdą z jego stron, z zastrzeżeniem warunków, które ustanowi, do przyznawania inwestorom z innych stron w odniesieniu do dokonywania inwestycji na jej obszarze traktowania opisanego w ustępie (3). Traktat ten będzie otwarty do podpisania przez państwa i Regionalne Organizacje Integracji Gospodarczej, które podpisały lub przystąpiły do niniejszego Traktatu. Rokowania dotyczące traktatu uzupełniającego zaczną się nie później niż dnia 1 stycznia 1995 r., z perspektywą zakończenia do dnia 1 stycznia 1998 r.
- (5) Każda Umawiająca się Strona będzie w odniesieniu do dokonywania inwestycji na swoim obszarze dążyć do:
 - (a) ograniczenia do minimum wyjątków od traktowania opisanego w ustępie (3);
 - (b) stopniowego usuwania istniejących ograniczeń, dotyczących inwestorów z innych Umawiających się Stron.
- (6)
 - (a) Umawiająca się Strona może w odniesieniu do dokonywania inwestycji na swoim obszarze, w dowolnym czasie, dobrowolnie zadeklarować Konferencji Karty, za pośrednictwem sekretariatu, swoją intencję niewprowadzania nowych wyjątków od traktowania opisanego w ustępie (3).
 - (b) Ponadto Umawiająca się Strona może w dowolnym czasie podjąć dobrowolne zobowiązanie przyznawania inwestorom z innych Umawiających się Stron, w odniesieniu do dokonywania inwestycji w niektórych lub we wszystkich działaniach gospodarczych w sektorze energii na jej obszarze, traktowania opisanego w ustępie (3).

Takie zobowiązania będą zgłaszane do sekretariatu i wymienione w załączniku VC oraz będą obowiązywały zgodnie z niniejszym Traktatem.
- (7) Każda Umawiająca się Strona przyzna na swoim obszarze inwestycjom inwestorów z innych Umawiających się Stron oraz ich odpowiednim działaniom, obejmującym zarządzanie, utrzymanie, użytkowanie, posiadanie lub dysponowanie, traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje inwestycjom swoich własnych inwestorów albo inwestorów dowolnej innej Umawiającej się Strony lub jakiegokolwiek państwa trzeciego i ich odpowiednim działaniom obejmującym zarządzanie, utrzymanie, użytkowanie, posiadanie lub dysponowanie, zależnie od tego, które z tych traktowań jest najbardziej korzystne.
- (8) Modyfikacje w zastosowaniu ustępu (7) w odniesieniu do programów, w ramach których Umawiająca się Strona udziela dotacji lub innej pomocy finansowej albo przystępuje do kontraktów na badania i rozwój technologii energetycznych, będą zarezerwowane dla traktatu uzupełniającego określonego w ustępie (4). Każda z Umawiających się Stron będzie informowała Konferencję Karty poprzez sekretariat o modyfikacjach, jakie stosuje do programów określonych w niniejszym ustępie.
- (9) Każde państwo lub Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej, które podpisuje lub przystępuje do niniejszego Traktatu, przedłoży sekretariatowi w dniu podpisania Traktatu albo złożenia dokumentu o przystąpieniu raport streszczający wszystkie prawa, przepisy i inne środki odnoszące się do:
 - (a) wyjątków od ustępu (2) lub
 - (b) programów, do których odnosi się ustęp (8).

Umawiająca się Strona będzie aktualizowała swój raport poprzez niezwłoczne przedkładanie poprawek do sekretariatu. Konferencja Karty będzie okresowo dokonywać przeglądu tych raportów. Odnosnie do punktu (a) raport ten może określać części sektora energii, w których Umawiająca się Strona przyznaje inwestorom innych Umawiających się Stron traktowanie opisane w ustępie (3). W odniesieniu do punktu (b) przegląd dokonywany przez Konferencję Karty może uwzględnić konsekwencje takich programów dla konkurencji i inwestycji.

- (10) Pomimo dowolnych innych postanowień niniejszego artykułu traktowanie określone w ustępach (3) i (7) nie będzie miało zastosowania do ochrony własności intelektualnej; zamiast niego stosowane będzie traktowanie określone we właściwych postanowieniach stosowanych międzynarodowych umów o ochronie praw własności intelektualnej, których stronami są odpowiednie Umawiające się Strony.
- (11) W rozumieniu artykułu 26 zastosowanie przez Umawiającą się Stronę środka dotyczącego inwestycji i związanego z handlem, jak to określono w artykule 5(1) i (2), do inwestycji inwestora innej Umawiającej się Strony, istniejącej już w czasie takiego zastosowania, będzie uważane, z uwzględnieniem artykułów 5(3) i (4) i zgodnie z niniejszą częścią, za naruszenie zobowiązania tej pierwszej Umawiającej się Strony.
- (12) Każda Umawiająca się Strona zapewni, żeby jej prawo krajowe dysponowało skutecznymi środkami dochodzenia roszczeń i egzekwowania praw dotyczących inwestycji, umów inwestycyjnych i upoważnień inwestycyjnych.

Artykuł 11

PERSONEL KIEROWNICZY

- (1) Umawiająca się Strona będzie, z zastrzeżeniem swoich praw i przepisów odnoszących się do wjazdu, pobytu i pracy osób fizycznych, analizować w dobrej wierze wnioski inwestorów innej Umawiającej się Strony oraz personelu kierowniczego zatrudnionego przez takich inwestorów albo w inwestycjach takich inwestorów, dotyczące wjazdu i czasowego pobytu na swoim obszarze w celu podjęcia czynności związanych z dokonywaniem odpowiednich inwestycji lub ich rozwojem, zarządzaniem, utrzymaniem, użytkowaniem, posiadaniem albo rozporządzaniem nimi, włączając w to dostarczanie doradztwa bądź kluczowych usług technicznych.
- (2) Umawiająca się Strona zezwoli inwestorom innej Umawiającej się Strony mającym inwestycje na jej obszarze oraz inwestycjom takich inwestorów na zatrudnienie dowolnej osoby, wybranej przez tych inwestorów lub inwestycje, bez względu na narodowość bądź obywatelstwo, pod warunkiem że przyznane zostało takiej kluczowej osobie zezwolenie na wjazd, pobyt i pracę na obszarze tej pierwszej Umawiającej się Strony oraz że zatrudnienie, o którym mowa, odpowiada postanowieniom, warunkom i ograniczeniom czasowym z zezwolenia udzielonego tej kluczowej osobie.

Artykuł 12

ODSZKODOWANIA ZA STRATY

- (1) Z wyjątkiem przypadków, do których będzie miał zastosowanie artykuł 13, inwestor którejkolwiek Umawiającej się Strony, który poniesie straty w związku z jakąkolwiek inwestycją na obszarze innej Umawiającej się Strony, w wyniku wojny lub innego konfliktu zbrojnego, stanu wyjątkowego, rozruchów społecznych bądź innego podobnego wydarzenia na tym obszarze, zostanie potraktowany przez tę drugą Umawiającą się Stronę, w sprawie zwrotu, odszkodowania, rekompensaty lub innego uregulowania strat, w najbardziej korzystny sposób spośród tych sposobów, jakie ta druga Umawiająca się Strona stosuje wobec wszystkich innych inwestorów, czy to własnych, czy inwestorów którejkolwiek innej Umawiającej się Strony, czy też inwestorów jakiegokolwiek państwa trzeciego.
- (2) Bez uszczerbku dla ustępu (1) inwestorowi Umawiającej się Strony, który w jakiegokolwiek sytuacji, o której mowa w tym ustępie, poniesie stratę na obszarze innej Umawiającej się Strony, wynikającą z:
 - (a) rekwizycji jego inwestycji bądź jej części przez siły zbrojne tej drugiej Strony albo przez jej władze lub
 - (b) zniszczenia jego inwestycji bądź jej części przez siły zbrojne tej drugiej Strony albo przez jej władze, jeśli tego nie wymagała konieczność wynikająca z danej sytuacji,będzie przyznany zwrot lub rekompensata, które w obu przypadkach będą bezzwłoczne, adekwatne i skuteczne.

Artykuł 13

WYWŁASZCZENIE

- (1) Inwestycje inwestorów Umawiającej się Strony na obszarze którejkolwiek innej Umawiającej się Strony nie będą nacjonalizowane, wywłaszczane lub poddawane działaniu bądź działaniom mającym skutek równoznaczny z nacjonalizacją lub wywłaszczeniem /dalej zwanych "wywłaszczeniem"/, chyba że takie wywłaszczenie jest:
 - (a) w celu, który leży w interesie publicznym;
 - (b) niedyskryminacyjne;
 - (c) przeprowadzone zgodnie z właściwym postępowaniem prawnym; oraz
 - (d) połączone z wypłatą bezzwłocznego, adekwatnego i skutecznego odszkodowania.Odszkodowanie takie będzie równe godziwej wartości rynkowej wywłaszczonej inwestycji z okresu bezpośrednio przed wywłaszczeniem lub przed czasem /zwanym dalej "dniem oszacowania"/, gdy zagrożenie wywłaszczeniem stało się wiadome w taki sposób, że wpłynęło to na wartość inwestycji. Taka godziwa wartość rynkowa będzie, na prośbę inwestora, wyrażona w swobodnie wymiennej walucie, w oparciu o rynkowy kurs wymiany, aktualny dla tej waluty w dniu oszacowania. Odszkodowanie będzie także obejmowało odsetki obliczone według komercyjnej stopy procentowej, ustalonej zgodnie z zasadami rynkowymi za okres od dnia wywłaszczenia do dnia płatności.
- (2) Inwestor dotknięty wywłaszczeniem będzie miał prawo do natychmiastowej rewizji swojej sprawy, do wyceny inwestycji i do wypłaty odszkodowania - przeprowadzonych przez sądowe lub inne, właściwe, niezależne władze tej Umawiającej się Strony, stosownie do prawa Umawiającej się Strony dokonującej wywłaszczenia i zgodnie z zasadami określonymi w ustępie (1).
- (3) W celu uniknięcia wątpliwości wywłaszczenie będzie też dotyczyło sytuacji, gdy Umawiająca się Strona wywłaszcza majątek spółki lub przedsiębiorstwa na swoim obszarze, w których inwestor innej Umawiającej się Strony ma swoją inwestycję, obejmującą też własność udziałów.

Artykuł 14

PRZEKAZYWANIE PŁATNOŚCI ZWIĄZANYCH Z INWESTYCJAMI

- (1) Każda z Umawiających się Stron, w odniesieniu do inwestycji na swoim obszarze dokonywanych przez inwestorów którejkolwiek innej Umawiającej się Strony, zagwarantuje swobodę transferów do swojego obszaru i poza swój obszar, włączając w to transfer:
 - (a) kapitału zakładowego plus każdego dodatkowego kapitału dla utrzymania i rozwoju inwestycji;
 - (b) przychodów;
 - (c) płatności w związku z kontraktem, włączając w to amortyzację kapitału i narosłe odsetki zgodnie z umową pożyczkową;
 - (d) niewydanych zarobków i innych wynagrodzeń personelu zatrudnionego z zagranicy w związku z tą inwestycją;
 - (e) dochodów ze sprzedaży lub likwidacji całości lub jakiegokolwiek części inwestycji;
 - (f) płatności powstałych z rozstrzygnięcia sporu oraz
 - (g) wypłat odszkodowania na podstawie artykułów 12 i 13.
- (2) Transfery płatności na podstawie ustępu (1) będą dokonywane bez zwłoki i w swobodnie wymiennej walucie (z wyjątkiem przychodów w naturze).
- (3) Transfery będą dokonywane według rynkowego kursu wymiany wyznaczonego na dzień transferu dla miejscowych transakcji w walucie, w której ma być dokonany transfer. W przypadku braku rynku wymiany walut należy przyjąć najbardziej aktualny kurs stosowany przy sprowadzaniu kapitału z zewnątrz albo najbardziej aktualny kurs wymiany przy zamianie walut na Specjalne Prawa Ciągnięcia /Special Drawing Rights/, zależnie od tego co jest bardziej korzystne dla inwestora.
- (4) Pomimo postanowień ustępów (1) do (3) Umawiająca się Strona może chronić prawa wierzycieli lub zapewnić zgodność z ustawami o emitowaniu, handlu i obrocie papierami wartościowymi, a także zapewnić wykonanie orzeczeń zasądzających w postępowaniu cywilnym, administracyjnym i karnym poprzez stosowanie sprawiedliwe, niedyskryminacyjne i w dobrej wierze jej ustaw i przepisów.
- (5) Umawiające się Strony, które stanowiły części składowe byłego ZSRR, mogą, pomimo ustępu (2), ustalać w porozumieniach zawieranych między nimi, żeby transfery płatności dokonywane były w walutach tych Umawiających się Stron, pod warunkiem że takie porozumienia nie traktują inwestycji na ich obszarach, inwestorów innych Umawiających się Stron, w sposób mniej korzystny aniżeli

inwestycje inwestorów z tych Umawiających się Stron, które przystąpiły do takich porozumień, albo inwestorów dowolnego państwa trzeciego.

- (6) Pomimo punktu (b) ustępu (1) Umawiająca się Strona może ograniczyć transfer przychodu w naturze w przypadku, gdy tej Umawiającej się Stronie wolno w ramach artykułu 29 (2)(a) lub GATT i instrumentów z nim związanych ograniczać lub zabraniać eksportu lub sprzedaży na eksport produktu stanowiącego przychód w naturze; pod warunkiem jednak, że taka Umawiająca się Strona zezwoli na to, by przychód w naturze był przekazany jako usankcjonowany lub wyszczególniony w umowie inwestycyjnej, upoważnieniu inwestycyjnym lub innym porozumieniu na piśmie między tą Umawiającą się Stroną a inwestorem innej Umawiającej się Strony lub jego inwestycją.

Artykuł 15

SUBROGACJA

- (1) Jeżeli Umawiająca się Strona lub wyznaczona przezeń agenda /zwana dalej "Stroną wypłacającą odszkodowanie"/ dokonuje płatności w ramach ubezpieczenia lub gwarancji udzielonej w odniesieniu do inwestycji jakiegokolwiek inwestora /zwanego dalej "Stroną wynagradzaną"/ na obszarze innej Umawiającej się Strony /zwanej dalej "Stroną gospodarza"/, Strona gospodarza będzie uznawać:
 - (a) przeniesienie na Stronę wypłacającą odszkodowanie wszystkich praw i roszczeń odnoszących się do takiej inwestycji oraz
 - (b) prawo Strony wypłacającej odszkodowanie do wykonywania wszelkich takich praw oraz egzekwowania takich roszczeń z tytułu subrogacji.
- (2) Stronie wypłacającej odszkodowanie przysługuje we wszelkich okolicznościach:
 - (a) takie samo traktowanie odnośnie do praw i roszczeń nabytych przez nią z tytułu przeniesienia, o jakim mowa w ustępie (1), oraz
 - (b) takie same płatności należne zgodnie z tymi prawami i roszczeniami, do jakich otrzymania upoważniona była z tytułu niniejszego Traktatu i w odniesieniu do danej inwestycji Strona wynagradzana.
- (3) W żadnym postępowaniu określonym w artykule 26 Umawiająca się Strona nie będzie domagać się jako obrony roszczenia wzajemnego, prawa kompensaty czy też z dowolnych innych powodów, by odszkodowanie lub inna rekompensata za całość lub część domniemanych szkód była lub miała być uzyskana na podstawie kontraktu ubezpieczeniowego czy gwarancyjnego.

Artykuł 16

STOSUNEK DO INNYCH UMÓW

Jeśli dwie lub więcej Umawiających się Stron przystąpiło do wcześniejszej umowy międzynarodowej lub też zawarło późniejszą umowę międzynarodową, których warunki w obydwu przypadkach dotyczą przedmiotu części III lub V niniejszego Traktatu, to:

- (1) żadne postanowienie części III lub V niniejszego Traktatu nie będzie interpretowane tak, aby uchylać którekolwiek postanowienie takich warunków tej innej umowy lub jakiegokolwiek prawo do rozstrzygnięcia sporu w odniesieniu do niego w ramach tej umowy, a także
 - (2) żadne postanowienie w takich warunkach tej innej umowy nie będzie interpretowane tak, aby naruszało którekolwiek postanowienie części III lub V niniejszego Traktatu lub jakiegokolwiek prawo do rozstrzygnięcia sporu w odniesieniu do niej w ramach niniejszego Traktatu,
- tam, gdzie którekolwiek z takich postanowień jest bardziej korzystne dla inwestora lub inwestycji.

Artykuł 17

NIESTOSOWANIE CZĘŚCI III W PEWNYCH OKOLICZNOŚCIACH

Każda z Umawiających się Stron zastrzega sobie prawo do odmówienia korzyści wynikających z niniejszej części Traktatu:

- (1) jednostce prawnej, jeśli taka jednostka jest własnością lub znajduje się pod kontrolą obywateli lub osób narodowości państwa trzeciego oraz jeśli jednostka ta nie prowadzi znaczącej działalności gospodarczej na obszarze Umawiającej się Strony, w której została ona utworzona, lub

- (2) inwestycji, jeśli odmawiająca Umawiająca się Strona stwierdzi, że taka inwestycja jest inwestycją inwestora z państwa trzeciego:
 - (a) z którym odmawiająca Umawiająca się Strona nie utrzymuje stosunków dyplomatycznych lub
 - (b) w odniesieniu do którego ta Strona przyjmuje albo utrzymuje środki,
 - (i) które zabraniają transakcji z inwestorami tego państwa bądź
 - (ii) które zostałyby pogwałcone lub ominięte, jeśli korzyści wynikające z niniejszej części byłyby przyznane inwestorom tego państwa lub ich inwestycjom.

CZĘŚĆ IV

POSTANOWIENIA RÓŻNE

Artykuł 18

SUWERENNE ROZPORZĄDZANIE ZASOBAMI ENERGETYCZNYMI

- (1) Umawiające się Strony uznają suwerenność państwa i jego suwerenne prawa do zasobów energetycznych. Potwierdzają one, że prawa te muszą być wykonywane zgodnie i z uwzględnieniem przepisów prawa międzynarodowego.
- (2) Bez umniejszania swych zadań popierania dostępu do zasobów energetycznych oraz ich poszukiwań i zagospodarowania na zasadach handlowych Traktat ten w żaden sposób nie będzie naruszał przepisów Umawiających się Stron, regulujących system własności zasobów energetycznych.
- (3) Każde państwo posiada w szczególności prawa do decydowania o rejonach geograficznych na swoim obszarze, które mogą być udostępniane do poszukiwań i zagospodarowania zasobów energetycznych, o optymalizacji ich pozyskiwania, a także tempie, w jakim mogą one być wyczerpywane bądź w inny sposób eksploatowane; do ustalania i pobierania wszelkich podatków, opłat górniczych czy innych należności finansowych płatnych z tytułu takich poszukiwań bądź eksploatacji oraz do regulowania na swoim obszarze aspektów ochrony środowiska i aspektów bezpieczeństwa takich poszukiwań, zagospodarowania i rekultywacji, a także do uczestniczenia w takich poszukiwaniach i eksploatacji poprzez, między innymi, bezpośredni udział rządu lub przedsiębiorstw państwowych.
- (4) Umawiające się Strony podejmują się ułatwiać dostęp do zasobów energetycznych, między innymi poprzez udzielanie w niedyskryminujący sposób, na podstawie publikowanych kryteriów: upoważnień, licencji, koncesji i kontraktów na poszukiwania i rozpoznanie albo na eksploatację bądź wydobycie zasobów energetycznych.

Artykuł 19

ASPEKTY DOTYCZĄCE ŚRODOWISKA NATURALNEGO

- (1) W dążeniu do zrównoważonego rozwoju oraz biorąc pod uwagę zobowiązania wynikające z umów międzynarodowych o ochronie środowiska, których jest ona stroną, każda z Umawiających się Stron dołoży starań, aby zminimalizować w ekonomicznie efektywny sposób niekorzystne oddziaływanie na środowisko występujące zarówno wewnątrz, jak i poza jej obszarem jako rezultat wszelkich działań w ramach cyklu energetycznego na jej obszarze, z odpowiednim uwzględnieniem bezpieczeństwa. Czyniąc to, każda Umawiająca się Strona będzie działać w sposób efektywny z punktu widzenia kosztów. W swej polityce i działaniach każda Umawiająca się Strona powinna starać się podejmować środki zapobiegawcze dla ochrony lub zminimalizowania degradacji środowiska naturalnego. Strony są zgodne co do tego, że zanieczyszczający środowisko na obszarach Umawiających się Stron powinny w zasadzie ponosić koszty zanieczyszczeń, włączając w to zanieczyszczenia transgraniczne, z właściwą troską o interes publiczny i bez zakłócania inwestycji w ramach cyklu energetycznego czy handlu międzynarodowego. Zgodnie z powyższym Umawiające się Strony powinny:
 - (a) brać pod uwagę problemy ochrony środowiska w trakcie formułowania i wdrażania swojej polityki energetycznej;

- (b) promować rynkowo zorientowane sposoby ustalania cen i pełniejsze odzwierciedlenie kosztów i korzyści dla środowiska w ramach cyklu energetycznego;
 - (c) mając na względzie artykuł 34(4), zachęcać do współpracy w osiągnięciu celów Europejskiej Karty Energetycznej w zakresie ochrony środowiska oraz w dziedzinie międzynarodowych norm ochrony środowiska w odniesieniu do cyklu energetycznego, z uwzględnieniem różnic między Umawiającymi się Stronami co do szkodliwych oddziaływań i kosztów ich zmniejszania;
 - (d) szczególnie uwzględniać poprawę efektywności energetycznej, rozwój i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, a także promować używanie czystszych paliw oraz stosowanie technologii i środków technologicznych zmniejszających zanieczyszczenia;
 - (e) promować zbieranie i wymianę informacji między Umawiającymi się Stronami na temat rozsądnej i ekonomicznie skutecznej polityki energetycznej, a także stosowanie efektywnych kosztowo praktyk i technologii;
 - (f) promować podnoszenie poziomu świadomości społecznej na temat oddziaływania systemów energetycznych na środowisko naturalne, na temat zakresu zapobiegania lub zmniejszania szkodliwych wpływów tych systemów na środowisko, a także na temat kosztów związanych z różnymi środkami zapobiegania takiemu oddziaływowaniu lub jego zmniejszania;
 - (g) promować i współpracować w zakresie badań, rozwoju i stosowania energetycznie efektywnych i sprzyjających środowisku technologii, praktyk i procesów, które będą minimalizować szkodliwe oddziaływania na środowisko wszystkich aspektów cyklu energetycznego w ekonomicznie efektywny sposób;
 - (h) zachęcać do tworzenia sprzyjających warunków dla transferu i rozpowszechniania takich technologii, w sposób zgodny z właściwą i skuteczną ochroną praw własności intelektualnej;
 - (i) na wczesnym etapie i przed podjęciem decyzji popierać wykonywanie przejrzystych szacunków wstępnych, a potem śledzić oddziaływanie na środowisko ważnych z punktu widzenia środowiska dużych projektów inwestycji energetycznych;
 - (j) promować międzynarodową świadomość i wymianę informacji na temat odpowiednich programów i norm ochrony środowiska Umawiających się Stron oraz na temat wdrażania tych programów i norm;
 - (k) brać udział, na zaproszenie i w ramach posiadanych możliwości, w rozwoju i wdrażaniu odpowiednich programów dotyczących środowiska w Umawiających się Stronach.
- (2) Na życzenie jednej lub większej ilości Umawiających się Stron spory dotyczące stosowania i interpretacji postanowień niniejszego artykułu będą, w zakresie w jakim brak jest ustaleń co do rozpatrywania takiego sporu na innym stosownym forum międzynarodowym, rozpatrywane przez Konferencję Karty, w celu znalezienia rozwiązania.
- (3) W rozumieniu niniejszego artykułu:
- (a) "Cykl energetyczny" oznacza cały łańcuch energetyczny obejmujący działania związane z poszukiwaniami, rozpoznaniem, produkcją, przetwarzaniem, magazynowaniem, transportem, dystrybucją i użytkowaniem różnych form energii, a także przeróbką i pozbywaniem się odpadów oraz wycofaniem się z takiej działalności, jej zaniechaniem lub likwidacją przy minimalizacji szkodliwego oddziaływania na środowisko;
 - (b) "Oddziaływanie na środowisko" oznacza jakikolwiek skutek dla środowiska naturalnego wywołany przez dane działanie w środowisku, włączając w to ludzkie zdrowie i bezpieczeństwo, florę, faunę, glebę, powietrze, wodę, klimat, krajobraz oraz zabytki lub inne obiekty fizyczne, bądź wzajemne oddziaływanie tych czynników na siebie; obejmuje ono także skutki dla dziedzictwa kulturowego lub dla warunków społeczno-gospodarczych wynikające ze zmian w tych czynnikach;
 - (c) "Poprawa efektywności energetycznej" oznacza działanie dla zachowania tej samej wielkości produkcji (towarów lub usług) bez obniżania jakości lub wydajności tej produkcji, przy równoczesnym zmniejszaniu ilości energii potrzebnej do wytworzenia tejże produkcji.
 - (d) "Efektywnie kosztowo" oznacza osiągnięcie określonego celu najniższym kosztem lub osiągnięcie największej korzyści przy zadanym koszcie.

Artykuł 20

PRZEJRZYSTOŚĆ

- (1) Ustawy, przepisy, orzeczenia sądowe oraz ogólne decyzje administracyjne, które mają wpływ na handel materiałami i produktami energetycznymi, należą do środków podlegających zgodnie z artykułem 29(2) (a) postanowieniom o przejrzystości GATT oraz odpowiednich instrumentów z nim związanych.
- (2) Ustawy, przepisy, orzeczenia sądowe i ogólnie stosowane decyzje administracyjne wprowadzone w życie przez którąkolwiek Umawiającą się Stronę oraz umowy obowiązujące między Umawiającymi się Stronami, a mające wpływ na inne sprawy objęte niniejszym Traktatem, powinny także być bezzwłocznie opublikowane dla umożliwienia Umawiającym się Stronom i inwestorom zapoznania się z nimi. Postanowienia niniejszego ustępu nie będą wymagały od którejkolwiek Umawiającej się Strony, by udostępniała poufne informacje, które utrudniłyby egzekwowanie norm prawnych lub inaczej były sprzeczne z interesem publicznym bądź też naruszyłyby legalne interesy handlowe którejkolwiek inwestora.
- (3) Każda Umawiająca się Strona wyznaczy jeden lub więcej punktów informacyjnych, do których mogłyby być kierowane prośby o informacje na temat wyżej wymienionych ustaw, przepisów, orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych, oraz bezzwłocznie powiadomi o wyznaczeniu tych punktów sekretariat, który udostępni tę informację na życzenie.

Artykuł 21

OPODATKOWANIE

- (1) Jeśli niniejszy artykuł nie stanowi inaczej, żadne postanowienie niniejszego Traktatu nie tworzy uprawnień i nie nakłada zobowiązań w odniesieniu do instrumentów podatkowych Umawiających się Stron. W przypadku jakiegokolwiek niezgodności między niniejszym artykułem a którymkolwiek innym postanowieniem niniejszego Traktatu, niniejszy artykuł będzie miał pierwszeństwo w zakresie tej niezgodności.
- (2) Artykuł 7(3) będzie stosowany do instrumentów podatkowych innych niż podatki od dochodu lub od kapitału, z tym zastrzeżeniem, że to postanowienie nie będzie miało zastosowania do:
 - (a) korzyści przyznanej przez Umawiającą się Stronę zgodnie z postanowieniami podatkowymi jakiegokolwiek konwencji, umowy lub układu, opisanymi w podpunkcie (7)(a) (ii); lub
 - (b) jakiegokolwiek instrumentu podatkowego, którego celem jest zapewnienie skutecznego poboru podatków, z wyjątkiem gdy ten instrument Umawiającej się Strony arbitralnie dyskryminuje materiały i produkty energetyczne pochodzące lub przeznaczone dla obszaru innej Umawiającej się Strony lub arbitralnie ogranicza korzyści przyznane zgodnie z artykułem 7(3).
- (3) Artykuł 10(2) i (7) będzie miał zastosowanie do instrumentów podatkowych Umawiających się Stron innych niż podatki od dochodu lub kapitału, z tym zastrzeżeniem, że takie postanowienia nie będą stosowane do:
 - (a) nakładania zobowiązań wynikających z klauzuli największego uprzywilejowania w odniesieniu do korzyści przyznanych przez Umawiającą się Stronę zgodnie z postanowieniami podatkowymi jakiegokolwiek konwencji, umowy lub układu, opisanymi w podpunkcie (7)(a)(ii) lub wynikającymi z członkostwa w jakiegokolwiek Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej; ani do
 - (b) żadnego instrumentu podatkowego, dotyczącego skutecznego poboru podatków, chyba że instrument ten arbitralnie dyskryminuje inwestorów z innej Umawiającej się Strony lub arbitralnie ogranicza korzyści przyznane zgodnie z postanowieniami niniejszego Traktatu dotyczącymi inwestycji.
- (4) Artykuł 29(2) do (6) stosuje się do instrumentów podatkowych innych niż podatki od dochodu lub kapitału.
- (5)
 - (a) Artykuł 13 stosuje się do podatków.
 - (b) W przypadku powstania problemu z zakresu artykułu 13, co do tego, czy podatek stanowi wyłączenie lub czy podatek rzekomo stanowiący wyłączenie jest dyskryminujący, zastosowanie mają następujące postanowienia:
 - (i) Inwestor lub Umawiająca się Strona zarzucająca wyłączenie zwróci się do odpowiednich kompetentnych władz podatkowych ze sprawą, czy podatek ten jest wyłączeniem lub czy podatek ten jest dyskryminujący. Jeśli takie zgłoszenie sprawy nie zostanie dokonane przez inwestora lub Umawiającą się Stronę, organa powołane do

- rozstrzygnięcia sporów zgodnie z artykułem 26(2)(c) lub 27(2) skierują sprawę do odpowiednich, kompetentnych władz podatkowych.
- (ii) Kompetentne władze podatkowe dołożą starań, aby w okresie sześciu miesięcy od skierowania sprawy rozwiązać przedstawione kwestie. W przypadku spraw dotyczących niedyskryminowania, kompetentne władze podatkowe będą stosowały postanowienia o niedyskryminowaniu odpowiedniej konwencji podatkowej lub jeśli brak postanowień o niedyskryminacji w odpowiedniej konwencji podatkowej mogącej mieć zastosowanie do tego podatku lub gdy nie ma takiej konwencji podatkowej obowiązującej pomiędzy zainteresowanymi Umawiającymi się Stronami, stosowane będą zasady niedyskryminacji zgodnie z Wzorcową konwencją o podatkach od dochodu i kapitału Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD Model Tax Convention on Income and Capital).
 - (iii) Organy powołane do rozwiązywania sporów na podstawie artykułu 26(2)(c) lub 27(2) mogą wziąć pod uwagę wnioski kompetentnych władz podatkowych w kwestii, czy podatek ten stanowi wyłączenie. Organy te wezmą też pod uwagę wnioski, do których doszły kompetentne władze podatkowe w podpunkcie (b) (ii), w kwestii, czy podatek ten jest dyskryminujący. Takie organy mogą również wziąć pod uwagę wnioski, do których doszły kompetentne władze podatkowe po upływie okresu sześciomiesięcznego.
 - (iv) W żadnych okolicznościach zaangażowanie kompetentnych władz podatkowych przez czas dłuższy od sześciomiesięcznego okresu, o którym mowa w podpunkcie (b) (ii), nie będzie prowadziło do zwłoki w postępowaniu wynikającym z artykułów 26 i 27.
- (6) Dla uniknięcia wątpliwości artykuł 14 nie ogranicza prawa Umawiającej się Strony do nakładania lub pobierania podatku poprzez potrącenie lub innymi środkami.
- (7) W rozumieniu niniejszego artykułu:
- (a) Termin "instrument podatkowy" obejmuje:
 - (i) wszelkie postanowienia odnoszące się do podatków w prawie krajowym Umawiającej się Strony lub jej jednostki podziału politycznego albo władz lokalnych oraz
 - (ii) wszelkie postanowienia odnoszące się do podatków dowolnej konwencji o unikaniu podwójnego opodatkowania lub jakiegokolwiek innej umowy międzynarodowej lub układu, którymi ta Umawiająca się Strona jest związana.
 - (b) Za podatki od dochodu i kapitału uważa się wszystkie podatki od całkowitego dochodu, od całkowitego kapitału albo od składników dochodu lub kapitału, włączając w to podatki od zysków ze zbycia własności, podatki od majątku, od spadków i darowizn lub zasadniczo podobne podatki, podatki od całkowitej sumy płac lub poborów wypłacanych przez przedsiębiorstwa, jak również podatki od przyrostu kapitału.
 - (c) "Kompetentne władze podatkowe" oznaczają kompetentne władze zgodnie z obowiązującą umową o unikaniu podwójnego opodatkowania między Umawiającymi się Stronami lub, jeśli nie ma takiej obowiązującej umowy, ministra lub ministerstwo odpowiedzialne za podatki lub jego upoważnionych przedstawicieli.
 - (d) Dla uniknięcia wątpliwości określenia: "postanowienia podatkowe" i "podatki" nie obejmują opłat celnych.

Artykuł 22

PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE I UPRIZYWILEJOWANE

- (1) Każda Umawiająca się Strona zapewnia, by każde utrzymywane bądź powołane przez nią przedsiębiorstwo państwowe prowadziło swoją działalność w odniesieniu do sprzedaży lub dostaw towarów i usług na jej obszarze w sposób zgodny ze zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z części III niniejszego Traktatu.
- (2) Żadna z Umawiających się Stron nie może zachęcać takiego przedsiębiorstwa państwowego ani od niego wymagać, by prowadziło swą działalność na jej obszarze w sposób niezgodny z zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z innych postanowień niniejszego Traktatu.
- (3) Każda Umawiająca się Strona zapewnia, że jeśli powołuje lub utrzymuje jednostkę organizacyjną i udziela tej jednostce uprawnień regulacyjnych, administracyjnych lub innych uprawnień rządowych,

jednostka ta będzie korzystać z tych uprawnień w sposób zgodny ze zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z niniejszego Traktatu.

- (4) Żadna z Umawiających się Stron nie może zachęcać ani wymagać od jakiejkolwiek jednostki, której przyznała wyłączne lub specjalne przywileje, by jednostka taka prowadziła swą działalność na jej obszarze w sposób niezgodny z zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z niniejszego Traktatu.
- (5) W rozumieniu niniejszego artykułu "jednostka" oznacza dowolne przedsiębiorstwo, agencję lub inną organizację bądź osobę.

Artykuł 23

PRZESTRZEGANIE PRZEZ WŁADZE LOKALNE

- (1) Każda z Umawiających się Stron jest w pełni odpowiedzialna, zgodnie z niniejszym Traktatem, za przestrzeganie wszystkich postanowień niniejszego Traktatu i podejmie wszelkie rozsądne, dostępne jej kroki dla zapewnienia przestrzegania postanowień Traktatu przez władze regionalne i lokalne oraz samorzady na jej obszarze.
- (2) Postanowienia niniejszego Traktatu o rozstrzyganiu sporów w częściach II, IV i V mogą mieć zastosowanie do środków mających wpływ na przestrzeganie Traktatu przez Umawiającą się Stronę, a podjętych przez władze regionalne lub lokalne bądź samorzady na obszarze tej Umawiającej się Strony.

Artykuł 24

WYJĄTKI

- (1) Niniejszego artykułu nie stosuje się do artykułów 12, 13 i 29.
- (2) Postanowienia niniejszego Traktatu, inne niż te,
 - (a) o których mowa w ustępie (1) oraz
 - (b) w odniesieniu do punktu (i), inne niż części III niniejszego Traktatunie będą uniemożliwiały żadnej Umawiającej się Stronie przyjęcia lub wdrożenia dowolnego środka:
 - (i) niezbędnego dla ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt bądź roślin;
 - (ii) koniecznego do zdobywania lub dystrybucji materiałów i produktów energetycznych w warunkach deficytu dostaw, powstałego z przyczyn pozostających poza kontrolą tej Umawiającej się Strony, pod warunkiem jednak, iż taki środek będzie zgodny z zasadami,
 - (A) że wszystkie inne Umawiające się Strony są upoważnione do sprawiedliwego udziału w międzynarodowych dostawach takich materiałów i produktów energetycznych, oraz
 - (B) że taki środek, który jest niezgodny z niniejszym Traktatem, będzie zaniechany, jak tylko ustaną warunki, które go spowodowały, lub
 - (iii) działającego na korzyść inwestorów z ludności tubylczej lub będących społecznie i ekonomicznie upośledzonymi osobami bądź grupami, albo ich inwestycji, i jako takiego zgłoszonego do sekretariatu, z zastrzeżeniem że taki środek
 - (A) nie ma znaczącego wpływu na gospodarkę tej Umawiającej się Strony oraz
 - (B) nie dyskryminuje inwestorów dowolnej innej Umawiającej się Strony w stosunku do inwestorów tej Umawiającej się Strony, nienależących do inwestorów, dla których środek ten był przeznaczony,pod warunkiem że takie środki nie będą stanowiły zamaskowanych ograniczeń dla działalności gospodarczej w sektorze energii albo arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między Umawiającymi się Stronami bądź między inwestorami albo innymi zainteresowanymi osobami z Umawiających się Stron. Środki takie powinny być należycie umotywowane i nie powinny niweczyć lub umniejszać jakiejkolwiek korzyści, której jedna lub więcej Umawiających się Stron może słusznie oczekiwać zgodnie z niniejszym Traktatem, w stopniu większym niż jest to niezbędne dla zadeklarowanego celu.
- (3) Postanowienia niniejszego Traktatu, inne niż te, o których mowa w ustępie (1), nie będą interpretowane tak, aby uniemożliwić którejkolwiek Umawiającej się Stronie podejmowanie jakichkolwiek środków, które uzna ona za niezbędne:

- (a) dla ochrony swoich istotnych interesów bezpieczeństwa, w tym środków:
 - (i) odnoszących się do dostaw materiałów i produktów energetycznych do instytucji wojskowych lub
 - (ii) podejmowanych w czasie wojny, konfliktu zbrojnego lub innej krytycznej sytuacji w stosunkach międzynarodowych;
 - (b) dotyczących wdrożenia polityki krajowej respektującej nierozprzestrzenianie broni jądrowej lub innych urządzeń do wybuchów jądrowych bądź koniecznej w celu wypełnienia zobowiązań tej Strony wynikających z Układu o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej, z Wytycznych dla dostawców jądrowych i z innych międzynarodowych zobowiązań lub porozumień dotyczących nierozprzestrzeniania środków jądrowych lub
 - (c) dla utrzymania porządku publicznego.
- Takie środki nie powinny stanowić zamaskowanych ograniczeń dla tranzytu.
- (4) Postanowienia niniejszego Traktatu, przyznające klauzulę największego uprzywilejowania, nie zobowiązują żadnej Umawiającej się Strony do objęcia inwestorów innej Umawiającej się Strony preferencyjnym traktowaniem:
 - (a) wynikającym z jej członkostwa w obszarze wolnego handlu albo unii celnej lub
 - (b) przyznawanym w ramach dwustronnej albo wielostronnej umowy o współpracy gospodarczej między państwami, które stanowiły części składowe byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i które są w trakcie ustanawiania swoich wzajemnych stosunków gospodarczych na trwałych zasadach.

Artykuł 25

UMOWY O INTEGRACJI GOSPODARCZEJ

- (1) Postanowienia niniejszego Traktatu nie będą interpretowane tak, aby zobowiązywały Umawiającą się Stronę będącą stroną umowy o integracji gospodarczej (w dalszym ciągu nazywanej "EIA" - Economic Integration Agreement) do rozszerzenia, poprzez klauzulę największego uprzywilejowania, na inną Umawiającą się Stronę niebędącą stroną EIA preferencyjnego traktowania stosowanego między stronami wzmiankowanej umowy EIA i wynikającego z faktu bycia stronami tejże umowy.
- (2) W rozumieniu ustępu (1) "EIA" oznacza umowę znacznie liberalizującą m.in. handel i inwestycje przez zapewnienie braku lub przez rzeczywistą eliminację całej dyskryminacji między jej stronami, metodą eliminacji istniejących, dyskryminujących środków i/lub zakaz wprowadzania nowych bądź bardziej dyskryminujących środków, albo przy wejściu w życie tej umowy albo też w innych rozsądnych ramach czasowych.
- (3) Artykuł niniejszy nie będzie miał wpływu na stosowanie GATT-u i instrumentów z nim związanych, zgodnie z artykułem 29.

CZĘŚĆ V

ROZSTRZYGANIE SPORÓW

Artykuł 26

ROZSTRZYGANIE SPORÓW MIĘDZY INWESTOREM A UMAWIAJĄCĄ SIĘ STRONĄ

- (1) Spory między jedną z Umawiających się Stron a inwestorem z innej Umawiającej się Strony, odnoszące się do inwestycji tego inwestora na obszarze tej pierwszej Umawiającej się Strony, a dotyczące rzekomego naruszenia przez tę pierwszą Stronę jakiegokolwiek zobowiązania powstałego na podstawie części III niniejszego Traktatu, powinny być, w miarę możliwości, rozstrzygane polubownie.
- (2) Jeśli takie spory nie będą mogły zostać rozstrzygnięte zgodnie z postanowieniami ustępu (1) w okresie 3 miesięcy od dnia, kiedy jedna ze stron sporu wniosła o jego polubowne rozstrzygnięcie, strona inwestora w sporze może zdecydować się na przedłożenie sporu do rozstrzygnięcia:
 - (a) do sądów lub trybunałów administracyjnych Umawiającej się Strony, będącej stroną sporu, lub

- (b) zgodnie z jakąkolwiek mającą zastosowanie, wcześniej uzgodnioną procedurą rozstrzygnięcia sporów, lub
 - (c) zgodnie z dalszymi ustępami niniejszego artykułu.
- (3)
- (a) Z zastrzeżeniem wyłącznie punktów (b) i (c) każda Umawiająca się Strona niniejszym wyraża swoją bezwarunkową zgodę na przedłożenie sporu do arbitrażu międzynarodowego lub do postępowania pojednawczego, stosownie do postanowień niniejszego artykułu.
 - (b)
 - (i) Umawiające się Strony wymienione w załączniku ID nie udzielają takiej bezwarunkowej zgody, jeśli inwestor uprzednio przedłożył spór do rozstrzygnięcia na podstawie punktu (2) (a) lub (b).
 - (ii) Dla przejrzystości każda z Umawiających się Stron, która jest wymieniona w załączniku ID, przedstawi w pisemnym oświadczeniu swoją politykę, praktyki i warunki w tej kwestii sekretariatowi nie później niż w dniu złożenia jej dokumentu ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia, zgodnie z artykułem 39, bądź w dniu złożenia jej dokumentu o przystąpieniu, zgodnie z artykułem 41.
 - (c) Umawiająca się Strona wymieniona w załączniku IA nie udziela takiej bezwarunkowej zgody co do sporu powstałego w odniesieniu do ostatniego zdania artykułu 10 (1).
- (4) W przypadku gdy inwestor decyduje się przedłożyć spór do rozstrzygnięcia zgodnie z punktem (2) (c), dostarczy on później swoją pisemną zgodę na przedłożenie tego sporu:
- (a)
 - (i) Międzynarodowemu Centrum do rozstrzygnięcia sporów inwestycyjnych, ustanowionemu na podstawie Konwencji o rozwiązywaniu sporów inwestycyjnych między państwami a obywatelami innych państw, otwartej do podpisu w Waszyngtonie dnia 18 marca 1965 r. (dalej zwanej "Konwencją ICSID"), jeśli Umawiająca się Strona, z której pochodzi inwestor, oraz Umawiająca się Strona, będąca stroną sporu, są obie stronami Konwencji ICSID lub
 - (ii) Międzynarodowemu Centrum do rozstrzygnięcia sporów inwestycyjnych, ustanowionemu na podstawie Konwencji, o której mowa w podpunkcie (a)(i), według przepisów regulujących funkcjonowanie Dodatkowych Ułatwień dla administrowania postępowaniami przez sekretariat Centrum (dalej zwanymi "przepisami Dodatkowych Ułatwień"), jeśli Umawiająca się Strona, z której pochodzi inwestor, lub Umawiająca się Strona w sporze, ale nie obie, jest Stroną Konwencji ICSID;
 - (b) wyłącznemu arbitrowi lub trybunałowi arbitrażowemu ad hoc utworzonemu zgodnie z Regulaminem Arbitrażowym Komisji ONZ do spraw Międzynarodowego Prawa Handlowego (dalej zwanej "UNCITRAL") lub;
 - (c) do postępowania arbitrażowego przy Instytucie Arbitrażu Izby Handlowej w Sztokholmie,
- (5) (a) Zgoda udzielona w ustępie (3) wraz z pisemną zgodą inwestora, daną w myśl ustępu (4), będzie spełniała wymogi co do:
- (i) pisemnej zgody stron w rozumieniu rozdziału II Konwencji ICSID i w rozumieniu Przepisów Dodatkowych Ułatwień oraz
 - (ii) "pisemnej umowy" w rozumieniu artykułu II Konwencji ONZ o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych, sporządzonej dnia 10 czerwca 1958 r. w Nowym Jorku (dalej zwanej "Konwencją Nowojorską"), oraz
 - (iii) tego, co "strony kontraktu uzgodniły pisemnie" w rozumieniu artykułu 1 Regulaminu Arbitrażowego UNCITRAL.
- (b) Wszelkie postępowanie arbitrażowe na podstawie niniejszego artykułu, na wniosek którejkolwiek ze stron sporu, odbędzie się w państwie będącym stroną Konwencji Nowojorskiej. Roszczenia przedłożone arbitrażowi na podstawie niniejszego postanowienia będą, w rozumieniu artykułu 1 tej Konwencji, uważane za wynikające ze stosunku handlowego lub z transakcji.
- (6) Trybunał utworzony zgodnie z ustępem (4) będzie rozstrzygał sprawy sporne zgodnie z niniejszym Traktatem oraz stosownymi normami i zasadami prawa międzynarodowego.
- (7) Inwestor inny niż osoba fizyczna mająca obywatelstwo jednej z Umawiających się Stron, będącej stroną w sporze w dniu przedłożenia na piśmie zgody, o której mowa w ustępie (4), a który przed powstaniem takiego sporu między nim a tamtą Umawiającą się Stroną jest kontrolowany przez inwestorów innej Umawiającej się Strony, jest traktowany, w rozumieniu artykułu 25 (2) (b) Konwencji ICSID, jako "obywatel innego umawiającego się państwa", a w rozumieniu artykułu 1 (6) Przepisów Dodatkowych Ułatwień jest traktowany jako "obywatel innego państwa".

- (8) Orzeczenia arbitrażowe, które mogą obejmować orzeczenia o wypłacie odsetek, są ostateczne i wiążące dla stron sporu. Orzeczenie arbitrażowe, dotyczące środka zastosowanego przez rząd lokalny lub władze lokalne tej Umawiającej się Strony, która prowadzi spór, powinno uwzględniać fakt, że taka Umawiająca się Strona może wypłacić odszkodowanie pieniężne w miejsce jakiegokolwiek innego wyznaczonego sposobu naprawienia szkody. Każda Umawiająca się Strona wykonuje bezzwłocznie takie orzeczenie i zapewnia skuteczne egzekwowanie takich orzeczeń na swoim obszarze.

Artykuł 27

ROZSTRZYGANIE SPORÓW MIĘDZY UMAWIAJĄCYMI SIĘ STRONAMI

- (1) Umawiające się Strony dołożą starań, aby rozwiązywać spory dotyczące stosowania lub interpretacji niniejszego Traktatu drogą dyplomatyczną.
- (2) Jeżeli spór nie został rozwiązany zgodnie z ustępem (1) w ciągu rozsądnego okresu czasu, każda ze stron może, chyba że niniejszy Traktat przewiduje inaczej lub inaczej uzgodniły na piśmie Umawiające się Strony oraz z wyjątkiem, gdy dotyczy to zastosowania lub interpretacji artykułu 6 lub 19, albo w przypadku Umawiających się Stron wymienionych w załączniku IA, gdy dotyczy to ostatniego zdania artykułu 10(1), poprzez pisemne zawiadomienie drugiej Strony sporu, przedłożyć sprawę trybunałowi arbitrażowemu ad hoc, zgodnie z niniejszym artykułem.
- (3) Taki trybunał arbitrażowy ad hoc tworzy się w następujący sposób:
- (a) Umawiająca się Strona wszczynająca postępowanie mianuje jednego członka trybunału i powiadamia o tym mianowaniu drugą Umawiającą się Stronę, będącą w sporze, w ciągu 30 dni od daty otrzymania przez tę drugą Umawiającą się Stronę zawiadomienia, o którym mowa w ustępie (2);
 - (b) W ciągu 60 dni od daty otrzymania pisemnego zawiadomienia, o którym mowa w ustępie (2), druga Umawiająca się Strona sporu mianuje jednego członka. Jeśli mianowanie nie zostanie dokonane w przewidzianym okresie czasu, Umawiająca się Strona, która wszczęła postępowanie, może w okresie 90 dni od daty otrzymania pisemnego zawiadomienia, o którym mowa w ustępie (2), wnioskować, by mianowania dokonano zgodnie z punktem (d);
 - (c) Umawiające się Strony będące w sporze mianują trzeciego członka, który może nie pochodzić lub nie być obywatelem Umawiającej się Strony sporu. Członek ten jest przewodniczącym trybunału. Jeśli w ciągu 150 dni od daty otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w ustępie (2), Umawiające się Strony nie mogą dojść do porozumienia co do mianowania trzeciego członka, wtedy mianowanie to jest dokonywane zgodnie z punktem (d), na wniosek którejkolwiek z Umawiających się Stron, przedłożony w ciągu 180 dni od daty otrzymania zawiadomienia;
 - (d) Mianowań wnioskowanych zgodnie z niniejszym ustępem dokonuje Sekretarz Generalny Stałego Trybunału Arbitrażu Międzynarodowego (Permanent Court of International Arbitration) w ciągu 30 dni od daty otrzymania takiego wniosku. Jeśli Sekretarz Generalny nie może wykonać tego zadania, mianowań dokonuje pierwszy sekretarz biura. Jeśli ten ostatni też nie może wykonać tego zadania, mianowań dokonuje najstarszy zastępca;
 - (e) Mianowania zgodnie z punktami (a) do (d) dokonywane są z uwzględnieniem kwalifikacji i doświadczenia kandydatów na członków, szczególnie w sprawach będących przedmiotem niniejszego Traktatu;
 - (f) W przypadku braku innego porozumienia między Umawiającymi się Stronami, stosuje się Regulamin Arbitrażowy Komisji ONZ d/s Międzynarodowego Prawa Handlowego (UNCITRAL), z wyjątkiem zakresu, w którym zostanie on zmodyfikowany przez Umawiające się Strony sporu lub arbitrów. Trybunał podejmuje decyzje większością głosów swoich członków;
 - (g) Trybunał rozstrzyga spór zgodnie z niniejszym Traktatem oraz stosownymi przepisami i zasadami prawa międzynarodowego;
 - (h) Orzeczenie arbitrażowe jest ostateczne i wiążące dla Umawiających się Stron sporu;
 - (i) W przypadku kiedy, przygotowując orzeczenie, trybunał stwierdzi, że środek podjęty przez władze regionalne lub lokalne na obszarze Umawiającej się Strony wymienionej w części I załącznika P nie jest zgodny z niniejszym Traktatem, każda ze stron będących w sporze może odwołać się do postanowień części II załącznika P;

- (j) Wydatki trybunału, włączając w to wynagrodzenia jego członków, są ponoszone w równych częściach przez Umawiające się Strony w sporze. Trybunał może jednak zarządzić, według swojego uznania, że jedna z Umawiających się Stron w sporze będzie miała większy udział w kosztach;
- (k) O ile Umawiające się Strony sporu nie uzgodnią inaczej, trybunał odbywa swoje posiedzenia w Hadze i korzysta z pomieszczeń i urządzeń Stałego Trybunału Arbitrażowego;
- (l) Odpis orzeczenia jest składany w sekretariacie, który zapewnia, aby było ono ogólnie dostępne.

Artykuł 28

ODSTĘPSTWO OD STOSOWANIA ARTYKUŁU 27 W NIEKTÓRYCH SPORACH

Spór między Umawiającymi się Stronami dotyczący stosowania bądź interpretacji artykułów 5 i 29 nie jest rozstrzygany w oparciu o artykuł 27, chyba że Umawiające się Strony będące w sporze tak uzgodnią.

CZĘŚĆ VI

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE

Artykuł 29

TYMCZASOWE POSTANOWIENIA W SPRAWACH ZWIĄZANYCH Z HANDLEM

- (1) Postanowienia niniejszego artykułu mają zastosowanie do handlu materiałami i produktami energetycznymi tak długo, jak chociażby jedna z Umawiających się Stron nie jest stroną GATT i instrumentów z nim związanych.
- (2) (a) Handel materiałami i produktami energetycznymi między Umawiającymi się Stronami, z których przynajmniej jedna nie jest stroną GATT lub instrumentu z nim związanego, jest regulowany, z zastrzeżeniem punktów (b) i (c) oraz wyjątków i przepisów wymienionych w załączniku G, postanowieniami GATT 1947 i instrumentów z nim związanych, stosowanych na dzień 1 marca 1994 r. i praktykowanych w odniesieniu do materiałów i produktów energetycznych przez strony GATT 1947 w handlu między sobą, tak, jak gdyby wszystkie Umawiające się Strony były stronami GATT 1947 i instrumentów z nim związanych.
(b) Taki handel Umawiającej się Strony, która jest państwem będącym wcześniej częścią składową byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, może być regulowany, z zastrzeżeniem postanowień załącznika TFU, przez umowę między dwoma lub większą ilością takich państw, do dnia 1 grudnia 1999 r. albo do czasu przyjęcia tej Umawiającej się Strony do GATT, zależnie od tego, co będzie wcześniejsze.
(c) Co się tyczy handlu między dwoma stronami GATT, punkt (a) nie ma zastosowania, jeśli któraś z tych stron nie jest stroną GATT 1947.
- (3) Każdy sygnatariusz niniejszego Traktatu i każde państwo lub Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej, przystępujące do niniejszego Traktatu, w dniu składania swojego podpisu lub składania dokumentu przystąpienia dostarczają do sekretariatu wykaz wszystkich stawek celnych i innych opłat nakładanych na materiały i produkty energetyczne, związanych z przywozem lub wywozem, określający poziom takich stawek i opłat stosowany na dzień podpisania lub złożenia dokumentu przystąpienia.
O wszystkich zmianach takich stawek i innych opłat należy powiadomić sekretariat, który poinformuje Umawiające się Strony o tych zmianach.
- (4) Każda Umawiająca się Strona będzie starać się nie podwyższać żadnych stawek celnych czy innych opłat związanych z przywozem lub wywozem:
 - (a) w przypadku przywozu materiałów i produktów energetycznych, opisanych w części I Listy dla Umawiającej się Strony, o której mowa w artykule II GATT, powyżej poziomu ustalonego w tej Liście, o ile ta Umawiająca się Strona jest stroną GATT;
 - (b) w przypadku wywozu materiałów i produktów energetycznych i ich przywozu, jeśli Umawiająca się Strona nie jest stroną GATT, powyżej poziomu ostatnio notyfikowanego do sekretariatu, chyba że zezwalają na to postanowienia mające zastosowanie na mocy punktu (2) (a).

- (5) Umawiająca się Strona może podwyższyć taką stawkę celną lub inną opłatę powyżej poziomu, o którym mowa w ustępie (4), jedynie gdy:
- (a) w przypadku stawki lub innej opłaty związanej z przywozem, takie działanie nie jest niezgodne ze stosownymi postanowieniami GATT-u, innymi niż postanowienia GATT 1947 i instrumentów z nim związanych, wymienionymi w załączniku G oraz odpowiednimi postanowieniami GATT-u 1994 i instrumentów z nim związanych albo
 - (b) jeśli powiadomiła sekretariat, w najszerszym zakresie praktykowanym zgodnie z jej procedurami legislacyjnymi, o swojej propozycji takiej podwyżki oraz zapewniła innym zainteresowanym Umawiającym się Stronom rozsądną możliwość konsultacji na temat tej propozycji i rozpatrzyła dowolne dane przedstawione przez takie Umawiające się Strony.
- (6) Sygnatariusze podejmują się rozpocząć negocjacje nie później niż dnia 1 stycznia 1995 r., z perspektywą zakończenia do dnia 1 stycznia 1998 r., właściwego w świetle rozwoju światowego systemu handlu tekstu poprawki do niniejszego Traktatu, która z uwzględnieniem warunków, jakie ustanowi, zobowiąże każdą z Umawiających się Stron do niepodwyższania stawek i opłat powyżej poziomu ustalonego zgodnie z tą poprawką.
- (7) Załącznik D ma zastosowanie do sporów dotyczących zgodności z postanowieniami odnoszącymi się do handlu na podstawie niniejszego artykułu oraz, o ile obie Umawiające się Strony nie uzgodnią inaczej, do sporów dotyczących zgodności z artykułem 5 między Umawiającymi się Stronami, z których przynajmniej jedna nie jest stroną GATT, z tym wyjątkiem, że załącznik D nie ma zastosowania do żadnego sporu między Umawiającymi się Stronami, którego istota wynika z umowy, jaka:
- (a) została zgłoszona zgodnie z załącznikiem TFU i spełnia inne wymagania punktu (2) (b) i załącznika TFU lub
 - (b) tworzy strefę wolnego handlu albo unię celną, jak opisano w artykule XXIV GATT.

Artykuł 30

ROZWÓJ MIĘDZYNARODOWYCH UKŁADÓW HANDLOWYCH

Umawiające się Strony postanawiają, by w świetle rezultatów Rundy Urugwajskiej Wielostronnych Negocjacji Handlowych, zawartych zasadniczo w jej Dokumencie końcowym sporządzonym w Marakeszu dnia 15 kwietnia 1994 r., rozpocząć rozważanie, nie później niż dnia 1 lipca 1995 r. lub w dniu wejścia niniejszego Traktatu w życie, w zależności od tego, który z tych terminów jest późniejszy, odpowiednich poprawek do niniejszego Traktatu, licząc na przyjęcie wszelkich takich poprawek przez Konferencję Karty.

Artykuł 31

URZĄDZENIA ZWIĄZANE Z ENERGIA

Tymczasowa Konferencja Karty rozpocznie na swoim pierwszym spotkaniu badanie możliwości włączenia urządzeń związanych z energią do postanowień handlowych niniejszego Traktatu.

Artykuł 32

ŚRODKI OKRESU PRZEJŚCIOWEGO

- (1) Biorąc pod uwagę, że dostosowanie się do wymogów gospodarki rynkowej wymaga czasu, Umawiające się Strony wymienione w załączniku T mogą czasowo zawiesić pełne wykonywanie swoich zobowiązań wynikających z jednego lub większej ilości następujących postanowień niniejszego Traktatu, z zastrzeżeniem warunków określonych w ustępach (3) do (6) :
- Artykuł 6, ustęp (2) i (5)
 - Artykuł 7, ustęp (4)
 - Artykuł 9, ustęp (1)
 - Artykuł 10, ustęp (7) - określone środki
 - Artykuł 14, punkt (1) (d) - jedynie w odniesieniu do transferu niewydanych dochodów
 - Artykuł 20, ustęp (3)

- Artykuł 22, ustęp (1) i (3).
- (2) Inne Umawiające się Strony powinny wspomagać każdą Umawiającą się Stronę, która zawiesiła pełne wykonywanie postanowień na podstawie ustępu (1), w osiąganiu warunków umożliwiających ustanie zawieszenia. Taka pomoc może być udzielona w dowolnej formie, jaką inne Umawiające się Strony uznają za najbardziej skuteczną dla sprostania potrzebom, które zgłoszono na podstawie punktu (4) (c), włączając w to, tam gdzie jest to stosowne, układy dwu- lub wielostronne.
 - (3) Stosowne postanowienia, etapy pełnej realizacji każdego z nich, kroki, które należy podjąć, oraz termin lub, wyjątkowo, warunkowe wydarzenie, do którego będzie zakończony każdy etap i podjęty krok, są wyszczególnione dla każdej Umawiającej się Strony domagającej się rozwiązań przejściowych w załączniku T. Każda taka Umawiająca się Strona podejmie wymienione kroki w terminie wskazanym dla odnośnego postanowienia i etapu, jak to podano w załączniku T. Umawiająca się Strona, która czasowo zawiesiła pełne wykonywanie postanowień zgodnie z ustępem (1), zobowiązuje się do pełnej realizacji stosownych zobowiązań do dnia 1 lipca 2001 r. Jeśli Umawiająca się Strona uzna za konieczne, na skutek wyjątkowych okoliczności, zażądać, by okres takiego czasowego zawieszenia został przedłużony lub by wprowadzone zostało jakiegokolwiek dalsze czasowe zawieszenie, niewyszczególnione uprzednio w załączniku T, to decyzja w sprawie żądania zmiany załącznika T zostanie podjęta przez Konferencję Karty.
 - (4) Umawiająca się Strona, która odwołuje się do rozwiązań przejściowych, powiadamia sekretariat nie rzadziej niż raz na 12 miesięcy:
 - (a) o wprowadzeniu któregośkolwiek ze środków wymienionych w jej załączniku T i o ogólnym postępie w kierunku pełnego wywiązania się;
 - (b) o postępie, który spodziewa się poczynić w ciągu najbliższych 12 miesięcy w kierunku pełnego wywiązania się ze swych zobowiązań, o przewidywanych trudnościach oraz propozycjach poradzenia sobie z tymi trudnościami;
 - (c) o potrzebie pomocy technicznej dla ułatwienia realizacji etapów wyszczególnionych w załączniku T jako niezbędnych dla pełnego wdrożenia niniejszego Traktatu lub dla rozwiązania jakiegokolwiek trudności zgłoszonej zgodnie z punktem (b), jak też dla promocji innych niezbędnych reform o orientacji rynkowej oraz dla modernizacji sektora energetycznego;
 - (d) o dowolnej ewentualnej potrzebie przedstawienia żądań z rodzaju tych, o których mowa w ustępie (3);
 - (5) Sekretariat:
 - (a) rozsyła do wszystkich Umawiających się Stron powiadomienia, o których mowa w ustępie (4);
 - (b) ogłasza i aktywnie promuje kojarzenie zapotrzebowania i ofert dotyczących pomocy technicznej, o której mowa w ustępie (2) i punkcie (4) (c), w oparciu, tam gdzie jest to stosowne, o rozwiązania istniejące w innych organizacjach międzynarodowych;
 - (c) wysyła wszystkim Umawiającym się Stronom, z końcem każdego okresu sześciomiesięcznego, wykaz wszelkich zgłoszeń dokonanych zgodnie z punktem 4 (a) lub (4) (d).
 - (6) Konferencja Karty dokonuje corocznego przeglądu postępu dokonanego przez Umawiające się Strony w kierunku wdrażania postanowień niniejszego artykułu oraz w zakresie kojarzenia zapotrzebowania i ofert dotyczących pomocy technicznej, o której mowa w ustępie (2) i punkcie (4) (c). W trakcie takiego przeglądu Konferencja może zadecydować o podjęciu stosownego działania.

CZĘŚĆ VII

STRUKTURA I INSTYTUCJE

Artykuł 33

PROTOKOŁY I DEKLARACJE KARTY ENERGETYCZNEJ

- (1) Konferencja Karty może wydać upoważnienie do rokowań szeregu Protokołów lub Deklaracji Karty Energetycznej, zmierzających do realizacji celów i zasad Karty.
- (2) W takich rokowaniach może uczestniczyć każdy sygnatariusz Karty.
- (3) Państwo lub Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej nie staną się stroną Protokołu lub Deklaracji, chyba że są one lub staną się w tym samym czasie sygnatariuszami Karty i Umawiającymi się Stronami niniejszego Traktatu.

- (4) Pod warunkiem zachowania ustępu (3) i punktu (6) (a) postanowienia końcowe dotyczące Protokołu zostaną określone w tym Protokole.
- (5) Protokół będzie miał zastosowanie jedynie do tych Umawiających się Stron, które wyrażą zgodę, aby był dla nich wiążący, i nie będzie umniejszał praw i obowiązków tych Umawiających się Stron, które nie są stronami Protokołu.
- (6)
 - (a) Protokół może wyznaczyć obowiązki Konferencji Karty i funkcje sekretariatowi pod warunkiem, że takie wyznaczenie nie może być dokonane poprzez poprawkę do Protokołu, chyba że poprawka ta byłaby zatwierdzona przez Konferencję Karty, której aprobatą nie może zależeć od żadnego postanowienia tego Protokołu usankcjonowanego przez punkt (b).
 - (b) Protokół, który przewiduje decyzje do podjęcia przez Konferencję Karty na jego mocy, może, z zastrzeżeniem punktu (a), ustanowić w odniesieniu do takich decyzji:
 - (i) inne przepisy o głosowaniu niż zawarte w artykule 36;
 - (ii) że tylko strony tego Protokołu będą uważane za Umawiające się Strony w rozumieniu artykułu 36 lub za strony uprawnione do głosowania zgodnie z przepisami określonymi w tym Protokole.

Artykuł 34

KONFERENCJA KARTY ENERGETYCZNEJ

- (1) Umawiające się Strony spotykają się okresowo na Konferencji Karty Energetycznej (zwanej dalej "Konferencją Karty"), na której każda Umawiająca się Strona ma prawo do jednego przedstawiciela. Posiedzenia zwyczajne odbywają się w odstępach czasu określonych przez Konferencję Karty.
- (2) Nadzwyczajne posiedzenia Konferencji Karty mogą się odbywać w takich terminach, które będą określone przez Konferencję Karty lub na pisemny wniosek którejkolwiek Umawiającej się Strony, pod warunkiem że w ciągu sześciu tygodni od powiadomienia Umawiających się Stron przez sekretariat o tym wniosku uzyska on poparcie przynajmniej jednej trzeciej Umawiających się Stron.
- (3) Funkcje Konferencji Karty są następujące:
 - (a) wykonywanie obowiązków przydzielonych jej przez niniejszy Traktat i Protokoły;
 - (b) dokonywanie przeglądu i ułatwianie wprowadzenia w życie zasad Karty i postanowień niniejszego Traktatu i Protokołów;
 - (c) ułatwianie, zgodnie z niniejszym Traktatem i Protokołami, koordynacji odpowiednich działań ogólnych dla wprowadzenia w życie zasad Karty;
 - (d) rozpatrywanie i uchwalanie programów pracy do wykonania przez sekretariat;
 - (e) rozpatrywanie i zatwierdzanie rocznych rozliczeń i budżetu sekretariatu;
 - (f) rozpatrywanie i zatwierdzanie lub przyjmowanie warunków jakiejkolwiek umowy o siedzibie lub innych porozumień, włączając w to przywileje i immunitety uważane za niezbędne dla Konferencji Karty i sekretariatu;
 - (g) zachęcanie do wysiłków na rzecz współpracy, zmierzających do ułatwienia i promocji rynkowo zorientowanych reform oraz modernizacji sektorów energii w tych krajach Środkowej i Wschodniej Europy oraz byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, które znajdują się w okresie przejściowym dla gospodarki;
 - (h) upoważnianie i zatwierdzanie zakresu kompetencji dla rokowań Protokołów oraz rozpatrywanie i uchwalanie ich tekstów i poprawek do nich;
 - (i) upoważnianie do negocjowania Deklaracji i zatwierdzanie ich opublikowania;
 - (j) decydowanie o przystąpieniach do Traktatu;
 - (k) upoważnianie do negocjacji oraz rozpatrywanie, zatwierdzanie lub przyjmowanie porozumień o stowarzyszeniu;
 - (l) rozpatrywanie i przyjmowanie tekstów poprawek do niniejszego Traktatu;
 - (m) rozpatrywanie i zatwierdzanie modyfikacji i zmian technicznych w załącznikach do niniejszego Traktatu;
 - (n) mianowanie Sekretarza Generalnego i podejmowanie wszelkich decyzji niezbędnych dla powołania i funkcjonowania sekretariatu, włączając w to strukturę, liczbę personelu i standardowe warunki zatrudnienia urzędników i innych pracowników.

- (4) Przy wykonywaniu swoich obowiązków Konferencja Karty, poprzez sekretariat, współpracuje i wykorzystuje, najpełniej jak to możliwe oraz zgodnie z zasadami gospodarności i skuteczności, usługi i programy innych instytucji i organizacji o ustalonych kompetencjach w sprawach związanych z celami niniejszego Traktatu.
- (5) Konferencja Karty może powołać takie pomocnicze organy, które uzna za odpowiednie dla wykonywania swoich obowiązków.
- (6) Konferencja Karty rozpatruje oraz przyjmuje przepisy proceduralne i finansowe.
- (7) W roku 1999, a później w przedziałach czasowych, które zostaną ustalone przez Konferencję Karty (nie dłuższych niż pięć lat), Konferencja Karty dokona gruntownego przeglądu funkcji przewidzianych niniejszym Traktatem, w świetle stopnia wdrożenia postanowień niniejszego Traktatu i Protokołów. Na zakończenie każdego przeglądu Konferencja Karty może zmodyfikować lub uchylić funkcje określone w ustępie (3) oraz może odwołać sekretariat.

Artykuł 35

SEKRETARIAT

- (1) Dla wykonywania swych obowiązków Konferencja Karty tworzy sekretariat składający się z Sekretarza Generalnego i takiego personelu, jaki przy minimalnym poziomie liczebnym zapewni skuteczne jego działanie.
- (2) Sekretarz Generalny jest mianowany przez Konferencję Karty. Pierwsza taka nominacja będzie na okres maksimum 5 lat.
- (3) Za wypełnianie swych obowiązków sekretariat jest odpowiedzialny przed Konferencją Karty i składa jej sprawozdania.
- (4) Sekretariat zapewnia Konferencji Karty wszelką niezbędną pomoc w wykonywaniu jej obowiązków oraz wykonuje funkcje przypisane mu niniejszym Traktatem lub dowolnym Protokołem oraz wszystkie inne funkcje zlecone przez Konferencję Karty.
- (5) Sekretariat może zawierać takie porozumienia administracyjne i umowy kontraktowe, jakie mogą być wymagane dla skutecznego wykonywania jego obowiązków.

Artykuł 36

GŁOSOWANIE

- (1) Przy podejmowaniu decyzji przez Konferencję Karty wymagana jest jednomyślność Umawiających się Stron obecnych i głosujących na posiedzeniu Konferencji Karty, na którym będą zapadać decyzje co do:
 - (a) przyjmowania poprawek do niniejszego Traktatu, innych niż poprawki do artykułów 34 i 35 oraz załącznika T;
 - (b) zatwierdzania przystąpień do niniejszego Traktatu, zgodnie z artykułem 41, tych państw lub Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej, które nie były sygnatariuszami Karty na dzień 16 czerwca 1995;
 - (c) upoważniania do rokowań i zatwierdzania lub uchwalania tekstu umów o stowarzyszeniu;
 - (d) zatwierdzania zmian załączników EM, NI, G oraz B;
 - (e) zatwierdzania zmian technicznych w załącznikach do niniejszego Traktatu oraz
 - (f) zatwierdzenia dokonanych przez Sekretarza Generalnego nominacji członków komisji w myśl załącznika D, ustęp (7).Umawiające się Strony powinny podjąć wszelkie wysiłki, by osiągnąć porozumienie w drodze consensusu we wszelkich innych sprawach wymagających ich decyzji w myśl niniejszego Traktatu. Jeśli nie udaje się osiągnąć porozumienia w drodze consensusu, zastosowanie mają ustępy (2) do (5).
- (2) Decyzje dotyczące spraw budżetowych, o których mowa w artykule 34 (3) (e), są podejmowane kwalifikowaną większością głosów Umawiających się Stron, których szacowane składki określone w załączniku B stanowią łącznie przynajmniej trzy czwarte ogólnej sumy szacowanych składek określonych tamże.

- (3) Decyzje w sprawach, o których mowa w artykule 34 (7), są podejmowane większością trzech czwartych głosów Umawiających się Stron.
- (4) Wyjąwszy przypadki wyszczególnione w punktach (1) (a) do (f), w ustępach (2) i (3) oraz z zastrzeżeniem ustępu (6) decyzje przewidziane w niniejszym Traktacie są podejmowane większością trzech czwartych głosów Umawiających się Stron, obecnych i głosujących na spotkaniu Konferencji Karty, na którym decyduje ona o takich sprawach.
- (5) W rozumieniu niniejszego artykułu określenie "Umawiające się Strony obecne i głosujące" oznacza Umawiające się Strony obecne i oddające głos za lub przeciw, z zastrzeżeniem że Konferencja Karty może przyjąć przepisy proceduralne, umożliwiając podejmowanie takich decyzji przez Umawiające się Strony drogą korespondencyjną.
- (6) Wyjąwszy przypadek, o którym mowa w ustępie (2), żadna decyzja, o której mowa w niniejszym artykule, nie jest ważna, dopóki nie uzyska poparcia zwykłej większości Umawiających się Stron.
- (7) Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej dysponuje podczas głosowania liczbą głosów równą liczbie jej państw członkowskich, które są Umawiającymi się Stronami niniejszego Traktatu, z zastrzeżeniem że taka organizacja nie korzysta ze swojego prawa do głosowania, jeśli korzystają z niej jej państwa członkowskie i vice versa.
- (8) W przypadku trwałych zaległości w wypełnianiu zobowiązań finansowych wynikających z niniejszego Traktatu przez Umawiającą się Stronę, Konferencja Karty może zawiesić prawo do głosowania tej Umawiającej się Strony, całkowicie lub częściowo.

Artykuł 37

ZASADY FINANSOWANIA

- (1) Każda Umawiająca się Strona ponosi koszty swojej reprezentacji na zebraniach Konferencji Karty i jej organów pomocniczych.
- (2) Koszty zebrań Konferencji Karty i jej organów pomocniczych są uważane za koszty sekretariatu.
- (3) Koszty sekretariatu są pokrywane ze składek Umawiających się Stron, oszacowanych według ich zdolności płatniczej, jak to jest określone w załączniku B, którego postanowienia mogą być poprawiane zgodnie z artykułem 36 (1) (d).
- (4) Każdy Protokół powinien zawierać postanowienia zapewniające, że wszelkie koszty sekretariatu wynikające z tego Protokołu będą pokrywane przez strony tego Protokołu.
- (5) Konferencja Karty może przyjmować dodatkowe, dobrowolne składki od jednej lub większej ilości Umawiających się Stron albo z innych źródeł. Koszty pokrywane z takich składek nie są uważane za koszty sekretariatu w rozumieniu ustępu (3).

CZĘŚĆ VIII

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 38

PODPISANIE

Niniejszy Traktat będzie otwarty do podpisu w Lizbonie od dnia 17 grudnia 1994 r. do dnia 16 czerwca 1995 r. dla państw i Regionalnych Organizacji Integracji Gospodarczej, które podpisały Europejską Kartę Energetyczną.

Artykuł 39

RATYFIKACJA, PRZYJĘCIE LUB ZATWIERDZENIE

Niniejszy Traktat podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez sygnatariuszy. Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia są składane u depozytariusza.

Artykuł 40

ZASTOSOWANIE DO TERYTORIÓW

- (1) Każde państwo lub Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej może przy podpisywaniu, ratyfikacji, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu, poprzez deklarację złożoną u depozytariusza, oświadczyć, że Traktat jest dlań wiążący w odniesieniu do wszystkich terytoriów, za których stosunki międzynarodowe ono lub ona ponosi odpowiedzialność, albo też do jednego lub większej liczby takich terytoriów. Takie oświadczenie nabiera mocy z chwilą wejścia w życie Traktatu dla tej Umawiającej się Strony.
- (2) Każda Umawiająca się Strona może w późniejszym terminie, w drodze oświadczenia złożonego u depozytariusza, stać się związaną niniejszym Traktatem w odniesieniu do innego terytorium wskazanego w tym oświadczeniu. W odniesieniu do takiego terytorium Traktat wchodzi w życie dziewięćdziesiątego dnia po otrzymaniu przez depozytariusza takiego oświadczenia.
- (3) Każde oświadczenie złożone w myśl poprzednich dwóch ustępów może w odniesieniu do każdego terytorium wskazanego w takim oświadczeniu być wycofane, w drodze zgłoszenia do depozytariusza. Wycofanie nabiera mocy po upływie jednego roku od daty otrzymania takiego zgłoszenia przez depozytariusza, pod warunkiem przestrzegania artykułu 47 (3).
- (4) Definicja "obszaru" w artykule 1 (10) powinna być rozumiana tak, żeby uwzględniała wszystkie oświadczenia złożone na mocy niniejszego artykułu.

Artykuł 41

PRZYSTĄPIENIE

Niniejszy Traktat będzie otwarty do przystąpienia na warunkach, które zatwierdzi Konferencja Karty, przez państwa i Regionalne Organizacje Integracji Gospodarczej, które podpisały Europejską Kartę Energetyczną, od dnia, w którym podpisywanie Traktatu zostaje zamknięte. Dokumenty przystąpienia będą składane u depozytariusza.

Artykuł 42

POPRAWKI

- (1) Każda Umawiająca się Strona może zaproponować poprawki do niniejszego Traktatu.
- (2) Tekst jakiegokolwiek zaproponowanej poprawki do niniejszego Traktatu jest podawany do wiadomości Umawiających się Stron przez sekretariat, przynajmniej na trzy miesiące przed terminem, kiedy jest on proponowany do uchwalenia przez Konferencję Karty.
- (3) Poprawki do niniejszego Traktatu, których teksty zostały przyjęte przez Konferencję Karty, są podawane do wiadomości przez sekretariat depozytariuszowi, który przekazuje je wszystkim Umawiającym się Stronom w celu ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia.
- (4) Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia poprawek do niniejszego Traktatu są składane u depozytariusza. Poprawki te wchodzi w życie między Umawiającymi się Stronami, które je ratyfikowały, przyjęły lub zatwierdziły, dziewięćdziesiątego dnia po złożeniu u depozytariusza dokumentów ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia przez co najmniej trzy czwarte Umawiających się Stron.

Następnie poprawki te wchodzi w życie dla każdej innej Umawiającej się Strony dziewięćdziesiątego dnia po złożeniu przez tę Umawiającą się Stronę jej dokumentu o ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu tych poprawek.

Artykuł 43

UMOWY O STOWARZYSZENIU

- (1) Konferencja Karty może zezwolić na negocjacje umów o stowarzyszeniu z państwami lub Regionalnymi Organizacjami Integracji Gospodarczej bądź też z organizacjami międzynarodowymi, w celu realizowania celów i zasad Europejskiej Karty Energetycznej oraz postanowień niniejszego Traktatu albo jednego lub więcej Protokołów.
- (2) Ustanowione wzajemne stosunki oraz przyznane prawa i zaciągnięte zobowiązania wchodzącego w stowarzyszenie państwa, Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej lub organizacji

międzynarodowej będą odpowiednie do szczególnych okoliczności stowarzyszenia i są w każdym przypadku określane w umowie o stowarzyszeniu.

Artykuł 44

WEJŚCIE W ŻYCIE

- (1) Niniejszy Traktat wchodzi w życie dziewięćdziesiątego dnia od dnia złożenia trzydziestego dokumentu o jego ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu, lub też o przystąpieniu doń przez państwo albo Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej, będące sygnatariuszami Europejskiej Karty Energetycznej na dzień 16 czerwca 1995 r.
- (2) Dla każdego państwa lub Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej, które ratyfikują, przyjmą lub zatwierdzą niniejszy Traktat, lub przystąpią do niego po złożeniu trzydziestego dokumentu o ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu, wchodzi on w życie dziewięćdziesiątego dnia od dnia złożenia przez takie państwo lub Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej swojego dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.
- (3) W rozumieniu powyższego ustępu (1) żaden dokument złożony przez Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej nie jest liczony jako dodatkowy w odniesieniu do dokumentów złożonych przez państwa członkowskie takiej organizacji.

Artykuł 45

TYMCZASOWE STOSOWANIE

- (1) Każdy z sygnatariuszy wyraża zgodę na tymczasowe stosowanie niniejszego Traktatu w okresie przed jego wprowadzeniem w życie dla takiego sygnatariusza, zgodnie z artykułem 44, w takim stopniu, w jakim tymczasowe stosowanie nie jest sprzeczne z konstytucją, ustawami lub przepisami tego sygnatariusza.
- (2)
 - (a) Pomimo ustępu (1) każdy sygnatariusz może przy podpisywaniu dostarczyć do depozytariusza oświadczenie, że nie jest on w stanie zaakceptować tymczasowego stosowania. Zobowiązanie zawarte w ustępie (1) nie ma zastosowania do sygnatariusza składającego takie oświadczenie. Każdy taki sygnatariusz może w dowolnym czasie wycofać takie oświadczenie poprzez pisemne powiadomienie depozytariusza.
 - (b) Ani sygnatariusz, który złoży oświadczenie zgodnie z punktem (a), ani inwestorzy tego sygnatariusza nie mogą ubiegać się o korzyści wynikające z tymczasowego stosowania, o którym mowa w ustępie (1).
 - (c) Pomimo punktu (a) każdy sygnatariusz składający oświadczenie, o którym mowa w punkcie (a), będzie stosował część VII niniejszego Traktatu tymczasowo do czasu wejścia w życie Traktatu dla tego sygnatariusza, zgodnie z artykułem 44, w stopniu, w jakim takie tymczasowe stosowanie nie stoi w sprzeczności z jego ustawami i przepisami.
- (3)
 - (a) Każdy sygnatariusz może zakończyć tymczasowe stosowanie niniejszego Traktatu poprzez pisemne powiadomienie depozytariusza o swoim zamiarze niestawania się Umawiającą się Stroną niniejszego Traktatu. Zakończenie tymczasowego stosowania dla takiego sygnatariusza wchodzi w życie po upływie sześćdziesięciu dni od dnia otrzymania przez depozytariusza pisemnego powiadomienia od tego sygnatariusza.
 - (b) W przypadku gdy sygnatariusz kończy tymczasowe stosowanie zgodnie z punktem (a), zobowiązanie tego sygnatariusza zgodnie z ustępem (1) do stosowania części III i V w odniesieniu do wszelkich inwestycji, dokonanych na jego obszarze podczas takiego tymczasowego stosowania, przez inwestorów innych sygnatariuszy, pozostaje mimo to w mocy w odniesieniu do tych inwestycji przez dwadzieścia lat, licząc od rzeczywistego terminu zakończenia stosowania, chyba że punkt (c) stanowi inaczej.
 - (c) Punkt (b) nie ma zastosowania do żadnego sygnatariusza wymienionego w załączniku PA. Sygnatariusz jest usuwany z listy w załączniku PA w momencie złożenia swojego żądania w tej sprawie depozytariuszowi.

- (4) Do czasu wejścia w życie niniejszego Traktatu sygnatariusze spotykają się okresowo na tymczasowych Konferencjach Karty, której pierwsze posiedzenie zwoła tymczasowy sekretariat, o którym mowa w ustępie (5), nie później niż 180 dni od dnia otwarcia niniejszego Traktatu do podpisu, jak to określa artykuł 38.
- (5) Funkcje sekretariatu, do czasu wejścia w życie niniejszego Traktatu zgodnie z artykułem 44 i powołania właściwego sekretariatu, są przejściowo pełnione przez tymczasowy sekretariat.
- (6) Sygnatariusze, zgodnie z postanowieniami ustępu (1) lub punktu (2) (c), zależnie od tego, które z tych postanowień mają zastosowanie, ponoszą koszty tymczasowego sekretariatu tak, jakby ci sygnatariusze byli Umawiającymi się Stronami według artykułu 37 (3). Jakikolwiek modyfikacje dokonane przez sygnatariuszy w załączniku B przestają obowiązywać w momencie wejścia niniejszego Traktatu w życie.
- (7) Państwa lub Regionalne Organizacje Integracji Gospodarczej, które przed wejściem w życie niniejszego Traktatu przystępują do tego Traktatu zgodnie z artykułem 41, w okresie oczekiwania na jego wejście w życie na mocy niniejszego artykułu mają prawa sygnatariuszy i przyjmują na siebie zobowiązania sygnatariuszy.

Artykuł 46

ZASTRZEŻENIA

Nie mogą być składane żadne zastrzeżenia do niniejszego Traktatu.

Artykuł 47

WYSTĄPIENIE

- (1) W dowolnym czasie po upływie pięciu lat od daty wejścia w życie niniejszego Traktatu dla Umawiającej się Strony ta Umawiająca się Strona może skierować pisemną notyfikację do depozytariusza o swoim wystąpieniu z niniejszego Traktatu.
- (2) Każde takie wystąpienie nabiera mocy po upływie jednego roku od dnia otrzymania notyfikacji przez depozytariusza lub w takim późniejszym terminie, jaki może zostać określony w notyfikacji o wystąpieniu.
- (3) Postanowienia niniejszego Traktatu mają nadal zastosowanie do inwestycji dokonanych na obszarze którejś Umawiającej się Strony przez inwestorów innych Umawiających się Stron lub na obszarze innych Umawiających się Stron przez inwestorów tej Umawiającej się Strony, przez okres dwudziestu lat od dnia, kiedy wystąpienie tej Umawiającej się Strony z niniejszego Traktatu nabierze mocy.
- (4) Wszelkie Protokoły, których Umawiająca się Strona jest stroną, przestają obowiązywać tę Umawiającą się Stronę od dnia nabrania mocy jej wystąpienia z niniejszego Traktatu.

Artykuł 48

STATUS ZAŁĄCZNIKÓW I DECYZJI

Załączniki do niniejszego Traktatu oraz Decyzje przedstawione w załączniku 2 do Dokumentu końcowego Konferencji Europejskiej Karty Energetycznej, podpisanego w Lizbonie dnia 17 grudnia 1994 r., są integralnymi częściami tego Traktatu.

Artykuł 49

DEPOZYTARIUSZ

Depozytariuszem niniejszego Traktatu jest rząd Republiki Portugalskiej.

Artykuł 50

TEKSTY AUTENTYCZNE

Na dowód czego niżej podpisani, zaopatrzeni w tym celu w odpowiednie pełnomocnictwa, podpisali niniejszy Traktat w językach: angielskim, francuskim, niemieckim, włoskim, rosyjskim i hiszpańskim, z

których każdy jest jednakowo autentyczny, w jednym oryginale, który zostaje przekazany rządowi Republiki Portugalskiej.
Sporządzono w Lizbonie dnia siedemnastego grudnia roku tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego czwartego.

Załączniki do Traktatu Karty Energetycznej

1. ZAŁĄCZNIK EM MATERIAŁY I PRODUKTY ENERGETYCZNE /zgodnie z artykułem 1 (4)/

Energia jądrowa

- 26.12. Rudy uranu lub toru oraz ich koncentraty
 - 26.12.10 Rudy uranu i ich koncentraty.
 - 26.12.20 Rudy toru i ich koncentraty.
- 28.44. Promieniotwórcze pierwiastki chemiczne i izotopy promieniotwórcze /łącznie z rozszczepialnymi lub paliworodnymi pierwiastkami i izotopami / oraz ich związki; mieszaniny i pozostałości, zawierające te produkty.
 - 28.44.10 Naturalny uran i jego związki.
 - 28.44.20 Uran wzbogacony w U235 i jego związki; pluton i jego związki.
 - 28.44.30 Uran zubożony w U235 i jego związki; tor i jego związki.
 - 28.44.40 Pierwiastki, izotopy i promieniotwórcze związki inne niż z pozycji 28.44.10, 28.44.20 lub 28.44.30.
 - 28.44.50 Zużyte /napromieniowane/ elementy paliwowe /wsady/ do reaktorów jądrowych.
 - 28.45.10 Ciężka woda /deuter/.

Węgiel, gaz ziemny, ropa naftowa i produkty naftowe, energia elektryczna

- 27.01. Węgiel, brykiety, brykiety i podobne paliwa stałe wytwarzane z węgla.
- 27.02. Węgiel brunatny, nawet scalony, z wyjątkiem gagatu.
- 27.03. Torf /łącznie z odpadkami torfowymi/, nawet scalony.
- 27.04. Koks i półkoks z węgla, z węgla brunatnego lub torfu, nawet scalony; węgiel retortowy.
- 27.05. Gaz węglowy, gaz wodny, gaz generatorowy i podobne gazy inne niż gazy naftowe i inne gazowe węglowodory.
- 27.06. Smoła destylowana z węgla, węgla brunatnego lub z torfu i inne smoły mineralne, nawet odwodnione albo częściowo destylowane, łącznie ze smołami odzyskanymi.
- 27.07. Oleje i inne produkty wysokotemperaturowej destylacji smoły węglowej; podobne produkty, w których ciężar składników aromatycznych jest większy od ciężaru składników niearomatycznych /np. benzole, toluole, ksylole, naftaleny, pozostałe mieszaniny węglowodorów aromatycznych, fenole, oleje kreozone i pozostałe/.
- 27.08. Pak i koks pakowy otrzymywane ze smoły węglowej i innych smół mineralnych.
- 27.09. Oleje ropy naftowej i oleje otrzymywane z minerałów bitumicznych, surowe.
- 27.10. Oleje ropy naftowej i oleje otrzymywane z minerałów bitumicznych, inne niż surowe.
- 27.11. Gazy ziemne naftowe i inne węglowodory gazowe.

Skroplone:

- gaz ziemny,
- propan,
- butan,
- etylen, propylen, butylen i butadien /27.11.14/,
- pozostałe.

W stanie gazowym:

- gaz ziemny,
- pozostałe.

- 27.13. Koks naftowy, bitum naftowy oraz inne pozostałości olejów ropy naftowej lub olejów otrzymywanych z minerałów bitumicznych.
- 27.14. Bitum i asfalt naturalne; łupek bitumiczny lub naftowy i piaski bitumiczne; asfaltyty i skały asfaltowe.

- 27.15. Mieszanki bitumiczne oparte na naturalnym asfalcie, naturalnym bitumie, na bitumie naftowym, na smole mineralnej lub na mineralnym paku smołowym /np. masy uszczelniające bitumiczne, asfalty drogowe/.
- 27.16. Energia elektryczna.

Inna energia

- 44.01.10 Drewno opałowe w postaci polan, okrągłaków, gałęzi, wiązek itp.
- 44.02. Węgiel drzewny /również węgiel z łupin lub orzechów/, także aglomerowany.

2. ZAŁĄCZNIK NI

MATERIAŁY I PRODUKTY ENERGETYCZNE POMINIĘTE W DEFINICJI "DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA W SEKTORZE ENERGII" /zgodnie z artykułem 1 (5)/

- 27.07. Oleje i inne produkty destylacji smoły węglowej w wysokiej temperaturze; podobne produkty, w których ciężar składników aromatycznych przekracza ciężar składników niearomatycznych /np. benzole, toluole, ksylole, naftaleny, pozostałe aromatyczne mieszanki węglowodorowe, fenole, oleje kreozotowe i pozostałe/.
- 44.01.10. Drewno opałowe, w postaci polan, okrągłaków, gałęzi, wiązek itp.
- 44.02. Węgiel drzewny /również węgiel z łupin lub orzechów/, także aglomerowany.

3. ZAŁĄCZNIK TRM

NOTYFIKACJA I STOPNIOWE ODSTĘPOWANIE od środków dotyczących inwestycji związanych z handlem ("TRIMs") /zgodnie z artykułem 5 (4)/

- (1) Umawiające się Strony powiadomią sekretariat o wszelkich stosowanych przez nie środkach dotyczących inwestycji związanych z handlem, które nie są zgodne z postanowieniami artykułu 5, w ciągu:
- (a) 90 dni od dnia wejścia w życie niniejszego Traktatu, jeśli Umawiająca się Strona jest stroną GATT, lub
 - (b) 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszego Traktatu, jeśli Umawiająca się Strona nie jest stroną GATT.

Zgłoszenie takich środków dotyczących inwestycji związanych z handlem, o zastosowaniu ogólnym lub wąskim, powinno być przekazane notą, wraz z podaniem ich zasadniczej charakterystyki.

- (2) W przypadku środków dotyczących inwestycji związanych z handlem, stosowanych według uznania, należy powiadomić o każdym konkretnym przypadku ich zastosowania. Informacja, która przynosiłaby uszczerbek legalnym interesom handlowym określonych przedsiębiorstw, nie musi być ujawniana.
- (3) Każda Umawiająca się Strona powinna wyeliminować wszystkie środki dotyczące inwestycji związane z handlem, o których powiadomiono zgodnie z ustępem (1), w ciągu:
- (a) 2 lat od daty wejścia w życie niniejszego Traktatu, jeśli Umawiająca się Strona jest stroną GATT, lub
 - (b) 3 lat od daty wejścia w życie niniejszego Traktatu, jeśli Umawiająca się Strona nie jest stroną GATT.
- (4) W stosownym okresie, o którym mowa w ustępie (3), Umawiająca się Strona nie może modyfikować warunków jakiegokolwiek środka dotyczącego inwestycji związanego z handlem, o którym powiadamia zgodnie z ustępem (1), w sposób pogłębiający ich niezgodność z postanowieniami artykułu 5 niniejszego Traktatu, w porównaniu do stanu obowiązującego w dniu wejścia w życie niniejszego Traktatu.
- (5) Niezależnie od postanowień ustępu (4) Umawiająca się Strona, aby nie narazić na straty działających przedsiębiorstw, do których stosowany jest środek dotyczący inwestycji związanej z handlem, zgłaszany notą zgodnie z ustępem (1), może zastosować ten sam środek w odniesieniu do nowej inwestycji w okresie stopniowego odstępowania od niego, jeśli:

- (a) produkty z takiej inwestycji są podobne do produktów tych działających już przedsiębiorstw oraz
- (b) takie zastosowanie jest konieczne dla uniknięcia zniekształcenia warunków konkurencji między nową inwestycją a działającymi już przedsiębiorstwami.

O każdym zastosowanym w powyższy sposób do nowej inwestycji środka dotyczącym inwestycji i związanych z handlem należy powiadomić sekretariat. Warunki takiego środka dotyczącego inwestycji związanej z handlem powinny być w ich skutkach dla konkurencji równoważne ze stosowanymi w odniesieniu do działających już przedsiębiorstw, a stosowania tego środka należy zaniechać w tym samym czasie.

- (6) Jeśli państwo lub Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej przystępuje do niniejszego Traktatu po wejściu w życie tego Traktatu, to:
 - (a) notyfikacja, o której mowa w ustępach (1) i (2), powinna być dokonana w późniejszym z dwóch terminów określonych przez ustęp (1) lub z dniem złożenia dokumentu o przystąpieniu oraz
 - (b) koniec okresu odstępowania (od stosowania środka dotyczącego inwestycji związanej z handlem) jest określony przez późniejszą z dwóch dat: datę wyznaczoną przez ustęp (3) i datę wejścia w życie Traktatu dla danego państwa bądź Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej.

4. ZAŁĄCZNIK N

WYKAZ UMAWIAJĄCYCH SIĘ STRON ŻĄDAJĄCYCH CO NAJMNIEJ 3 ODDZIELNYCH OBSZARÓW WŁĄCZONYCH DO TRANZYTU /zgodnie z artykułem 7 (10) (a)/

1. Kanada i Stany Zjednoczone Ameryki

5. ZAŁĄCZNIK VC

WYKAZ UMAWIAJĄCYCH SIĘ STRON, KTÓRE PODJĘŁY DOBROWOLNE WIAZĄCE ZOBOWIĄZANIA W ODNIESIENIU DO ARTYKUŁU 10 (3) /zgodnie z artykułem 10 (6)/

6. ZAŁĄCZNIK ID

WYKAZ UMAWIAJĄCYCH SIĘ STRON NIEZEZWALAJĄCYCH NA PONOWNE PRZEDKŁADANIE PRZEZ INWESTORA TEGO SAMEGO SPORU DO MIĘDZYNARODOWEGO ARBITRAŻU NA PÓŹNIEJSZYM ETAPIE, W RAMACH ARTYKUŁU 26 /zgodnie z artykułem 26(3) (b) (i)/

1. Australia
2. Azerbejdżan
3. Bułgaria
4. Chorwacja
5. Cypr
6. Republika Czeska
7. Federacja Rosyjska
8. Finlandia
9. Grecja
10. Hiszpania
11. Irlandia
12. Japonia
13. Kanada
14. Kazachstan
15. Norwegia
16. **Polska**
17. Portugalia
18. Rumunia

19. Słowenia
20. Stany Zjednoczone Ameryki
21. Szwecja
22. Węgry
23. Włochy
24. Wspólnoty Europejskie

7. ZAŁĄCZNIK IA

WYKAZ UMAWIAJĄCYCH SIĘ STRON NIEZEZWALAJĄCYCH INWESTOROWI LUB UMAWIAJĄCEJ SIĘ STRONIE NA PRZEDŁOŻENIE SPORU DOTYCZĄCEGO OSTATNIEGO ZDANIA ARTYKUŁU 10(1) DO ARBITRAŻU MIĘDZYNARODOWEGO /zgodnie z artykułami 26(3) (c) i 27 (2)/

1. Australia
2. Kanada
3. Norwegia
4. Węgry

8. ZAŁĄCZNIK P

SPECJALNA PROCEDURA DLA SPORÓW, W KTÓRYCH STRONĄ JEST WŁADZA NIŻSZEGO SZCZEBLA NIŻ PAŃSTWOWY /zgodnie z artykułem 27 (3) (i)/

CZEŚĆ I

1. Kanada
2. Australia

CZEŚĆ II

- (1) Jeśli, w trakcie przygotowywania orzeczenia, trybunał stwierdzi, że środek podjęty przez regionalny rząd lub lokalne władze Umawiającej się Strony /zwanej dalej "Stroną ponoszącą odpowiedzialność"/ nie jest zgodny z jakimkolwiek postanowieniem niniejszego Traktatu, to ta ponosząca odpowiedzialność Strona powinna podjąć takie rozsądne kroki, jakie mogą być dla niej dostępne, aby zapewnić przestrzeganie niniejszego Traktatu w odniesieniu do rzeczonego przepisu.
- (2) Strona ponosząca odpowiedzialność, w ciągu trzydziestu dni od daty wydania orzeczenia, przekazuje do sekretariatu pisemną notyfikację dotyczącą swojego zamiaru zapewnienia przestrzegania niniejszego Traktatu w odniesieniu do tego środka. Sekretariat przedstawia notyfikację Konferencji Karty przy najbliższej możliwej okazji, nie później jednak niż na spotkaniu Konferencji Karty zaraz po otrzymaniu notyfikacji. Jeśli zapewnienie natychmiastowego przestrzegania nie byłoby wykonalne, ponosząca odpowiedzialność Strona powinna otrzymać rozsądny okres czasu, aby to wykonać. Rozsądny okres czasu jest uzgadniany przez obie strony sporu. W przypadku nieosiągnięcia porozumienia w tej sprawie, Strona ponosząca odpowiedzialność proponuje rozsądny okres czasu do przyjęcia przez Konferencję Karty.
- (3) Jeśli Stronie ponoszącej odpowiedzialność nie udaje się, w ciągu rozsądnego okresu czasu, zapewnić przestrzegania omawianego środka, Strona ta na żądanie drugiej Umawiającej się Strony w sporze /zwanej dalej "Stroną poszkodowaną"/ powinna próbować uzgodnić ze Stroną poszkodowaną odpowiednią rekompensatę jako obopólnie zadowalające rozstrzygnięcie sporu.
- (4) Jeśli w ciągu dwudziestu dni od daty żądania Strony poszkodowanej nie zostaje uzgodniona żadna zadowalająca rekompensata, to Strona poszkodowana może zawiesić w stosunku do Strony ponoszącej odpowiedzialność te ze swoich zobowiązań w ramach niniejszego Traktatu, które uzna ona za równoważne zobowiązaniom naruszonym przez dany środek, do czasu aż te Strony osiągną porozumienie co do rozstrzygnięcia ich sporu lub też aż niezgodny z Traktatem środek zostanie zmieniony na zgodny z Traktatem.

- (5) Przy rozpatrywaniu, które zobowiązania zawiesić, Strona poszkodowana stosuje następujące zasady i procedury:
 - (a) Strona poszkodowana powinna najpierw starać się zawiesić zobowiązania w odniesieniu do tej samej części Traktatu, której naruszenie stwierdził trybunał.
 - (b) Jeśli Strona poszkodowana uważa, że nie jest praktykowane lub skuteczne zawieszanie zobowiązań w odniesieniu do tej samej części Traktatu, może starać się zawiesić zobowiązania w innych częściach Traktatu. Jeśli Strona poszkodowana decyduje się prosić o upoważnienie do zawieszenia zobowiązań zgodnie z niniejszym punktem, wówczas przedstawia przyczyny tej decyzji w swoim wystąpieniu o takie upoważnienie do Konferencji Karty.
- (6) Na podstawie pisemnego żądania Strony ponoszącej odpowiedzialność, przekazanego Stronie poszkodowanej oraz przewodniczącemu trybunału, który wydał orzeczenie, trybunał decyduje, czy poziom zobowiązań zawieszonych przez Stronę poszkodowaną jest przesadny, a jeśli tak, w jakim stopniu. Jeśli trybunał nie może ponownie się ukonstytuować, decyzja taka jest podejmowana przez jednego lub większą ilość arbitrów mianowanych przez Sekretarza Generalnego. Decyzje, zgodnie z niniejszym ustępem, są podejmowane w ciągu sześćdziesięciu dni od złożenia żądania do trybunału lub od mianowania przez Sekretarza Generalnego. Zobowiązania nie mogą być zawieszane do czasu wydania decyzji, która jest ostateczna i wiążąca.
- (7) Zawieszając jakiekolwiek zobowiązanie w stosunku do Strony ponoszącej odpowiedzialność, Strona poszkodowana podejmuje wszelkie starania, by nie wpływać ujemnie na prawa którejkolwiek innej Umawiającej się Strony, wynikające z niniejszego Traktatu.

9. ZAŁĄCZNIK G

WYJĄTKI I PRZEPISY W SPRAWIE STOSOWANIA POSTANOWIEŃ GATT ORAZ INSTRUMENTÓW Z NIM ZWIĄZANYCH

/zgodnie z artykułem 29 (2) (a)/

- (1) Poniższe postanowienia GATT 1947 oraz instrumentów z nim związanych nie mają zastosowania na podstawie artykułu 29 (2) (a):
 - (a) Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu /GATT/

II	Listy koncesyjne /i Listy do Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu/
IV	Specjalne postanowienia dotyczące filmów kinematograficznych
XV	Porozumienia w sprawie wymienialności walut
XVIII	Pomoc państwa na rzecz rozwoju gospodarczego
XXII	Konsultacje
XXIII	Zniweczenie lub naruszenie
XXV	Wspólne działanie układających się stron
XXVI	Przyjęcie, wejście w życie i rejestracja
XXVII	Zawieszenie lub wycofanie koncesji
XXVIII	Zmiana list
XXVIII bis	Rokowania taryfowe
XXIX	Stosunek niniejszego Układu do Karty Hawańskiej
XXX	Poprawki
XXXI	Wystąpienie
XXXII	Układające się strony
XXXIII	Przystąpienie
XXXV	Niestosowanie Układu między poszczególnymi układającymi się stronami
XXXVI	Zasady i cele
XXXVII	Zobowiązania
XXXVIII	Wspólne działania

Załącznik H odnoszący się do artykułu XXVI.
 Załącznik I Uwagi i postanowienia uzupełniające /odnoszące się do powyższych artykułów GATT/
 Działanie zabezpieczające dla celów rozwoju.
 Wyjaśnienie dotyczące notyfikacji, konsultacji, rozstrzygania sporów i nadzoru.
 - (b) Instrumenty związane z GATT
 - (i) Porozumienie w sprawie barier technicznych w handlu /Kodeks Norm/

Preambuła /ustępy 1, 8, 9/

1.3. Postanowienia ogólne

2.6.4. Przygotowanie, przyjmowanie i stosowanie przepisów technicznych i norm przez centralne jednostki rządowe

10.6. Informacja o przepisach technicznych, normach i procedurach oceny zgodności

11 Pomoc techniczna dla innych Stron

12 Specjalne i wyróżniające traktowanie krajów rozwijających się

13 Komitet do spraw Barrier Technicznych w Handlu

14 Konsultacje i rozstrzyganie sporów

15 Postanowienia końcowe /inne niż 15.5 i 15.13/

Załącznik 2 Grupy Ekspertów Technicznych

Załącznik 3 Panele

(ii) Porozumienie w sprawie zakupów rządowych

(iii) Porozumienie w sprawie interpretacji i stosowania artykułów VI, XVI i XXIII /Subsydia i środki wyrównawcze/

10 Subsydiowanie eksportu niektórych podstawowych wyrobów

12 Konsultacje

13 Ugoda, rozstrzyganie sporów i autoryzowane środki zaradcze

14 Kraje rozwijające się

16 Komitet do Spraw Subsydiów i Środków Wyrównawczych

17 Ugoda

18 Rozstrzyganie sporów

19.2. Przyjęcie i przystąpienie

19.4 Wejście w życie

19.5(a) Ustawodawstwo krajowe

19.6 Rewizja

19.7 Poprawki

19.8 Wystąpienie

19.9 Niestosowanie Układu pomiędzy poszczególnymi sygnatariuszami

19.11 Sekretariat

19.12 Deponowanie

19.13 Rejestracja

(iv) Porozumienie w sprawie stosowania artykułu VII /Wartość celna/

1.2 (b) (iv) Wartość transakcyjna

11.1 Określenie wartości celnej

14 Zastosowanie załączników /drugie zdanie/

18 Instytucje /Komitet do spraw Wartości Celnej/

19 Konsultacja

20 Rozstrzyganie sporów

21 Specjalne i wyróżniające traktowanie krajów rozwijających się

22 Przyjęcie i przystąpienie

24 Wejście w życie

25.1 Ustawodawstwo krajowe

26 Rewizja

27 Poprawki

28 Wystąpienie

29 Sekretariat

30 Deponowanie

31 Rejestracja

Załącznik II Komitet Techniczny do spraw Wartości Celnej

Załącznik III Panele ad hoc

Protokół Porozumienia w sprawie wdrożenia artykułu VII /z wyjątkiem 1.7 i 1.8, wraz z niezbędnym dostosowaniem wstępnych sformułowań/.

(v) Porozumienie w sprawie licencjonowania importu

1.4 Postanowienia ogólne /ostatnie zdanie/

2.2 Automatyczne licencjonowanie importu /przypis 2/

- 4 Instytucje, konsultacje i rozstrzygnięcie sporów
- 5 Postanowienia końcowe /z wyjątkiem ustępu 2/
- (vi) Porozumienie w sprawie stosowania artykułu VI /Kodeks Antydumpingowy/
- 13 Kraje rozwijające się
- 14 Komitet do spraw Praktyk Antydumpingowych
- 15 Konsultacja, ugoda i rozstrzygnięcie sporów
- 16 Postanowienia końcowe /z wyjątkiem ustępów 1 i 3/
- (vii) Porozumienie w sprawie mięsa wołowego
- (viii) Międzynarodowe porozumienie mleczarskie
- (ix) Porozumienie w sprawie handlu samolotami cywilnymi
- (x) Deklaracja w sprawie instrumentów handlowych dotyczących bilansu płatniczego
- (c) Wszelkie inne postanowienia GATT lub instrumentów z nim związanych, odnoszące się do:
 - (i) pomocy rządowej dla rozwoju ekonomicznego oraz traktowania krajów rozwijających się, z wyjątkiem punktów (1) do (4) Decyzji z dnia 28 listopada 1979 r. (L/4903) w sprawie zróżnicowanego i korzystniejszego traktowania, wzajemności i pełniejszego udziału krajów rozwijających się;
 - (ii) ustanowienia lub działania specjalistycznych komitetów oraz innych instytucji pomocniczych;
 - (iii) sygnowania, przystąpienia, wejścia w życie, wystąpienia, depozytu i rejestracji.
- (d) Wszelkie porozumienia, układy, decyzje, uzgodnienia lub inne wspólne działania wynikające z postanowień wymienionych w punktach (a) do (c).
- (2) Umawiające się Strony stosują postanowienia "Deklaracji w sprawie instrumentów handlowych dotyczących bilansu płatniczego" w odniesieniu do środków podjętych przez te Umawiające się Strony, które nie są stronami GATT, w stopniu wykonalnym w kontekście innych postanowień niniejszego Traktatu.
- (3) W odniesieniu do powiadamiania wymaganego na mocy postanowień mających zastosowanie poprzez artykuł 29 (2) (a):
 - (a) Umawiające się Strony, które nie są Stronami GATT lub instrumentów z nim związanych, dokonują swoich zgłoszeń do sekretariatu. Sekretariat rozsyła kopie tych zgłoszeń do wszystkich Umawiających się Stron. Zgłoszenia do sekretariatu są przesyłane w jednym z oryginalnych języków niniejszego Traktatu. Dokumenty towarzyszące mogą być tylko w języku danej Umawiającej się Strony;
 - (b) wymagań tych nie stosuje się do tych Umawiających się Stron niniejszego Traktatu, które są również stronami GATT i instrumentów z nim związanych, w których zawarte są odpowiednie wymagania w sprawie notyfikacji.
- (4) Handel materiałami jądrowymi podlega układom, o których mowa w Deklaracjach odnoszących się do niniejszego ustępu, zawartych w Dokumencie końcowym Konferencji Europejskiej Karty Energetycznej.

10. ZAŁĄCZNIK TFU

POSTANOWIENIA DOTYCZĄCE UMÓW HANDLOWYCH MIĘDZY PAŃSTWAMI, KTÓRE BYŁY CZĘŚCIAMI SKŁADOWYMI BYŁEGO ZWIĄZKU SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK RADZIECKICH /zgodnie z artykułem 29 (2) (b)/

- (1) Sekretariat powinien być powiadomiony na piśmie o każdej umowie, do której odnosi się artykuł 29 (2) (b), przez wszystkie strony albo z upoważnienia wszystkich stron takiej umowy, które podpisały bądź przystąpiły do niniejszego Traktatu:
 - (a) w odniesieniu do umowy, która obowiązuje trzy miesiące po dniu, kiedy pierwsza z takich stron podpisała lub złożyła dokument przystąpienia do niniejszego Traktatu, nie później niż sześć miesięcy od dnia takiego podpisu lub złożenia dokumentu przystąpienia oraz
 - (b) w odniesieniu do umowy, która wchodzi w życie w terminie późniejszym od dnia, o którym mowa w punkcie (a), z dostatecznym wyprzedzeniem jej wejścia w życie dla innych państw lub Regionalnych Organizacji Integracji Gospodarczej, które podpisały albo przystąpiły do niniejszego Traktatu /dalej zwanych "zainteresowanymi Stronami"/, tak aby miały one, przed

wejściem w życie tej umowy, sensowną możliwość dokonania jej przeglądu i wystąpienia na temat tej umowy do jej stron i do Konferencji Karty.

- (2) Powiadomienie powinno obejmować:
 - (a) kopie oryginalnych tekstów umowy we wszystkich językach, w których była ona podpisana;
 - (b) opis, przez odniesienie do pozycji włączonych do załącznika EM, poszczególnych materiałów i produktów energetycznych, których ona dotyczy;
 - (c) wyjaśnienie, oddzielne dla każdego odpowiedniego i mającego zastosowanie poprzez artykuł 29 (2) (a) postanowienia GATT oraz instrumentów z nim związanych, okoliczności powodujących, że pełne dostosowanie się do tego postanowienia jest niemożliwe lub niewykonalne dla stron tej umowy;
 - (d) określone kroki zaradcze do podjęcia przez każdą ze stron umowy, pozwalające na sprostanie okolicznościom, o których mowa w punkcie (c), oraz
 - (e) opis programów stron umowy, mających na celu stopniowe wycofywanie, a w końcu eliminację niedostosowanych do GATT postanowień umowy.
- (3) Strony umowy, o której powiadomiono zgodnie z ustępem (1), powinny zapewnić zainteresowanym Stronom rozsądną możliwość skonsultowania z nimi takiej umowy i uwzględnić ich opinie. Na żądanie dowolnej z zainteresowanych Stron umowa jest kierowana do rozpatrzenia przez Konferencję Karty, która może uchwalić dotyczące tej umowy zalecenia.
- (4) Konferencja Karty dokonuje okresowego przeglądu wykonywania umów zgłaszanych zgodnie z ustępem (1) oraz postępu w kierunku eliminacji tych postanowień umów, które nie są dostosowane do postanowień GATT oraz instrumentów z nim związanych, mających zastosowanie poprzez artykuł 29(2)(a). Na żądanie dowolnej zainteresowanej Strony Konferencja Karty może uchwalić zalecenia w odniesieniu do takiej umowy.
- (5) Umowa opisana w artykule 29 (2) (b) może w przypadku wyjątkowej nagłości być dopuszczona do wejścia w życie bez notyfikacji oraz konsultacji przewidzianych w punkcie (1) (b) i ustępach (2), (3), pod warunkiem że taka notyfikacja będzie miała miejsce, a możliwość konsultacji będzie zapewniona bez zwłoki. Jednakże w takim przypadku strony umowy przekazują jej tekst, zgodnie z punktem (2) (a), niezwłocznie po wejściu w życie tej umowy.
- (6) Umawiające się Strony, które są lub zostają stronami umowy opisanej w artykule 29 (2) (b), podejmują się ograniczyć jej niezgodność z postanowieniami GATT oraz instrumentów z nim związanych, mającymi zastosowanie poprzez artykuł 29 (2) (a), tylko do takich niezgodności, które są niezbędne do zaradzenia określonym okolicznościom, oraz realizować tę umowę w taki sposób, by jak najmniej odchodzić od tych postanowień. Powinny one dołożyć wszelkich starań, aby podjąć środki naprawy wynikające z wystąpień zainteresowanych Stron i zaleceń Konferencji Karty.

11. ZAŁĄCZNIK D

TYMCZASOWE POSTANOWIENIA W SPRAWIE ROZSTRZYGANIA SPORÓW HANDLOWYCH /zgodnie z artykułem 29 (7)/

- (1) (a) We wzajemnych stosunkach między sobą Umawiające się Strony podejmują wszelkie starania poprzez współpracę i konsultacje, aby dojść do zadowalającego rozstrzygnięcia każdego sporu dotyczącego istniejących instrumentów, które mogłyby znacząco wpłynąć na wykonywanie postanowień dotyczących handlu według artykułu 5 lub 29.
- (b) Umawiająca się Strona może wystąpić do którejkolwiek innej Umawiającej się Strony z pisemnym żądaniem konsultacji na temat dowolnego istniejącego instrumentu stosowanego przez tę drugą Umawiającą się Stronę, jeśli uzna, że ten instrument mógłby znacząco wpłynąć na zgodność z postanowieniami stosowanymi do handlu na mocy artykułu 5 lub 29. Umawiająca się Strona żądająca konsultacji wskazuje, w możliwie najpełniejszym zakresie, kwestionowany instrument oraz wymienia szczegółowo postanowienia artykułu 5 lub 29 oraz GATT i instrumentów z nim związanych, które uważa za istotne dla sprawy. Żądania konsultacji w myśl niniejszego punktu zgłasza się do sekretariatu, który okresowo informuje Umawiające się Strony o mających się odbyć konsultacjach, o jakich został powiadomiony.
- (c) Umawiająca się Strona traktuje wszelkie poufne lub prawnie zastrzeżone informacje określone jako takie oraz zawarte bądź otrzymane w odpowiedzi na pisemne żądanie lub uzyskane w

trakcie konsultacji w taki sam sposób, w jaki takie informacje są traktowane przez udzielającą ich Umawiającą się Stronę.

- (d) Poszukując rozwiązania kwestii uznanych przez jedną z Umawiających się Stron za zakłócające wykonanie postanowień stosowanych na mocy artykułu 5 lub 29 do handlu między nią samą a inną Umawiającą się Stroną, obie Umawiające się Strony biorące udział w konsultacjach lub innych rozstrzygnięciach sporów podejmują wszelkie starania w celu uniknięcia rozwiązań, które wpływałyby niekorzystnie na handel jakiegokolwiek innej Umawiającej się Strony.
- (2) (a) Jeżeli w ciągu 60 dni od dnia otrzymania wniosku o konsultację, o którym mowa w punkcie (1) (b), Umawiające się Strony nie rozstrzygną sporu lub nie uzgodnią rozstrzygnięcia tegoż sporu przez ugodę, mediację, arbitraż bądź innym sposobem, każda z tych Umawiających się Stron może wystąpić do sekretariatu z pisemnym żądaniem powołania panelu, zgodnie z punktami (b) do (f). W żądaniu swoim taka Umawiająca się Strona określa przedmiot sporu i wskazuje, które postanowienia artykułu 5 lub 29 oraz GATT i instrumentów z nim związanych uważa za istotne. Sekretariat bezzwłocznie dostarcza kopię takiego żądania wszystkim Umawiającym się Stronom.
- (b) Podczas rozstrzygania sporu brane są pod uwagę interesy innych Umawiających się Stron. Dowolna inna Umawiająca się Strona, istotnie zainteresowana sprawą, ma prawo być wysłuchana przez panel oraz złożyć pisemne oświadczenia, pod warunkiem jednak, że zarówno Umawiające się Strony pozostające w sporze, jak i sekretariat będą o tym zainteresowaniu powiadomieni na piśmie nie później niż do dnia powołania panelu, zgodnie z punktem (c).
 - (c) Zakłada się, że panel jest powoływany w terminie 45 dni po otrzymaniu przez sekretariat pisemnego żądania Umawiającej się Strony, zgodnie z punktem (a).
 - (d) Panel składa się z trzech członków, wybranych przez Sekretarza Generalnego z listy opisanej w ustępie (7). Poza przypadkiem, gdy Umawiające się Strony będące w sporze ustalą inaczej, członkowie panelu nie mogą być obywatelami Umawiających się Stron, które albo są stroną w sporze albo powiadomiły o swoim zainteresowaniu zgodnie z punktem (b), ani obywatelami państw-członków Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej, które są albo stroną w sporze albo powiadomiły o swoim zainteresowaniu zgodnie z punktem (b).
 - (e) Umawiające się Strony będące w sporze w ciągu 10 dni roboczych przekazują odpowiedź w sprawie nominacji członków panelu i nie mogą sprzeciwiać się nominacjom bez istotnych powodów.
 - (f) Członkowie panelu występują samodzielnie i nie mogą ubiegać się ani otrzymywać instrukcji od jakiegokolwiek rządu czy innego organu. Każda z Umawiających się Stron zobowiązuje się respektować te zasady i unikać wywierania wpływu na członków panelu w czasie wykonywania ich zadań. Członkowie panelu są tak wybierani, aby zapewniona była ich niezależność i aby w ich składzie znalazło odzwierciedlenie wystarczające zróżnicowanie pochodzenia i szeroki zakres doświadczenia.
 - (g) Sekretariat niezwłocznie powiadamia wszystkie Umawiające się Strony o fakcie ukonstytuowania się panelu.
- (3) (a) Konferencja Karty uchwali procedury pracy panelu zgodnie z niniejszym załącznikiem. Zasady proceduralne powinny być możliwie jak najbliższe przepisom GATT i instrumentów z nim związanych. Panel ma również prawo do uchwalenia dodatkowych przepisów proceduralnych niebędących w sprzeczności z przepisami proceduralnymi przyjętymi przez Konferencję Karty lub z niniejszym załącznikiem. W postępowaniu przed panelem każda z Umawiających się Stron będących w sporze oraz każda inna Umawiająca się Strona, która powiadomiła o swoim zainteresowaniu zgodnie z punktem (2) (b), ma prawo do co najmniej jednego przesłuchania przed panelem oraz do złożenia oświadczenia na piśmie. Umawiające się Strony będące w sporze mają także prawo do przedłożenia na piśmie argumentów odpierających zarzuty. Na życzenie którejkolwiek innej Umawiającej się Strony, która powiadamia o swoim zainteresowaniu zgodnie z punktem 2) (b), panel może udzielić zezwolenia na wgląd do wszelkich pisemnych oświadczeń przedłożonych panelowi, za zgodą Umawiających się Stron, które te oświadczenia złożyły.
- Obrady panelu są poufne. Panel powinien dokonać obiektywnej oceny spraw jemu przedłożonych, włączając w to fakty sporne oraz zgodność z postanowieniami mającymi zastosowanie do handlu, w myśl artykułu 5 lub 29. Podczas pełnienia swych funkcji panel konsultuje się z Umawiającymi się Stronami będącymi w sporze i daje im odpowiednią

możliwość osiągnięcia zadowalającego obie strony rozwiązania. O ile nie zostanie inaczej uzgodnione przez Umawiające się Strony pozostające w sporze, panel opiera swoją decyzję na argumentach i oświadczeniach przedłożonych przez Umawiające się Strony pozostające w sporze. Panele powinny kierować się interpretacjami właściwymi dla GATT i instrumentów z nim związanych i nie mogą kwestionować zgodności z artykułem 5 lub 29 praktyk stosowanych przez którąkolwiek Umawiającą się Stronę, będącą stroną GATT, w odniesieniu do innych stron GATT, do których stosuje ona GATT i które nie były przedmiotem sporu przedstawionego przez te inne strony do rozstrzygnięcia w ramach GATT.

O ile nie zostanie inaczej uzgodnione przez Umawiające się Strony pozostające w sporze, wszelkie postępowania angażujące panel, łącznie z wydaniem raportu końcowego, powinny być zakończone w ciągu 180 dni od daty powołania panelu; jednakże niemożność zakończenia wszelkich procedur w tym okresie nie może mieć wpływu na moc prawną końcowego raportu.

- (b) Panel określa swą właściwość; takie określenie jest ostateczne i wiążące. Wszelkie obiekcje Umawiającej się Strony pozostającej w sporze, co do tego, że spór nie leży w zakresie właściwości panelu, są rozpatrywane przez ten panel, który decyduje, czy potraktować zgłoszone obiekcje jako kwestię wstępną, czy też włączyć je do meritum sporu.
 - (c) W przypadku dwóch lub więcej żądań powołania panelu do sporów zasadniczo do siebie podobnych, Sekretarz Generalny może, za zgodą wszystkich Umawiających się Stron pozostających w sporze, wyznaczyć jeden panel.
- (4) (a) Po rozważeniu argumentów odpierających zarzuty panel przedstawia Umawiającym się Stronom będącym w sporze opisowe części projektu swego pisemnego raportu, obejmujące stwierdzenie faktów oraz streszczenie argumentów przedstawionych przez Umawiające się Strony będące w sporze. Uczestniczące w sporze Umawiające się Strony muszą mieć zapewnioną możliwość przedłożenia pisemnych komentarzy do tych części opisowych, w terminie określonym przez panel.

Po upływie terminu wyznaczonego na otrzymanie komentarzy od Umawiających się Stron panel przekazuje Umawiającym się Stronom będącym w sporze tymczasowy pisemny raport, obejmujący zarówno części opisowe, jak i proponowane przez panel rozwiązania i wnioski. W terminie wyznaczonym przez panel Umawiająca się Strona będąca w sporze może przedłożyć pisemną prośbę o dokonanie rewizji wybranych aspektów tymczasowego raportu przed wydaniem raportu końcowego. Przed wydaniem raportu końcowego panel może, według swego uznania, spotkać się z Umawiającymi się Stronami pozostającymi w sporze w celu rozpatrzenia problemów podniesionych w takiej prośbie.

Raport końcowy powinien zawierać zarówno części opisowe /obejmujące stwierdzenie faktów oraz streszczenie argumentów przedstawionych przez Umawiające się Strony będące w sporze/, jak też stwierdzenia i wnioski panelu oraz dyskusję argumentów na temat wybranych aspektów raportu tymczasowego, przeprowadzoną na etapie dokonywania przeglądu tegoż raportu. Raport końcowy powinien traktować o każdym istotnym problemie podniesionym przed panelem i niezbędnym dla rozwiązania sporu oraz przedstawić uzasadnienie dla wniosków panelu.

Panel wydaje swój raport końcowy, przekazując go bezzwłocznie sekretariatowi oraz Umawiającym się Stronom będącym w sporze. Sekretariat rozsyła raport końcowy do wszystkich Umawiających się Stron przy najbliższej okazji, wraz z wszelkimi pisemnymi opiniami, które Umawiające się Strony pozostające w sporze życzyły sobie załączyć.

- (b) Jeśli panel uzna, że instrument wprowadzony lub utrzymywany przez Umawiającą się Stronę nie jest zgodny z jakimkolwiek postanowieniem artykułu 5 lub 29 albo z jakimkolwiek postanowieniem GATT lub instrumentu z nim związanego, mającego zastosowanie poprzez artykuł 29, panel może zalecić w swym końcowym raporcie, aby Umawiająca się Strona zmieniła lub zarzuciła ten instrument bądź jego stosowanie, tak aby dostosować się do tamtego postanowienia.
- (c) Raporty panelu są zatwierdzane przez Konferencję Karty. Aby zapewnić wystarczającą ilość czasu na rozważenie raportów panelu przez Konferencję Karty, raport nie może być zatwierdzony przez Konferencję Karty przed upływem przynajmniej 30 dni od momentu wysłania go przez sekretariat do wszystkich Umawiających się Stron. Umawiające się Strony mające zastrzeżenia co do raportu panelu przekazują powody swoich zastrzeżeń na piśmie do sekretariatu przynajmniej 10 dni przed terminem, w którym rozważane ma być zatwierdzenie

raportu przez Konferencję Karty, a sekretariat bezzwłocznie przesyła je do wszystkich Umawiających się Stron. Umawiające się Strony będące w sporze oraz Umawiające się Strony, które powiadomiły o swoim zainteresowaniu zgodnie z punktem (2) (b), mają prawo do pełnego udziału w rozpatrywaniu przez Konferencję Karty raportu panelu w sprawie tego sporu, a ich opinie powinny być w całości zarejestrowane.

- (d) Dla zapewnienia efektywnego rozstrzygnięcia sporów, z korzyścią dla wszystkich Umawiających się Stron, istotne jest niezwłoczne zastosowanie się do orzeczenia i zaleceń raportu końcowego, który został przyjęty przez Konferencję Karty. Umawiająca się Strona, która podlega orzeczeniu lub zaleceniom końcowego raportu panelu przyjętego przez Konferencję Karty, informuje Konferencję Karty o swoich zamiarach przestrzegania tego orzeczenia czy zaleceń. Jeśli natychmiastowe zastosowanie się do nich jest niewykonalne, zainteresowana Umawiająca się Strona powinna wyjaśnić Konferencji Karty powody tej niewykonalności i w świetle tych wyjaśnień uzyskać rozsądną ilość czasu na ich wykonanie. Celem rozstrzygnięcia sporów jest modyfikowanie lub eliminowanie instrumentów niespójnych.
- (5) (a) Jeśli Umawiająca się Strona nie zastosowała się w rozsądnym okresie czasu do orzeczenia czy zaleceń raportu końcowego panelu przyjętego przez Konferencję Karty, to Umawiająca się Strona w sporze narażona na straty przez takie postępowanie może wystąpić z pisemnym żądaniem do niestosującej się do orzeczenia Umawiającej się Strony, by ta Umawiająca się Strona przystąpiła do negocjacji mających na celu uzgodnienie obustronnie akceptowalnej rekompensaty. Na takie żądanie Umawiająca się Strona niewykonująca orzeczenia powinna niezwłocznie przystąpić do takich negocjacji.
- (b) Jeśli niestosująca się do orzeczenia Umawiająca się Strona odmówi negocjacji lub też jeśli Umawiające się Strony nie osiągną porozumienia w ciągu 30 dni od dnia dostarczenia żądania negocjacji, poszkodowana Umawiająca się Strona może wystąpić z pisemnym żądaniem upoważnienia od Konferencji Karty do zawieszenia jej własnych zobowiązań wobec niestosującej się do orzeczenia Umawiającej się Strony zgodnie z artykułem 5 lub 29.
- (c) Konferencja Karty może upoważnić poszkodowaną Umawiającą się Stronę do zawieszenia tych zobowiązań wobec niestosującej się do orzeczenia Umawiającej się Strony, zgodnie z postanowieniami artykułu 5 lub 29 albo postanowieniami GATT i instrumentów z nim związanych, mających zastosowanie poprzez artykuł 29, które poszkodowana Umawiająca się Strona uzna za równoważne w danych okolicznościach.
- (d) Zawieszenie zobowiązań jest tymczasowe i może być stosowane jedynie do czasu usunięcia instrumentu uznanego za sprzeczny z artykułem 5 lub 29 albo też do czasu znalezienia rozwiązania zadowalającego obie strony.
- (6) (a) Przed zawieszeniem takich zobowiązań poszkodowana Umawiająca się Strona informuje niestosującą się do orzeczenia Umawiającą się Stronę o charakterze i poziomie proponowanego przezeń zawieszenia. Jeżeli niewykonująca orzeczenia Umawiająca się Strona przedłoży Sekretarzowi Generalnemu pisemny sprzeciw co do poziomu zawieszenia zobowiązań proponowanego przez poszkodowaną Umawiającą się Stronę, sprzeciw ten jest kierowany do arbitrażu, jak to określono poniżej. Proponowane zawieszenie zobowiązań zostaje odroczone do czasu zakończenia arbitrażu i wydania przez panel arbitrażowy ostatecznej i wiążącej decyzji, zgodnie z punktem (e).
- (b) Sekretarz Generalny powołuje panel arbitrażowy zgodnie z punktami (2) (d) do (f), którym ze względów praktycznych może być ten sam panel, jaki wydał orzeczenie lub zalecenia, o których mowa w punkcie (4) (d), w celu zbadania poziomu zobowiązań proponowanych do zawieszenia przez poszkodowaną Umawiającą się Stronę. O ile Konferencja Karty nie zdecyduje inaczej, przepisy proceduralne dla postępowania panelu przyjmuje się zgodnie z punktem (3) (a).
- (c) Panel arbitrażowy określa, czy poziom zobowiązań proponowany do zawieszenia przez poszkodowaną Umawiającą się Stronę jest nadmierny w stosunku do wyrządzonej szkody, a jeśli tak, do jakiego stopnia. Nie może on dokonywać rewizji charakteru zawieszanych zobowiązań, z wyjątkiem zakresu, w jakim jest to niezbędne dla określenia poziomu zawieszanych zobowiązań.
- (d) Panel arbitrażowy dostarcza na piśmie swoją decyzję Umawiającym się Stronom, zarówno poszkodowanej, jak i niewykonującej orzeczenia, a także Sekretariatowi, w ciągu 60 dni od dnia powołania tego panelu lub też w ciągu takiego okresu, jaki może być uzgodniony przez Umawiające się Strony: tę poszkodowaną i tę niewykonującą orzeczenia. Sekretariat przedkłada

tę decyzję Konferencji Karty przy najbliższej możliwej okazji, jednak nie później niż na następnym zebraniu, licząc od daty otrzymania decyzji.

- (e) Decyzja panelu staje się ostateczna i wiążąca w 30 dni po terminie jej przedłożenia Konferencji Karty, a poziom zawieszenia korzyści, na jaki ona zezwala, może być odtąd wdrożony przez poszkodowaną Umawiającą się Stronę w sposób, jaki ta Umawiająca się Strona uzna za równoważny w danych okolicznościach, chyba że przed upływem tego 30-dniowego okresu Konferencja Karty zadecyduje inaczej.
 - (f) Przy zawieszaniu jakichkolwiek zobowiązań w stosunku do niewykonującej orzeczenia Umawiającej się Strony poszkodowana Umawiająca się Strona podejmuje wszelkie możliwe kroki, aby nie oddziaływać niekorzystnie na handel jakiegokolwiek innej Umawiającej się Strony.
- (7) Każda z Umawiających się Stron może wyznaczyć dwie osoby, które w przypadku Umawiających się Stron będących jednocześnie stronami GATT, oraz jeśli te osoby zechcą i będą mogły działać jako członkowie panelu w myśl niniejszego załącznika, będą aktualnie mianowanymi członkami panelu GATT do spraw spornych. Sekretarz Generalny może również wyznaczyć, za zgodą Konferencji Karty, nie więcej niż dziesięć osób, które chcą i mogą działać jako członkowie panelu do rozstrzygnięcia sporów zgodnie z ustępami (2) do (4). Konferencja Karty może ponadto zdecydować o wyznaczeniu do tych samych celów do 20 osób, które figurują w rejestrach osób rozstrzygających spory w innych międzynarodowych organach, a które chcą i mogą działać jako członkowie panelu. Nazwiska wszystkich osób wyznaczonych w ten sposób stanowią rejestr osób rozstrzygających spory. Osoby te powinny być wyznaczane wyłącznie z racji swego obiektywizmu, solidności oraz trzeźwego osądu i mieć w najszerszym możliwym zakresie doświadczenie w handlu międzynarodowym i problemach energetycznych, szczególnie w odniesieniu do postanowień mających zastosowanie zgodnie z artykułem 29. Wypełniając jakąkolwiek funkcję w ramach niniejszego załącznika, desygnowani nie mogą być powiązani ani nie mogą otrzymywać instrukcji od którejkolwiek Umawiającej się Strony. Desygnowani działają w odnawialnych kadencjach pięcioletnich i aż do momentu wyznaczenia ich następców. Desygnowany, którego kadencja upływa, kontynuuje wypełnianie funkcji, do której został wybrany w ramach niniejszego załącznika. W przypadku śmierci, rezygnacji lub niezdolności do pracy wyznaczonej osoby, Umawiająca się Strona lub Sekretarz Generalny, zależnie od tego, kto tę osobę mianował, mają prawo do wyznaczenia innej osoby na czas pozostały z okresu mianowania tamtej osoby, przy czym wyznaczenie przez Sekretarza Generalnego podlega zatwierdzeniu przez Konferencję Karty.
- (8) Niezależnie od postanowień zawartych w niniejszym załączniku zachęca się Umawiające się Strony do konsultowania się w toku postępowania dotyczącego sporu w celu jego rozstrzygnięcia.
- (9) Konferencja Karty może mianować lub wyznaczyć inny organ albo forum dla wypełnienia jakiegokolwiek z funkcji przypisanych w niniejszym załączniku sekretariatowi i Sekretarzowi Generalnemu.

12. ZAŁĄCZNIK B

FORMUŁA PODZIAŁU KOSZTÓW KARTY /zgodnie z artykułem 37(3)/

- (1) Składki płatne przez Umawiające się Strony są określane przez sekretariat co roku, na podstawie procentowych udziałów Stron wymaganych zgodnie z ostatnią dostępną wersją skali składek do budżetu regularnego Narodów Zjednoczonych /uzupełnioną informacją na temat teoretycznych składek dla Umawiających się Stron niebędących członkami Narodów Zjednoczonych/.
- (2) Składki są korygowane w sposób niezbędny dla zapewnienia, żeby suma wkładów wszystkich Umawiających się Stron wynosiła 100%.

13. ZAŁĄCZNIK PA

WYKAZ SYGNATARIUSZY, KTÓRZY NIE AKCEPTUJĄ ZOBOWIĄZANIA ARTYKUŁU 45 (3) (b) DO TYMCZASOWEGO STOSOWANIA /zgodnie z artykułem 45 (3) (c)/

- 1. Republika Czeska

2. Litwa
3. Niemcy
4. **Polska**
5. Słowacja
6. Węgry

14. ZAŁĄCZNIK T

ŚRODKI OKRESU PRZEJŚCIOWEGO PRZYJĘTE PRZEZ UMAWIAJĄCE SIĘ STRONY /zgodnie z artykułem 32(1)/

Wykaz Umawiających się Stron uprawnionych do rozwiązań przejściowych:

Albania
Armenia
Azerbejdżan
Białoruś
Bułgaria
Chorwacja
Republika Czeska
Estonia
Gruzja
Kazachstan
Kirgistan
Litwa
Łotwa
Mołdowa
Polska
Rumunia
Federacja Rosyjska
Słowacja
Słowenia
Tadżykistan
Turkmenistan
Ukraina
Uzbekistan
Węgry

Wykaz postanowień podlegających rozwiązaniom przejściowym:

Postanowienie	Strona
artykuł 6(2)	78
artykuł 6(5)	84
artykuł 7(4)	89
artykuł 9(1)	92
artykuł 10(7)	94
artykuł 14(1)(d)	95
artykuł 20(3)	96
artykuł 22(3)	100

Artykuł 6(2)

"Każda z Umawiających się Stron zapewni, aby w ramach jej jurysdykcji były i zostały wprowadzone takie prawa, jakie są niezbędne i właściwe dla przeciwdziałania jednostronnym i zgodnym praktykom antykonkurencyjnym w działalności gospodarczej w sektorze energii".

KRAJ: ALBANIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W Albanii nie ma prawa o ochronie konkurencji. Ustawa nr 7746 z dnia 28 lipca 1993 r. o węglowodorach i ustawa nr 7796 z dnia 17 lutego 1994 r. o minerałach nie zawiera takich postanowień. Nie ma ustawy o elektroenergetyce, znajduje się ona na etapie przygotowywania. Planuje się, że ustawa ta będzie przedstawiona Parlamentowi do końca 1996 r.

Albania zamierza włączyć do tych ustaw postanowienia o postępowaniu antykonkurencyjnym.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1998 r.

KRAJ: ARMENIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Obecnie w Armenii w większości sektorów energetycznych istnieje monopol państwowy. Nie istnieje prawo o ochronie konkurencji, a zatem przepisy o konkurencji nie są jeszcze wprowadzane w życie. Nie ma prawa energetycznego. Projekt prawa energetycznego ma być przedłożony Parlamentowi w 1994 r. Przewiduje się, że prawa te będą obejmowały postanowienia o postępowaniu antykonkurencyjnym, które będą zharmonizowane z ustawodawstwem Wspólnot Europejskich dotyczącym konkurencji.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1997 r.

KRAJ: AZERBEJDŻAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Ustawodawstwo antymonopolowe jest na etapie opracowywania.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 2000 r.

KRAJ: BIAŁORUŚ

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Ustawodawstwo antymonopolowe jest na etapie opracowywania.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 2000 r.

KRAJ: GRUZJA**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Prawa dotyczące demonopolizacji są obecnie w Gruzji na etapie opracowywania i dlatego też, jak dotąd, państwo ma monopol na praktycznie wszystkie zasoby i źródła energii, co ogranicza możliwość konkurencji w kompleksie paliwowo-energetycznym.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1999 r.

KRAJ: KAZACHSTAN**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Ustawa o rozwoju konkurencji i ograniczaniu działalności monopolistycznej /nr 656 z dnia 11 czerwca 1991 r./ została przyjęta, ale ma ogólny charakter. Potrzebne jest dalsze rozwinięcie tego ustawodawstwa, w szczególności metodą przyjęcia odpowiednich poprawek lub nowej ustawy.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1998 r.

KRAJ: KIRGISTAN**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Ustawa o praktykach antymonopolistycznych jest już przyjęta. Niezbędny jest okres przejściowy dla dostosowania postanowień tej ustawy do sektora energii, który jest obecnie ściśle regulowany przez państwo.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

KRAJ: MOŁDOWA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

"Ustawa o ograniczeniu działań monopolistycznych i rozwoju konkurencji" z dnia 29 stycznia 1992 r. stanowi organizacyjną i prawną bazę dla rozwoju konkurencji i środków dla przeciwdziałania, limitowania i ograniczania praktyk monopolistycznych; jest ona ukierunkowana na wprowadzenie w życie warunków dla gospodarki rynkowej. Ustawa ta jednakże nie dostarcza konkretnych środków przeciw postępowaniu antykonkurencyjnemu w sektorze energii ani całkowicie nie obejmuje wymagań artykułu 6. W 1995 r. przedłożone będą Parlamentowi projekty: "Ustawy o konkurencji" i "Państwowego programu demonopolizacji gospodarki".

Projekt "Ustawy o energetyce", który również będzie przedłożony Parlamentowi w 1995 r., będzie obejmował sprawy demonopolizacji i rozwoju konkurencji w sektorze energii.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1998 r.

KRAJ: FEDERACJA ROSYJSKA**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Federacji.

OPIS

Stworzono w Federacji Rosyjskiej obszerne ustawodawstwo antymonopolowe, ale inne prawne i organizacyjne środki dla przeciwdziałania, ograniczania i likwidacji praktyk monopolistycznych oraz nieuczciwej konkurencji muszą jeszcze zostać uchwalone, szczególnie w odniesieniu do sektora energii.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

KRAJ: RUMUNIA**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Przepisy dotyczące konkurencji nie są jeszcze w Rumunii wprowadzone w życie. Projekt Ustawy o ochronie konkurencji będzie przedłożony Parlamentowi Rumunii, a ustawa ta ma być przyjęta w 1994 r.

Projekt ten zawiera postanowienia w odniesieniu do praktyk antykonkurencyjnych, zharmonizowane z prawem Wspólnot Europejskich o konkurencji.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1996 r.

KRAJ: SŁOWENIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Ustawa o popieraniu konkurencji przyjęta w 1993 r. i opublikowana w Dzienniku Urzędowym nr 18/93 traktuje ogólnie o postępowaniu antykonkurencyjnym. Istniejąca ustawa określa również warunki utworzenia organów władzy w zakresie konkurencji. Obecnie głównym organem zajmującym się konkurencją jest Biuro Popierania Konkurencji w Ministerstwie Stosunków Gospodarczych i Rozwoju. Przez wzgląd na ważność sektora energii przewidziana jest oddzielna ustawa w tej sprawie i dlatego też potrzeba więcej czasu na pełne dostosowanie się.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1998 r.

KRAJ: TADŻYKISTAN**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W 1993 r. Tadżykistan uchwalił Ustawę o demonopolizacji i konkurencji. Jednakże z powodu trudnej sytuacji gospodarczej w Tadżykistanie wykonywanie tej ustawy zostało czasowo zawieszono.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1997 r.

KRAJ: TURKMENISTAN**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Zgodnie z Decyzją Prezydenta Turkmenistanu nr 1532 z dnia 21 października 1993 r. utworzono i obecnie działa Komitet do spraw Ograniczania Praktyk Monopolistycznych, którego funkcja polega na ochronie przedsiębiorstw i innych jednostek organizacyjnych przed postępowaniem monopolistycznym i praktykami monopolistycznymi oraz na promowaniu kształtowania zasad rynkowych przez rozwój konkurencji i przedsiębiorczości.

Niezbędny jest dalszy rozwój ustawodawstwa i przepisów, które regulowałyby antymonopolowe postępowanie przedsiębiorstw w działalności gospodarczej w sektorze energii.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

KRAJ: UZBEKISTAN**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W Uzbekistanie przyjęto ustawę "O ograniczaniu praktyk monopolistycznych", która obowiązuje obecnie od lipca 1992 r. Jednakże zakres tej ustawy (tak, jak jest określony w artykule 1 ustęp 3) nie obejmuje działań przedsiębiorstw w sektorze energii.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

Artykuł 6(5)

"Jeśli Umawiająca się Strona dojdzie do wniosku, że jakkolwiek określona praktyka antykonkurencyjna prowadzona na obszarze innej Umawiającej się Strony działa wbrew interesom istotnym dla celów wymienionych w niniejszym artykule, wówczas ta Umawiająca się Strona może zawiadomić tę drugą Umawiającą się Stronę oraz zażądać, aby organy do spraw konkurencji tej drugiej Umawiającej się Strony podjęły stosowne postępowanie prawne. Strona notyfikująca zawrze w takiej notyfikacji wystarczające informacje, aby pozwolić notyfikowanej Umawiającej się Stronie na rozpoznanie tych praktyk antykonkurencyjnych, które są przedmiotem notyfikacji, i załączy propozycję w sprawie takiego dalszego przekazywania informacji oraz współpracy, jakie notyfikująca Umawiająca się Strona jest w stanie zapewnić. Notyfikowana Umawiająca się Strona lub, zależnie od okoliczności, właściwe dla spraw konkurencji władze, mogą skonsultować się z władzami do spraw konkurencji notyfikującej Umawiającej się Strony i po wnikliwym rozpatrzeniu prośby notyfikującej Umawiającej się Strony zdecydują, czy rozpocząć postępowanie prawne w odniesieniu do domniemanych praktyk antykonkurencyjnych wskazanych przez notyfikację. Notyfikowana Umawiająca się Strona poinformuje notyfikującą Umawiającą się Stronę o swojej decyzji lub o decyzji odpowiednich władz do spraw konkurencji oraz według własnego uznania może poinformować notyfikującą Umawiającą się Stronę o podstawach tej decyzji. Jeżeli rozpocznie się postępowanie prawne, notyfikowana Umawiająca się Strona powiadomi notyfikującą Umawiającą się Stronę o jego wyniku i w takim zakresie, w jakim to będzie możliwe, o istotnych postępkach w sprawie."

KRAJ: ALBANIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W Albanii nie ma utworzonych instytucji do wdrażania przepisów o konkurencji. Takie instytucje będą przewidziane w Ustawie o ochronie konkurencji, której opracowanie jest planowane w 1996 r.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1999 r.

KRAJ: ARMENIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W Armenii nie zostały jeszcze powołane instytucje, których zadaniem byłoby wprowadzenie w życie postanowień niniejszego ustępu.

Planuje się, że ustawy o energetyce i o ochronie konkurencji będą zawierały postanowienia o powołaniu takich instytucji.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1997 r.

KRAJ: AZERBEJDŻAN**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Władze antymonopolowe będą powołane po przyjęciu ustawodawstwa antymonopolowego.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 2000 r.

KRAJ: BIAŁORUŚ**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Władze antymonopolowe będą powołane po przyjęciu ustawodawstwa antymonopolowego.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 2000 r.

KRAJ: GRUZJA**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Prawa dotyczące demonopolizacji są obecnie w Gruzji na etapie opracowania i dlatego też nie powołano jeszcze władz w sprawach konkurencji.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1999 r.

KRAJ: KAZACHSTAN**SEKTOR**

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W Kazachstanie powołano Komitet Antymonopolowy, ale jego działalność wymaga usprawnienia, zarówno z punktu widzenia ustawodawczego, jak i organizacyjnego, w celu opracowania efektywnego mechanizmu postępowania ze skargami na działanie antykonkurencyjne.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1998 r.

KRAJ: KIRGISTAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Nie ma w Kirgistanie mechanizmu kontroli postępowania antykonkurencyjnego i odpowiedniego ustawodawstwa. Niezbędne jest utworzenie odpowiednich władz antymonopolowych.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

KRAJ: MOŁDOWA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W Mołdowie za kontrolę postępowania konkurencyjnego odpowiedzialne jest Ministerstwo Gospodarki. Dokonano odpowiednich poprawek do Ustawy o łamaniu przepisów administracyjnych, która przewiduje określone kary za naruszanie przepisów o konkurencji przez przedsiębiorstwa monopolistyczne. Projekt Ustawy o konkurencji, która jest obecnie na etapie opracowywania, będzie zawierał postanowienia na temat wdrażania przepisów o konkurencji.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1998 r.

KRAJ: RUMUNIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Instytucje do wprowadzenia w życie postanowień niniejszego punktu nie są jeszcze w Rumunii utworzone. Instytucje, które mają zająć się wprowadzeniem w życie przepisów o konkurencji, są przewidziane w projekcie Ustawy o ochronie konkurencji, której przyjęcie planowane jest w 1994 r. Projekt ten przewiduje również 9-miesięczny okres na wprowadzenie w życie, poczynając od dnia opublikowania.

Zgodnie z Układem o stowarzyszeniu pomiędzy Rumunią a Wspólnotami Europejskimi Rumunii przyznano okres 5 lat na wprowadzenie w życie przepisów o konkurencji.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1998 r.

KRAJ: TADŻYKISTAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Tadżykistan przyjął Ustawy o demonopolizacji i konkurencji, ale instytucje do wdrażania przepisów o konkurencji są dopiero na etapie rozwoju.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1997 r.

KRAJ: UZBEKISTAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W Uzbekistanie przyjęto "Ustawę o ograniczaniu działań monopolistycznych", która obowiązuje od lipca 1992 r. Jednakże zakres tej ustawy (tak, jak jest określony w artykule 1 ustęp 3) nie obejmuje działań przedsiębiorstw w sektorze energii.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

Artykuł 7(4)

"W przypadku gdy tranzyt materiałów i produktów energetycznych nie może być dokonany na zasadach handlowych przy pomocy środków transportu energii, Umawiające się Strony nie będą stawały przeszkodą dla tworzenia nowych mocy, chyba że inaczej stanowią właściwe przepisy prawne zgodne z ustępem (1)".

KRAJ: AZERBEJDŻAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Niezbędne jest przyjęcie zestawu przepisów prawa energetycznego na temat procedur licencyjnych regulujących kwestię tranzytu. W okresie przejściowym przewidziane jest zbudowanie i zmodernizowanie elektroenergetycznych linii przesyłowych, jak również stworzenie odpowiednich mocy w celu podniesienia ich poziomu technicznego do poziomu światowych wymagań oraz dostosowania do warunków gospodarki rynkowej.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1999 r.

KRAJ: BIAŁORUŚ

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Obecnie opracowywane są ustawy dotyczące sektora energii, dotyczące ziemi i inne, i przed ich ostatecznym przyjęciem pozostaje niepewność co do warunków dla tworzenia nowych mocy transportowych dla nośników energii na terytorium Białorusi.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1998 r.

KRAJ: BUŁGARIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Bułgaria nie ma ustaw regulujących tranzyt materiałów i produktów energetycznych. Dokonująca się całościowa restrukturyzacja sektora energii obejmuje rozwój struktury instytucjonalnej, ustawodawczej i regulacyjnej.

ZAKOŃCZENIE

Niezbędny jest siedmioletni okres na doprowadzenie ustawodawstwa dotyczącego tranzytu materiałów i produktów energetycznych do pełnej zgodności z tym postanowieniem.

1 lipca 2001 r.

KRAJ: GRUZJA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Niezbędne jest przygotowanie zestawu ustaw w tej sprawie. Obecnie w Gruzji istnieją istotnie różne warunki dla transportu i tranzytu różnych źródeł energii (energii elektrycznej, gazu ziemnego, produktów naftowych, węgla).

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1999 r.

KRAJ: POLSKA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Polskie Prawo energetyczne będące na końcowym etapie koordynacji przewiduje utworzenie nowych przepisów prawnych podobnych do stosowanych przez kraje wolnorynkowe (licencje na wytwarzanie, przesył, dystrybucję i handel nośnikami energii). Dopóki nie zostanie ono przyjęte przez parlament, niezbędne jest czasowe zawieszenie zobowiązań wynikających z niniejszego ustępu.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1995 r.

KRAJ: WĘGRY

SEKTOR

Przemysł elektroenergetyczny.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Zgodnie z obecnym ustawodawstwem budowa i eksploatacja linii przesyłowych wysokiego napięcia jest monopolem państwowym.

W przygotowaniu jest stworzenie nowej struktury prawnej i regulacyjnej w zakresie budowy, eksploatacji i praw własności do linii przesyłowych wysokiego napięcia.

Ministerstwo Przemysłu i Handlu zainicjowało już tworzenie nowej Ustawy o elektroenergetyce, która będzie miała swój wpływ także na Kodeks Cywilny i na Ustawę o koncesjach. Zgodność może być osiągnięta po wejściu w życie nowego Prawa energetycznego i związanych z nim zarządzeń regulacyjnych.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1996 r.

Artykuł 9(1)

"Umawiające się Strony potwierdzają znaczenie otwartych rynków kapitałowych dla wzmaganie dopływu kapitału do finansowania handlu materiałami i produktami energetycznymi oraz dla dokonywania i wspierania inwestycji z zakresu działalności gospodarczej w sektorze energii na obszarach innych Umawiających się Stron, szczególnie tych o gospodarce w okresie przejściowym. Zgodnie z tym każda z Umawiających się Stron będzie starać się poprawiać warunki dostępu do swojego rynku kapitałowego dla przedsiębiorstw i obywateli z innych Umawiających się Stron, w celu finansowania handlu materiałami i produktami energetycznymi oraz dla celów inwestycji w zakresie działalności gospodarczej w sektorze energii na obszarach innych Umawiających się Stron, na zasadach nie mniej korzystnych niż są przyznawane w podobnych okolicznościach jej własnym przedsiębiorstwom i obywatelom lub przedsiębiorstwom i obywatelom dowolnej innej Umawiającej

się Strony albo dowolnego państwa trzeciego, zależnie od tego, które z tych zasad są bardziej korzystne."

KRAJ: AZERBEJDŻAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Odpowiednie ustawodawstwo jest na etapie opracowywania.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 2000 r.

KRAJ: BIAŁORUŚ

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Odpowiednie ustawodawstwo jest na etapie opracowywania.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 2000 r.

KRAJ: GRUZJA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Odpowiednie ustawodawstwo jest na etapie przygotowywania.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1997 r.

KRAJ: KAZACHSTAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Projekt Ustawy o inwestycjach zagranicznych jest na etapie upoważniającego zatwierdzenia w celu przyjęcia jej przez Parlament na jesieni 1994 r.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

KRAJ: KIRGISTAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Odpowiednie ustawodawstwo jest obecnie w przygotowaniu.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

Artykuł 10(7) - SPECYFICZNE ŚRODKI

"Każda Umawiająca się Strona przyzna na swoim obszarze inwestycjom inwestorów z innych Umawiających się Stron oraz ich odpowiednim działaniom obejmującym zarządzanie, utrzymanie, użytkowanie, posiadanie lub dysponowanie, traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje inwestycjom swoich własnych inwestorów albo inwestorów dowolnej innej Umawiającej się Strony lub jakiegokolwiek państwa trzeciego i ich odpowiednim działaniom obejmującym zarządzanie, utrzymanie, użytkowanie, posiadanie lub dysponowanie, zależnie od tego, które z tych traktowań jest najbardziej korzystne. ".

KRAJ: BUŁGARIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Cudzoziemcy mogą nie nabywać prawa własności do ziemi. Spółka z większym udziałem kapitału zagranicznego niż 50% nie może nabyć prawa własności do gruntów rolnych.

Cudzoziemcy i zagraniczne osoby prawne nie mogą nabywać prawa własności ziemi, z wyjątkiem spadku zgodnego z prawem. W takim wypadku muszą go oni scedować.

Cudzoziemiec może otrzymać prawo własności do budynku, ale bez prawa własności do ziemi.

Cudzoziemcy lub spółki kontrolowane przez udziałowców zagranicznych muszą wcześniej otrzymać zezwolenie na wykonywanie następujących działań:

- poszukiwanie, eksploatacja i wydobycie zasobów naturalnych z morza terytorialnego, szelfu kontynentalnego lub wyłącznej strefy ekonomicznej;
 - nabywanie nieruchomości w rejonach geograficznych wyznaczonych przez Radę Ministrów;
- Zezwolenia są wydawane przez Radę Ministrów lub upoważniony przez Radę Ministrów organ.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

Artykuł 14(1) (d)

"Każda z Umawiających się Stron, w odniesieniu do inwestycji na swoim obszarze dokonywanych przez inwestorów którejkolwiek innej Umawiającej się Strony, zagwarantuje swobodę transferów do swojego obszaru i poza swój obszar, włączając w to transfer: niewydzianych zarobków i innych wynagrodzeń personelu zatrudnionego z zagranicy w związku z tą inwestycją; ".

KRAJ: BUŁGARIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Zagraniczni obywatele zatrudnieni przez spółki z większym udziałem kapitału zagranicznego niż 50% lub przez cudzoziemca zarejestrowanego jako wyłączny handlowiec albo filię bądź biuro przedstawicielskie zagranicznej spółki w Bułgarii, otrzymując swoje wynagrodzenie w bułgarskich lewa, mogą nabywać walutę zagraniczną za sumę nieprzekraczającą 70% ich wynagrodzenia, obejmującego opłaty na ubezpieczenie społeczne.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

KRAJ: WĘGRY

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Zgodnie z Ustawą o inwestycjach cudzoziemców na Węgrzech, artykuł 33, zagraniczna wyższa kadra zarządzająca, wykonawcza, członkowie rad nadzorczych i zagraniczni pracownicy mogą transferować, poprzez bank swojego przedsiębiorstwa, dochody do wysokości 50% swoich zarobków po opodatkowaniu, uzyskanych w przedsiębiorstwie, gdzie są zatrudnieni.

ZAKOŃCZENIE

Wycofanie tego szczególnego ograniczenia zależy od postępu, jaki Węgry mogą dokonać we wprowadzaniu w życie programu liberalizacji w zakresie wymiany walut, którego ostatecznym celem jest pełna wymienialność forinta. To ograniczenie nie stanowi bariery dla inwestorów zagranicznych. Termin wycofania się jest oparty na warunkach artykułu 32.

1 lipca 2001 r.

Artykuł 20 (3)

"Każda Umawiająca się Strona wyznaczy jeden lub więcej punktów informacyjnych, do których mogłyby być kierowane prośby o informacje na temat wyżej wymienionych ustaw, przepisów, orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych, oraz bezzwłocznie powiadomi o wyznaczeniu tych punktów sekretariat, który udostępni tę informację na życzenie."

KRAJ: ARMENIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W Armenii nie ma jeszcze oficjalnych punktów informacyjnych, do których mogłyby być kierowane prośby o informacje na temat odpowiednich praw i innych przepisów. Nie ma również centrum informacyjnego. Istnieje plan powołania takiego centrum w latach 1994 -1995. Pożądana jest pomoc techniczna.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1996.

KRAJ: AZERBEJDŻAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Jak dotąd nie ma w Azerbejdżanie oficjalnych punktów informacyjnych, do których mogłyby być kierowane prośby o informacje na temat odpowiednich praw i innych przepisów. Obecnie takie informacje są skoncentrowane w różnych organizacjach.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1997 r.

KRAJ: BIAŁORUŚ

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Oficjalnie biura informacyjne, które mogłyby udzielać informacji na temat praw, przepisów, orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych, jeszcze nie istnieją na Białorusi. Jeśli chodzi o orzeczenia sądowe i decyzje administracyjne, nie praktykuje się ich publikowania.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1998 r.

KRAJ: KAZACHSTAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Rozpoczął się proces tworzenia punktów informacyjnych. Jeśli chodzi o orzeczenia sądowe i decyzje administracyjne, nie są one jeszcze w Kazachstanie publikowane /poza niektórymi decyzjami Sądu Najwyższego/, ponieważ nie uważa się ich za źródła prawa. Dla zmiany istniejącej praktyki potrzebny jest długi okres przejściowy.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

KRAJ: MOŁDOWA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Niezbędne jest utworzenie punktów informacyjnych.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1995 r.

KRAJ: FEDERACJA ROSYJSKA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Federacja i Republiki tworzące Federację.

OPIS

W Federacji Rosyjskiej nie istnieją na dzień dzisiejszy urzędowe punkty informacyjne, do których mogłyby być kierowane prośby o informacje na temat odpowiednich praw i innych aktów regulacyjnych. Jeśli chodzi o orzeczenia sądowe i decyzje administracyjne, to nie są one uważane za źródła prawa.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 2000 r.

KRAJ: SŁOWENIA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W Słowenii nie ma jeszcze urzędowych punktów informacyjnych, do których mogłyby być kierowane prośby o informacje o odpowiednich prawach i innych aktach regulacyjnych. Obecnie takie informacje są dostępne w różnych ministerstwach. Ustawa o inwestycjach zagranicznych, będąca w przygotowaniu, przewiduje utworzenie takiego punktu informacyjnego.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1998 r.

KRAJ: TADŻYKISTAN

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Nie ma jeszcze w Republice Tadżykistanu punktów informacyjnych, do których mogłyby być kierowane prośby o informacje na temat odpowiednich praw i innych przepisów. Jest to wyłącznie kwestia dostępnych funduszy.

ZAKOŃCZENIE

31 grudnia 1997 r.

KRAJ: UKRAINA

SEKTOR

Wszystkie sektory energetyczne.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

Niezbędna jest poprawa obecnej przejrzystości praw aż do poziomu praktyki międzynarodowej. Ukraina będzie musiała powołać punkty informacyjne dostarczające informacji na temat praw, przepisów, orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych oraz standardów ogólnego zastosowania.

ZAKOŃCZENIE

1 stycznia 1998 r.

Artykuł 22 (3)

"Każda Umawiająca się Strona zapewni, że jeśli powołuje lub utrzymuje jednostkę organizacyjną i udziela tej jednostce uprawnień regulacyjnych, administracyjnych lub innych uprawnień rządowych, jednostka ta będzie korzystać z tych uprawnień w sposób zgodny ze zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z niniejszego Traktatu".

KRAJ: REPUBLIKA CZESKA

SEKTOR

Uranu i przemysłu jądrowego.

POZIOM ADMINISTRACYJNY

Państwowy.

OPIS

W celu zmniejszenia rezerw rudy uranowej, które są zmagazynowane przez Administrację Państwowych Rezerw Materiałowych, nie będzie zezwoleń na żaden import rudy uranowej i koncentratów, włączając w to wiązki paliwowe zawierające uran pochodzenia nieczeskiego.

ZAKOŃCZENIE

1 lipca 2001 r.

DECYZJE W ODNIESIENIU DO TRAKTATU KARTY ENERGETYCZNEJ

Konferencja Europejskiej Karty Energetycznej przyjęła następujące decyzje:

1. W odniesieniu do Traktatu jako całości

W przypadku sprzeczności pomiędzy układem w sprawie Spitsbergenu z dnia 9 lutego 1920 r. (Traktatem Spitsbergeńskim) a Traktatem Karty Energetycznej, układ w sprawie Spitsbergenu będzie miał przewagę w zakresie tej sprzeczności, bez uszczerbku dla stanowiska każdej z Umawiających się Stron względem Traktatu Spitsbergeńskiego.

W przypadku takiej sprzeczności lub sporu, czy taka sprzeczność istnieje albo jaki jest jej zakres, nie będą miały zastosowania artykuł 16 i część V Traktatu Karty Energetycznej.

2. W odniesieniu do artykułu 10(7)

Federacja Rosyjska może żądać, aby przedsiębiorstwa z udziałem zagranicznym otrzymywały zgodę na legalny leasing własności federalnej, pod warunkiem że Federacja Rosyjska zapewni, że taka procedura nie będzie stosowana w sposób dyskryminujący inwestycje inwestorów innych Umawiających się Stron.

3. W odniesieniu do artykułu 14

- 1) Termin "swoboda transferu" w artykule 14(1) nie wyklucza możliwości stosowania przez Umawiającą się Stronę /dalej zwaną "Stroną ograniczającą"/ ograniczeń w przenoszeniu kapitału przez jej własnych inwestorów, pod warunkiem że:
 - a) takie ograniczenia nie umniejszą praw przyznanych zgodnie z artykułem 14(1) inwestorom innych Umawiających się Stron w odniesieniu do ich inwestycji;
 - b) takie ograniczenia nie będą miały wpływu na bieżące transakcje oraz
 - c) Umawiająca się Strona zapewni, że inwestycjom inwestorów wszystkich innych Umawiających się Stron na jej obszarze będzie przyznane, w odniesieniu do transferów płatności, traktowanie nie mniej korzystne niż to, które jest przyznawane inwestycjom inwestorów dowolnej innej Umawiającej się Strony lub dowolnego państwa trzeciego, zależnie od tego, które traktowanie jest bardziej korzystne.
- 2) Decyzja ta zostanie poddana sprawdzeniu przez Konferencję Karty po 5 latach od wejścia w życie Traktatu, ale nie później niż w terminie przewidzianym w artykule 32(3).
- 3) Żadna z Umawiających się Stron nie będzie uprawniona do stosowania takich ograniczeń, o ile nie jest Umawiającą się Stroną, będącą państwem - była częścią składową Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, która zawiadomiła tymczasowy sekretariat na piśmie, nie później niż dnia 1 lipca 1995 r., że postanawia być państwem uprawnionym do stosowania ograniczeń zgodnie z niniejszą decyzją.
- 4) Dla uniknięcia wątpliwości, żaden fragment niniejszej decyzji nie będzie umniejszać, jeśli chodzi o artykuł 16, odpowiednich praw Umawiającej się Strony, jej inwestorów lub ich inwestycji bądź też zobowiązań tej Umawiającej się Strony.
- 5) Dla celów niniejszej decyzji:
"bieżącymi transakcjami" nazywane są bieżące płatności związane z ruchem towarów, usług lub ludzi dokonywane stosownie do zwykłej praktyki międzynarodowej i nieobejmujące układów, które w istocie są kombinacją bieżącej płatności i transakcji kapitałowej, taką jak odroczenie płatności i zapłata przedterminowa, co oznacza obejście odpowiedniego ustawodawstwa Strony ograniczającej w tej dziedzinie.

4. W odniesieniu do artykułu 14(2)

Rumunia będzie, bez uszczerbku dla wymagań artykułu 14 i jej innych międzynarodowych zobowiązań, starać się, w okresie przejściowym, do pełnej wymienialności swojej waluty narodowej, przedsięwziąć odpowiednie kroki dla poprawy efektywności swoich procedur transferu przychodów z inwestycji i będzie w każdym przypadku gwarantować takie transfery w swobodnie wymienialnej walucie, bez ograniczeń lub zwłoki przekraczającej sześć miesięcy. Rumunia zapewni też, żeby inwestycje, na jej obszarze, inwestorów wszystkich innych Umawiających się Stron miały przyznane w odniesieniu do transferów płatności traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje ona inwestycjom inwestorów dowolnej innej Umawiającej się Strony lub dowolnego państwa trzeciego, zależnie od tego, które z tych traktowań jest najbardziej korzystne.

5. W odniesieniu do artykułów 24(4) (a) i 25

Inwestycja inwestora, o którym mowa w artykule 1(7) (a) (ii), z Umawiającej się Strony niebędącej stroną porozumienia o integracji gospodarczej /EIA/ lub członkiem strefy wolnego handlu bądź unii celnej będzie

uprawniona do traktowania przyznanego w ramach takiego porozumienia o integracji gospodarczej, strefy wolnego handlu albo unii celnej, pod warunkiem że ta inwestycja:

- (a) ma swoje zarejestrowane biuro, centralną administrację lub główne miejsce prowadzenia interesów na obszarze strony tego porozumienia o integracji gospodarczej albo na obszarze członka strefy wolnego handlu bądź unii celnej lub
- (b) w przypadku gdy posiada ona jedynie swoje zarejestrowane biuro na tym obszarze, to ma efektywne i stałe powiązanie z gospodarką jednej ze stron tego porozumienia o integracji gospodarczej albo członka strefy wolnego handlu bądź też unii celnej.

Przekład

PROTOKÓŁ KARTY ENERGETYCZNEJ DOTYCZĄCY EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ I ODNOŚNYCH ASPEKTÓW OCHRONY ŚRODOWISKA PREAMBUŁA

UMAWIAJĄCE SIĘ STRONY niniejszego Protokołu,

Mając na względzie Europejską Kartę Energetyczną przyjętą Dokumentem końcowym Haskiej Konferencji na temat Europejskiej Karty Energetycznej, podpisaną w Hadze dnia 17 grudnia 1991 r., oraz w szczególności deklaracje w niej zawarte, że niezbędna jest współpraca w zakresie efektywności energetycznej i związanej z nią ochrony środowiska;

Mając również na względzie Traktat Karty Energetycznej otwarty do podpisu od dnia 17 grudnia 1994 r. do dnia 16 czerwca 1995 r.;

Pamiętając o pracy podjętej przez międzynarodowe organizacje i zgromadzenia w dziedzinie efektywności energetycznej oraz aspektów ochrony środowiska w cyklu energetycznym;

Świadome poprawy w zabezpieczeniu dostaw oraz znacznych korzyści gospodarczych i dotyczących ochrony środowiska, wynikających z wdrożenia efektywnych kosztowo rozwiązań w zakresie efektywności energetycznej, a także świadome ich ważności dla przebudowy systemów gospodarczych i poprawy poziomu życia;

Uznając, że poprawa efektywności energetycznej ogranicza negatywne konsekwencje cyklu energetycznego dla środowiska, włączając w to globalne ocieplenie klimatu i zakwaszenie;

Przekonane, że ceny energii powinny odzwierciedlać, tak dalece jak to możliwe, konkurencyjny rynek zapewniający tworzenie cen zorientowanych rynkowo, które oddają pełnie koszty i zyski dla środowiska, oraz uznając, że taki mechanizm cenowy jest niezbędny dla poprawy efektywności energetycznej i związanej z nią ochrony środowiska;

Doceniając żywotną rolę sektora prywatnego, obejmującego też małe i średnie przedsiębiorstwa, w promowaniu i wdrażaniu środków zwiększania efektywności energetycznej oraz zdecydowane zapewnić sprzyjającą strukturę instytucjonalną dla ekonomicznie zasadnych inwestycji w wydajniejsze użytkowanie energii;

Uznając, że komercyjne formy współpracy mogą wymagać uzupełnienia poprzez współpracę międzyrządową, szczególnie w zakresie formułowania i analizy polityki energetycznej, jak również w innych dziedzinach, istotnych dla podniesienia efektywności energetycznej, ale nieodpowiednich dla finansowania z prywatnych źródeł oraz

W dążeniu do podjęcia wspólnych, skoordynowanych działań w dziedzinie efektywności energetycznej i związanej z nią ochrony środowiska oraz do przyjęcia Protokołu określającego ramy w zakresie tak oszczędnego i wydajnego użytkowania energii, jak to możliwe;

UZGODNIŁY, CO NASTĘPUJE:

CZĘŚĆ I

WSTĘP

Artykuł 1

ZAKRES I CELE PROTOKOŁU

- (1) Protokół ten określa zasady polityki promowania efektywności energetycznej jako poważnego źródła oszczędności energii i umożliwionego tym zmniejszania negatywnych oddziaływań systemów energetycznych na środowisko. Dostarcza on ponadto wytycznych do opracowywania programów

dotyczących efektywności energetycznej, wskazuje obszary współpracy oraz wyznacza ramy dla przygotowania wspólnego i skoordynowanego działania. Działanie takie może obejmować poszukiwania, rozpoznanie, produkcję, przetwarzanie, magazynowanie, transport, dystrybucję i użytkowanie energii oraz może odnosić się do dowolnego sektora gospodarki.

- (2) Niniejszy Protokół ma na celu:
- (a) promocję polityki efektywności energetycznej, która jest zgodna z zasadą zrównoważonego rozwoju,
 - (b) tworzenie warunków strukturalnych, które pobudzają producentów i konsumentów, do użytkowania energii w sposób możliwie najbardziej oszczędny, wydajny i przyjazny dla środowiska, szczególnie poprzez organizację sprawnych rynków energii oraz pełniejsze odzwierciedlenie kosztów i korzyści dla środowiska oraz
 - (c) popieranie współpracy w dziedzinie efektywności energetycznej.

Artykuł 2

DEFINICJE

W rozumieniu niniejszego Protokołu:

- (1) "Karta" oznacza Europejską Kartę Energetyczną przyjętą Dokumentem końcowym Haskiej Konferencji na temat Europejskiej Karty Energetycznej, podpisaną w Hadze dnia 17 grudnia 1991 r.; podpisanie Dokumentu końcowego jest uważane za podpisanie Karty.
- (2) "Umawiająca się Strona" oznacza państwo lub Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej, które zgodziły się być związane niniejszym Protokołem i dla których ten Protokół jest w mocy.
- (3) "Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej" oznacza organizację utworzoną przez państwa, której przekazały one kompetencje w wybranych sprawach, z których pewna liczba podlega niniejszemu Protokołowi, obejmujące też prawo do podejmowania decyzji wiążących te państwa w odniesieniu do tychże spraw.
- (4) "Cykl energetyczny" oznacza cały łańcuch energetyczny, obejmujący działania związane z poszukiwaniami, rozpoznawaniem, produkcją, przetwarzaniem, magazynowaniem, transportem, dystrybucją i użytkowaniem różnych form energii oraz przetwarzanie i pozbywanie się odpadów, jak również przerwanie, zaniechanie lub zakończenie tych działań, przy minimalizacji szkodliwego oddziaływania na środowisko.
- (5) "Efektywność kosztowa" oznacza osiągnięcie określonego celu przy najniższym koszcie lub osiągnięcie największej korzyści przy założonym koszcie.
- (6) "Poprawa efektywności energetycznej" oznacza działanie dla zachowania tej samej wielkości produkcji (towarów albo usług) bez obniżenia jakości lub wydajności tej produkcji, przy równoczesnym zmniejszaniu ilości energii potrzebnej do wytworzenia tejże produkcji.
- (7) "Oddziaływanie na środowisko" oznacza dowolny efekt, spowodowany daną działalnością, dla środowiska obejmującego zdrowie i bezpieczeństwo ludzi, florę, faunę, glebę, powietrze, wody, klimat, krajobraz i pomniki historyczne lub inne obiekty fizyczne albo wzajemne oddziaływanie pomiędzy tymi składnikami; obejmuje ono również skutki dla dziedzictwa kulturowego lub warunków społeczno-ekonomicznych, wynikające ze zmian w tych składnikach.

CZĘŚĆ II

ZASADY POLITYKI

Artykuł 3

PODSTAWOWE ZASADY

Umawiające się Strony będą kierować się następującymi zasadami:

- (1) Umawiające się Strony będą współpracować i odpowiednio pomagać sobie w rozwoju i wdrażaniu praw i przepisów oraz polityki efektywności energetycznej.
- (2) Umawiające się Strony sformułują politykę efektywności energetycznej i właściwe ramy prawne oraz regulacyjne, które będą promować, między innymi:
 - (a) efektywne funkcjonowanie mechanizmów rynkowych, obejmujące kształtowanie zorientowanych rynkowo cen oraz pełniejsze odzwierciedlenie kosztów i korzyści dla środowiska;

- (b) zmniejszenie barier dla efektywności energetycznej, co powoduje stymulowanie inwestycji;
 - (c) mechanizmy dla finansowania inicjatyw w zakresie efektywności energetycznej;
 - (d) szkolenia i uświadamianie;
 - (e) rozpowszechnianie i transfer technologii;
 - (f) przejrzystość struktury prawnej i regulacyjnej.
- (3) Umawiające się Strony będą dążyć do osiągnięcia pełnych korzyści z efektywności energetycznej w całym cyklu energetycznym. W tym celu będą one, najlepiej jak mogą w zakresie swoich kompetencji, formułować i wdrażać politykę efektywności energetycznej oraz prowadzić współpracę lub skoordynowane działania, kierując się efektywnością kosztową i skutecznością gospodarczą, uwzględniając we właściwy sposób aspekty ochrony środowiska.
- (4) Polityka efektywności energetycznej będzie obejmować zarówno środki krótkoterminowe dla dostosowania wcześniejszych praktyk, jak i środki długoterminowe dla poprawy efektywności energetycznej w całym cyklu energetycznym.
- (5) Współpracując w osiągnięciu celów niniejszego Protokołu, Umawiające się Strony wezmą pod uwagę różnice w niekorzystnych skutkach i kosztach ich zmniejszenia między Umawiającymi się Stronami.
- (6) Umawiające się Strony uznają żywotną rolę sektora prywatnego. Będą one zachęcać do podejmowania działań energetyczne przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, odpowiedzialne władze i wyspecjalizowane agencje oraz do ścisłej współpracy pomiędzy przemysłem a administracją.
- (7) We współpracy lub skoordynowanym działaniu będzie się brać pod uwagę odpowiednie zasady przyjęte w porozumieniach międzynarodowych, dotyczących ochrony i poprawy środowiska naturalnego, których stronami są Umawiające się Strony niniejszego Protokołu.
- (8) Umawiające się Strony w pełni wykorzystają prace i specjalistyczną wiedzę kompetentnych organów międzynarodowych i innych, a także zadbają o unikanie powtarzania takich prac.

Artykuł 4

PODZIAŁ ODPOWIEDZIALNOŚCI I KOORDYNACJA

Każda z Umawiających się Stron będzie dążyć do zapewnienia, żeby polityka efektywności energetycznej była skoordynowana między wszystkimi odpowiedzialnymi za nią organami władzy.

Artykuł 5

STRATEGIE I CELE POLITYCZNE

Umawiające się Strony sformułują strategie i cele polityki dla poprawy efektywności energetycznej oraz dla zmniejszenia za ich pomocą oddziaływania cyklu energetycznego na środowisko, tak jak to będzie właściwe dla ich własnych, konkretnych warunków energetycznych. Cele tych strategii i polityki powinny być jasne dla wszystkich zainteresowanych.

Artykuł 6

FINANSOWANIE I BODŹCE FINANSOWE

- (1) Umawiające się Strony będą popierać wprowadzanie nowego podejścia i metod finansowania efektywności energetycznej oraz związanych z energią inwestycji na rzecz ochrony środowiska naturalnego, takich jak umowy o wspólnych przedsięwzięciach pomiędzy użytkownikami energii a zewnętrznymi inwestorami (dalej zwanych "finansowaniem przez Stronę trzecią").
- (2) Umawiające się Strony będą starały się wykorzystywać i popierać dostęp do prywatnych rynków kapitałowych oraz istniejących międzynarodowych instytucji finansowych w celu ułatwiania inwestycji w poprawę efektywności energetycznej oraz ochronę środowiska związaną z efektywnością energetyczną.
- (3) Umawiające się Strony mogą, z zastrzeżeniem postanowień Traktatu Karty Energetycznej oraz innych ich zobowiązań wynikających z prawa międzynarodowego, zabezpieczyć bodźce podatkowe i finansowe użytkownikom energii w celu ułatwienia penetracji rynku przez efektywne technologie energetyczne, produkty i usługi. Będą starały się czynić to w sposób, który zarówno zapewnia przejrzystość, jak i minimalizuje zakłócenia rynków międzynarodowych.

Artykuł 7

PROMOCJA TECHNOLOGII EFEKTYWNYCH ENERGETYCZNIE

- (1) Zgodnie z postanowieniami Traktatu Karty Energetycznej Umawiające się Strony będą popierać wymianę handlową i współpracę w dziedzinie efektywnych energetycznie i sprzyjających środowisku naturalnemu technologii, usług związanych z energią i praktyk zarządzania.
- (2) Umawiające się Strony będą promować wykorzystanie tych technologii, usług i praktyk zarządzania w całym cyklu energetycznym.

Artykuł 8

PROGRAMY KRAJOWE

- (1) Aby osiągnąć cele polityki sformułowanej zgodnie z artykułem 5, każda Umawiająca się Strona będzie rozwijać, wdrażać i regularnie aktualizować programy efektywności energetycznej najlepiej dostosowane do jej warunków.
- (2) Programy te mogą obejmować takie działania, jak:
 - (a) opracowanie długookresowych scenariuszy zapotrzebowania i dostaw energii jako wskazań do podejmowania decyzji;
 - (b) ocenę wpływu podejmowanych działań na sektor energii, środowisko naturalne i gospodarkę;
 - (c) określenie norm dla poprawy sprawności urządzeń zużywających energię oraz podjęcie starań dla ich zharmonizowania w skali międzynarodowej, w celu unikania dysproporcji w wymianie handlowej;
 - (d) rozwój i popieranie prywatnej inicjatywy i współpracy przemysłowej, obejmującej także spółki z kapitałem mieszanym;
 - (e) promowanie wykorzystania najbardziej efektywnych energetycznie technologii, które są ekonomicznie zasadne i przyjazne dla środowiska naturalnego;
 - (f) zachęcanie do innowacyjnego podejścia do inwestycji w poprawę efektywności energetycznej, takiego jak finansowanie przez Stronę trzecią i współfinansowanie;
 - (g) opracowywanie odpowiednich bilansów energii i baz danych, np. zawierających dostatecznie szczegółowe dane o zapotrzebowaniu na energię oraz o technologiach poprawy efektywności energetycznej;
 - (h) promowanie tworzenia usług doradczych i konsultacyjnych, prowadzonych przez przemysł państwowy lub prywatny albo przez zakłady użyteczności publicznej, które dostarczałyby informacji o programach i technologiach efektywności energetycznej oraz pomagałyby użytkownikom i przedsiębiorstwom;
 - (i) popieranie i promocja skojarzonego wytwarzania energii, a także środków podnoszenia efektywności produkcji ciepła w ciepłowniach i efektywności jego dystrybucji do budynków i przemysłu;
 - (j) powoływanie organów wyspecjalizowanych w efektywności energetycznej na odpowiednim poziomie, wystarczająco finansowanych i wyposażonych w kadrę dla opracowania i wdrażania polityki.
- (3) Przy wdrażaniu programów efektywności energetycznej Umawiające się Strony zapewnią istnienie odpowiedniej infrastruktury instytucjonalnej i prawnej.

CZĘŚĆ III

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Artykuł 9

OBSZARY WSPÓŁPRACY

Współpraca między Umawiającymi się Stronami może przybierać dowolną, właściwą formę. Obszary możliwej współpracy zostały wymienione w załączniku.

CZĘŚĆ IV

SYSTEM ADMINISTRACYJNY I PRAWNY

Artykuł 10

ROLA KONFERENCJI KARTY

- (1) Wszystkie decyzje podejmowane przez Konferencję Karty zgodnie z niniejszym Protokołem będą podejmowane tylko przez te Umawiające się Strony Traktatu Karty Energetycznej, które są także stronami niniejszego Protokołu.
- (2) Konferencja Karty będzie starała się przyjąć, w ciągu 180 dni od dnia wejścia w życie niniejszego Protokołu, procedury zapewniające rewizję i ułatwiające wdrażanie jego postanowień, łącznie z wymaganiami dotyczącymi składania sprawozdań, jak również ustalić obszary współpracy zgodnie z artykułem 9.

Artykuł 11

SEKRETARIAT I FINANSOWANIE

- (1) Sekretariat utworzony zgodnie z artykułem 35 Traktatu Karty Energetycznej zapewnia wszelką niezbędną pomoc dla Konferencji Karty przy wykonywaniu jej obowiązków wynikających z niniejszego Protokołu oraz po uzyskaniu zgody Konferencji Karty dostarcza takich innych usług wspomagających Protokół, jakie mogą być potrzebne od czasu do czasu.
- (2) Koszty sekretariatu i Konferencji Karty wynikające z niniejszego Protokołu są pokrywane przez Umawiające się Strony niniejszego Protokołu zgodnie z ich zdolnością płatniczą, określoną według formuły przedstawionej w załączniku B do Traktatu Karty Energetycznej.

Artykuł 12

GŁOSOWANIE

- (1) Wymagana jest jednomyślność Umawiających się Stron, obecnych i głosujących na spotkaniach Konferencji Karty, na których podejmowane są decyzje co do:
 - (a) przyjęcia poprawek do niniejszego Protokołu oraz
 - (b) zatwierdzenia przystąpienia do niniejszego Protokołu według artykułu 16.Umawiające się Strony dołożą wszelkich wysiłków, aby osiągnąć jednomyślnie porozumienie w dowolnych, innych sprawach wymagających ich decyzji zgodnie z niniejszym Protokołem. Jeśli niemożliwe jest osiągnięcie jednomyślnej zgody, decyzje w sprawach nie dotyczących budżetu są podejmowane większością trzech czwartych głosów Umawiających się Stron, obecnych i głosujących na zebraniu Konferencji Karty, na którym mają zapaść takie decyzje. Decyzje w sprawach budżetowych są podejmowane kwalifikowaną większością głosów tych Umawiających się Stron, których składki szacowane zgodnie z artykułem 11 (2) reprezentują razem co najmniej trzy czwarte całej sumy składek szacowanych.
- (2) W rozumieniu niniejszego artykułu "Umawiające się Strony, obecne i głosujące" oznaczają Umawiające się Strony niniejszego Protokołu obecne i oddające głos za lub przeciw, z tym zastrzeżeniem, że Konferencja Karty może zadecydować o przepisach procedury głosowania, ułatwiającej podejmowanie takich decyzji przez Umawiające się Strony drogą korespondencyjną.
- (3) Z wyjątkiem tego, co powiedziano w ustępie (1) odnośnie do spraw budżetowych, nieważna jest żadna z decyzji, do których odnosi się niniejszy artykuł, o ile nie uzyska ona poparcia zwykłej większości Umawiających się Stron.
- (4) Regionalna Organizacja Integracji Gospodarczej dysponuje w czasie głosowania liczbą głosów równą liczbie jej państw członkowskich, będących Umawiającymi się Stronami do niniejszego Protokołu, z zastrzeżeniem że Organizacja ta nie korzysta ze swojego prawa do głosu, jeśli korzystają z niego jej państwa członkowskie, i odwrotnie.

- (5) W przypadku uporczywego zalegania przez Umawiającą się Stronę z płatnością zobowiązań finansowych zgodnie z niniejszym Protokołem, Konferencja Karty może zawiesić tej Umawiającej się Stronie prawo głosu, całkowicie lub częściowo.

Artykuł 13

ODNIESIENIE DO TRAKTATU KARTY ENERGETYCZNEJ

- (1) W przypadku niezgodności między postanowieniami niniejszego Protokołu a postanowieniami Traktatu Karty Energetycznej, przeważają w zakresie tej niezgodności postanowienia Traktatu Karty Energetycznej.
- (2) Artykuł 10 (1) i artykuł 12 (1) do 12 (3) nie mają zastosowania w głosowaniu na Konferencji Karty takich poprawek do niniejszego Protokołu, które przydzielają obowiązki lub funkcje Konferencji Karty albo sekretariatowi, których ustanowienie jest przewidziane Traktatem Karty Energetycznej.

CZĘŚĆ V

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 14

PODPISANIE

Protokół ten jest otwarty do podpisu w Lizbonie od dnia 17 grudnia 1994 r. do dnia 16 czerwca 1995 r., dla państw lub Regionalnych Organizacji Integracji Gospodarczej, których przedstawiciele podpisali Europejską Kartę Energetyczną i Traktat Karty Energetycznej.

Artykuł 15

RATYFIKACJA, PRZYJĘCIE I ZATWIERDZENIE

Niniejszy Protokół podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez sygnatariuszy. Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia są przechowywane u depozytariusza.

Artykuł 16

PRYZYSTĄPIENIE

Niniejszy Protokół jest otwarty dla przystąpienia od dnia, w którym następuje zamknięcie Protokołu do podpisu dla państw i Regionalnych Organizacji Integracji Gospodarczej, które podpisały Europejską Kartę Energetyczną i są Umawiającymi się Stronami Traktatu Karty Energetycznej, na warunkach zatwierdzonych przez Konferencję Karty. Dokument o przystąpieniu jest przechowywany u depozytariusza.

Artykuł 17

POPRAWKI

- (1) Każda Umawiająca się Strona może zaproponować poprawki do niniejszego Protokołu.
- (2) Tekst każdej zaproponowanej poprawki do niniejszego Protokołu jest przekazywany Umawiającym się Stronom co najmniej 3 miesiące przed terminem proponowanego przyjęcia tej poprawki przez Konferencję Karty.
- (3) Poprawki do niniejszego Protokołu, których teksty zostały przyjęte przez Konferencję Karty, są przekazywane przez sekretariat depozytariuszowi, który je przedstawia wszystkim Umawiającym się Stronom do ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia.
- (4) Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia poprawek do niniejszego Protokołu są składane u depozytariusza. Poprawki te obowiązują Umawiające się Strony, które je ratyfikowały, przyjęły lub zatwierdziły, od trzydziestego dnia po złożeniu u depozytariusza dokumentów ratyfikacji, przyjęcia lub

zatwierdzenia przez co najmniej trzy czwarte Umawiających się Stron. Następnie poprawki te wchodzi w życie dla dowolnej innej Umawiającej się Strony trzydziestego dnia po dniu złożenia przez tę Umawiającą się Stronę jej dokumentu o ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu tych poprawek.

Artykuł 18

WEJŚCIE W ŻYCIE

- (1) Niniejszy Protokół wchodzi w życie trzydziestego dnia od dnia złożenia piętnastego dokumentu jego ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia albo przystąpienia do niego przez państwo lub Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej, będące sygnatariuszem Europejskiej Karty Energetycznej i Umawiającą się Stroną Traktatu Karty Energetycznej, bądź w dniu wejścia w życie Traktatu Karty Energetycznej, zależnie od tego, która z tych dat jest późniejsza.
- (2) Dla każdego państwa lub Regionalnej Organizacji Integracji Gospodarczej, dla których wszedł w życie Traktat Karty Energetycznej i które ratyfikowały, przyjęły lub zatwierdziły niniejszy Protokół lub przystąpiły do niego po wejściu w życie tego Protokołu zgodnie z ustępem (1), Protokół ten wchodzi w życie trzydziestego dnia od dnia złożenia przez takie państwo lub Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej dokumentu ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.
- (3) W rozumieniu ustępu (1) dokument składany depozytariuszowi przez Regionalną Organizację Integracji Gospodarczej nie jest liczony jako dodatkowy do dokumentów złożonych przez państwa członkowskie takiej Organizacji.

Artykuł 19

ZASTRZEŻENIA

Nie można zgłaszać żadnych zastrzeżeń do niniejszego Protokołu.

Artykuł 20

WYSTĄPIENIE

- (1) W dowolnym czasie po wejściu w życie niniejszego Protokołu dla danej Umawiającej się Strony ta Strona może zgłosić wystąpienie z niniejszego Protokołu przez pisemną notyfikację do depozytariusza.
- (2) Umawiająca się Strona, która występuje z Traktatu Karty Energetycznej, jest uważana za występującą również z niniejszego Protokołu.
- (3) Termin, w jakim wystąpienie na mocy ustępu (1) jest skuteczne, to dziewięćdziesiąt dni po otrzymaniu notyfikacji przez depozytariusza. Data wejścia w życie wystąpienia na mocy ustępu (2) jest taka sama jak data wejścia w życie wystąpienia z Traktatu Karty Energetycznej.

Artykuł 21

DEPOZYTARIUSZ

Depozytariuszem niniejszego Protokołu jest Rząd Republiki Portugalskiej.

Artykuł 22

TEKSTY AUTENTYCZNE

Na dowód czego niżej podpisani, zaopatrzeni w odpowiednie do tego celu pełnomocnictwa, podpisali niniejszy Protokół w językach: angielskim, francuskim, niemieckim, włoskim, rosyjskim i hiszpańskim, z których każdy jest jednakowo autentyczny, w jednym oryginale, który zostaje przekazany Rządowi Republiki Portugalskiej.

Sporządzono w Lizbonie dnia siedemnastego grudnia roku tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego czwartego.

ZAŁĄCZNIK

PRZYKŁADOWA I NIEWYCZERPUJĄCA LISTA MOŻLIWYCH OBSZARÓW WSPÓŁPRACY /DO ARTYKUŁU 9/

Opracowanie programów efektywności energetycznej, obejmujących rozpoznanie przeszkód i możliwości poprawy efektywności energetycznej, przygotowanie etykietowania energetycznego i standardów sprawności.

Ocena oddziaływania cyklu energetycznego na środowisko naturalne.

Rozwój instrumentów ekonomicznych, ustawodawczych i regulacyjnych.

Transfer technologii, pomoc techniczna i wspólne przedsięwzięcia przemysłowe, z zastrzeżeniem dotrzymania międzynarodowych warunków dotyczących praw własności oraz innych właściwych porozumień międzynarodowych.

Badania i rozwój.

Edukacja, szkolenia, informacja i statystyka.

Rozpoznanie i ocena środków, takich jak instrumenty podatkowe lub inne rynkowe, obejmujących też zbywalne zezwolenia w celu wzięcia pod uwagę zewnętrznych, szczególnie dotyczących środowiska naturalnego, kosztów i zysków.

Analiza energetyczna i formułowanie polityki:

- * ocena możliwości poprawy efektywności energetycznej;
- * analiza zapotrzebowania na energię i statystyka;
- * opracowanie instrumentów ustawodawczych i regulacyjnych;
- * zintegrowane planowanie zasobów i zarządzanie zapotrzebowaniem odbiorców;
- * ocena oddziaływań na środowisko, obejmująca główne projekty energetyczne.

Ocena instrumentów ekonomicznych dla poprawy efektywności energetycznej i dla celów ochrony środowiska.

Analiza efektywności energetycznej przy rafinacji, przerobie, transporcie i dystrybucji węglowodorów.

Poprawa efektywności energetycznej przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej:

- * skojarzona produkcja energii;
- * urządzenia elektrowni (kotły, turbiny, generatory itd.);
- * integracja sieci.

Poprawa efektywności energetycznej w budownictwie:

- * normy izolacji termicznej, bierne ogrzewanie słońcem i wentylacja;
- * układy ogrzewania kubaturowego i klimatyzacyjne;
- * palniki o niskiej emisji NOx i wysokiej sprawności;
- * techniki pomiarowe i opomiarowanie indywidualne;
- * sprzęt domowy i oświetlenie.

Usługi dla gmin i społeczności lokalnych:

- * sieci ciepłownicze;
- * sprawne systemy dystrybucji gazu;
- * technologie planowania energetycznego;
- * inicjatywy "miast bliźniaczych" lub innych odpowiednich jednostek podziału terytorialnego;
- * gospodarka energią w miastach i budynkach publicznych;
- * gospodarka odpadami i odzyskiwanie energii z odpadów.

Poprawa efektywności energetycznej w przemyśle:

- * wspólne przedsięwzięcia;
- * energetyczne układy kaskadowe, skojarzona produkcja energii i wykorzystanie ciepła odpadowego;
- * audyt energetyczny.

Poprawa efektywności energetycznej w transporcie:

- * normy na osiągi pojazdów silnikowych;
- * rozwój sprawnej infrastruktury transportowej.

Informacja:

- * kreowanie świadomości;
- * bazy danych: dostęp, charakterystyki techniczne, systemy informacji;
- * rozpowszechnianie, zbieranie i zestawienia informacji technicznych;

* studia dotyczące zachowań.

Szkolenie i edukacja:

- * wymiany menadżerów, urzędników i inżynierów z sektora energii oraz studentów;
- * organizacja międzynarodowych kursów szkoleniowych.

Finansowanie:

- * rozwój systemu prawa;
 - * finansowanie przez trzecią Stronę;
 - * wspólne przedsięwzięcia;
 - * współfinansowanie.
- Przekład

DOKUMENT KOŃCOWY KONFERENCJI W HADZE POŚWIĘCONEJ EUROPEJSKIEJ KARCIE ENERGETYCZNEJ

Przedstawiciele: Albanii, Armenii, Australii, Austrii, Azerbejdżanu, Belgii, Białorusi, Bułgarii, Cypru, Czechosłowacji, Danii, Estonii, Finlandii, Francji, Grecji, Gruzji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Islandii, Japonii, Jugosławii, Kanady, Kazachstanu, Kirgizji, Księstwa Liechtensteinu, Litwy, Luksemburga, Łotwy, Malty, Międzyrepublickańskiego Komitetu Ekonomicznego, Mołdawii, Niemiec, Norwegii, Polski, Portugalii, Rosji, Rumunii, Stanów Zjednoczonych Ameryki, Szwajcarii, Szwecji, Tadżykistanu, Turcji, Turkmenii, Ukrainy, Uzbekistanu, Węgier, Włoch, Wspólnot Europejskich, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii spotkali się w Hadze, w dniach od 16 do 17 grudnia 1991 r. w celu przyjęcia Europejskiej Karty Energetycznej.

Otwarcia i zamknięcia Konferencji dokonał Minister Spraw Gospodarczych Holandii.

W ceremonii otwarcia wzięła udział Jej Królewska Mość Beatrix Królowa Holandii.

Premier Holandii i Komisarz do spraw Energetyki z Komisji Europejskiej powitali uczestników.

W trakcie Konferencji delegaci Sygnatariuszy wygłosili przemówienia i złożyli wystąpienia na piśmie.

Przedstawiciele Sygnatariuszy, kierując się wolą wcielenia w życie wyników Konferencji, przyjęli następujący tekst Europejskiej Karty Energetycznej:

EUROPEJSKA KARTA ENERGETYCZNA

Przedstawiciele Sygnatariuszy na spotkaniu w Hadze w dniach 16 i 17 grudnia 1991 r.:

- * Uwzględniając Kartę Paryską dla Nowej Europy, podpisaną w Paryżu dnia 21 listopada 1990 r. na spotkaniu na szczycie Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE);
- * Uwzględniając dokument dotyczący współpracy gospodarczej w Europie, przyjęty w dniu 11 kwietnia 1990 r. w Bonn przez Konferencję KBWE;
- * Uwzględniając deklarację Londyńskiego Szczytu Gospodarczego przyjętą dnia 17 lipca 1991 r.;
- * Mając na uwadze wnioski i zalecenia stanowiące podsumowanie spotkania KBWE w Sofii dnia 3 listopada 1989 r. dotyczącego ochrony środowiska, a także dalsze kroki po tym spotkaniu;
- * Uwzględniając Porozumienie dotyczące utworzenia Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, podpisane w Paryżu dnia 29 maja 1990 r.;
- * Pragnąc dać formalny wyraz woli szerokiej współpracy europejskiej i światowej opartej na wzajemnym szacunku i zaufaniu;
- * Zdecydowani popierać nowy model długofalowej współpracy energetycznej w Europie i w skali światowej w ramach gospodarki rynkowej, oparty na wzajemnej pomocy i na zasadzie niedyskryminacji;
- * Mając świadomość konieczności uwzględnienia problemów odbudowy i restrukturyzacji gospodarek krajów Centralnej i Wschodniej Europy oraz ZSRR, a także celowości udziału Sygnatariuszy we wspólnych wysiłkach mających na celu ułatwienie przeprowadzenia i wsparcie reform rynkowych oraz modernizacji sektorów energetycznych tych krajów;
- * Mając pewność, że wykorzystanie komplementarnych cech sektorów energetycznych Europy przyniesie korzyści gospodarce światowej, przeświadczeni, że szersza współpraca Sygnatariuszy w dziedzinie energii ma istotne znaczenie dla postępu gospodarczego oraz, bardziej ogólnie - dla rozwoju społecznego i poprawy jakości życia;
- * Przekonani o wspólnym zainteresowaniu Sygnatariuszy problemami zaopatrzenia w energię, bezpieczeństwa zakładów przemysłowych, szczególnie wykorzystujących energię jądrową, oraz ochrony środowiska;

- * Pragnąc uczynić więcej dla osiągnięcia celów związanych z bezpieczeństwem zaopatrzenia w energię, sprawnym zarządzaniem i wykorzystywaniem zasobów oraz wykorzystywać w pełni możliwość poprawy ochrony środowiska, w drodze do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju;
- * Przekonani o istotnym znaczeniu sprawnych systemów produkcji, przetwarzania, transportu, rozdziału i użytkowania energii, gwarantujących pewność zaopatrzenia i ochronę środowiska;
- * Uznając suwerenność państw i ich suwerenne prawa do własnych zasobów energetycznych;
- * Pewni wsparcia ze strony Wspólnot Europejskich, w szczególności poprzez utworzenie wewnętrznego rynku energetycznego;
- * Świadomi zobowiązań wynikających z ważniejszych odnośnych porozumień międzynarodowych, szerokiej współpracy międzynarodowej w energetyce oraz działalności istniejących międzynarodowych organizacji energetycznych, których doświadczenia pragną wykorzystać w pełni dla osiągnięcia celów niniejszej Karty;
- * Uznając rolę przedsiębiorców, działających w jasno zarysowanych i sprawiedliwych ramach prawnych, w rozwijaniu współpracy zgodnie z niniejszą Kartą;
- * Zdecydowani ustanowić ściślejsze, wzajemnie korzystne stosunki handlowe oraz popierać inwestycje energetyczne;
- * Przekonani o wadze sprzyjania swobodnemu przepływowi produktów energetycznych i rozwijania sprawnej, międzynarodowej infrastruktury energetycznej w celu ułatwienia rozwoju rynkowego handlu energią;
- * Świadomi potrzeby rozwijania współpracy technologicznej pomiędzy Sygnatariuszami;
- * Potwierdzając, że polityka energetyczna każdego z Sygnatariuszy łączy się z interesami wspólnymi wszystkim tym krajom i powinna być wdrażana w zgodzie z wymienionymi niżej zasadami;
- * Potwierdzając na koniec swoją wolę podjęcia konsekwentnych działań i kierowania się zasadami wymienionymi poniżej,

PRZYJĘLI NASTĘPUJĄCĄ DEKLARACJĘ

stanowiącą

EUROPEJSKĄ KARTĘ ENERGETYCZNĄ:

Rozdział I

CELE

Sygnatariusze pragną poprawy bezpieczeństwa zaopatrzenia w energię i maksymalizacji sprawności produkcji, przetwarzania, transportu, rozdziału i użytkowania energii, tak, aby działając na możliwej do przyjęcia bazie ekonomicznej zwiększyć bezpieczeństwo i zminimalizować zagrożenie dla środowiska.

W ramach suwerenności państw i ich suwerennych praw do zasobów energetycznych, w duchu współpracy politycznej i gospodarczej, Sygnatariusze zobowiązują się do wspierania rozwoju sprawnego rynku energetycznego w Europie, a także lepszego funkcjonowania rynku światowego, opierając się w obu przypadkach na zasadzie niedyskryminacji oraz rynkowego kształtowania cen i należycie uwzględniając troskę o ochronę środowiska. Zdecydowani są przy tym stworzyć klimat sprzyjający działalności przedsiębiorstw oraz przepływowi inwestycji i technologii poprzez wdrażanie zasad rynkowych w dziedzinie energii.

W tym celu i zgodnie z tymi zasadami podejmą oni działania w następujących dziedzinach:

1. Rozwój handlu energią, zgodny z najważniejszymi porozumieniami wielostronnymi, takimi jak GATT i związane z nim instrumenty oraz ze zobowiązaniami i przedsięwzięciami dotyczącymi nierozprzestrzeniania broni jądrowej, co osiągnięte zostanie poprzez:
 - * wolny, konkurencyjny rynek produktów, materiałów, urządzeń i usług energetycznych;
 - * dostęp do zasobów energetycznych, ich pozyskiwanie i rozwój na zasadach handlowych;
 - * dostęp do rynków krajowych i międzynarodowych;
 - * usunięcie przeszkód technicznych, administracyjnych i innych w handlu energią i związanymi z nią urządzeniami, technologiami i usługami;

- * modernizację, odnowienie i racjonalizację usług i instalacji służących produkcji, przetwarzaniu, transportowi, rozdzielaniu i użytkowaniu energii;
 - * popieranie rozwoju i powiązań infrastruktur do transportu energii;
 - * popieranie możliwie najlepszego dostępu do kapitału, w szczególności poprzez odpowiednie, istniejące instytucje finansowe;
 - * ułatwianie dostępu do infrastruktury transportowej dla celów międzynarodowego tranzytu zgodnie z celami Karty wymienionymi w pierwszym paragrafie niniejszego rozdziału;
 - * dostęp, na warunkach handlowych, do technologii pozyskiwania, rozwoju i wykorzystania zasobów energetycznych.
2. Współpraca w dziedzinie energetyki, która obejmie:
- * koordynację polityki energetycznej w zakresie niezbędnym dla osiągnięcia celów niniejszej Karty;
 - * wzajemny dostęp do danych technicznych i ekonomicznych, z zachowaniem praw własności;
 - * stworzenie stabilnych i przejrzystych ram prawnych umożliwiających rozwój zasobów energetycznych;
 - * koordynację, a także, gdzie jest to właściwe, uzgodnienie na wysokim szczeblu zasad i wytycznych dotyczących produktów energetycznych i ich transportu, jak również instalacji energetycznych;
 - * ułatwianie wymiany informacji technicznych i know-how w dziedzinie energetyki i ochrony środowiska, w tym poprzez działalność szkoleniową;
 - * badania, rozwój technologii i projekty pokazowe.
3. Sprawność energetyczna i ochrona środowiska, co implikuje:
- * stworzenie mechanizmów i warunków umożliwiających najbardziej efektywne wykorzystanie energii przy użyciu, tam gdzie jest to właściwe, instrumentów administracyjnych i rynkowych;
 - * popieranie wyboru źródeł energii obliczonych na minimalizację szkodliwego oddziaływania na środowisko, przy najbardziej efektywnych nakładach, przy wykorzystaniu:
 - (i) cen rynkowych energii, odzwierciedlających w większym stopniu koszty i korzyści ochrony środowiska;
 - (ii) efektywnych i skoordynowanych działań politycznych dotyczących energii;
 - (iii) wykorzystywanie nowych i odnawialnych źródeł energii oraz czystych technologii;
 - * osiągnięcie i utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa jądowego i zapewnienie efektywnej współpracy w tej dziedzinie.

Rozdział II

WDRAŻANIE

Dla osiągnięcia wyżej wymienionych celów Sygnatariusze podejmą, w ramach suwerenności państw i ich suwerennych praw do zasobów energetycznych, skoordynowane działania w kierunku uzyskania większej spójności polityk energetycznych, które powinny bazować na zasadzie niedyskryminacji i rynkowego kształtowania cen, przy należyтым uwzględnieniu ochrony środowiska.

Podkreślają oni konieczność podjęcia praktycznych kroków przy formułowaniu polityki energetycznej w tym sektorze, kładąc także nacisk na regularną wymianę poglądów na temat podjętych działań, wykorzystując w pełni doświadczenia organizacji i instytucji międzynarodowych działających na tym polu. Sygnatariusze uznają, że handlowe formy współpracy wymagać mogą uzupełnienia uzgodnieniami międzyrządowymi, w szczególności w zakresie formułowania i oceniania polityki energetycznej, a także w dziedzinach, które, aczkolwiek istotne, mogą okazać się nieatrakcyjne dla kapitału prywatnego. Postanawiają oni dążyć do celu, jakim jest stworzenie większego europejskiego rynku energetycznego i poprawa efektywności działania światowego rynku energii poprzez następujące wspólne lub skoordynowane działania zgodne z niniejszą Kartą w następujących dziedzinach:

- * Dostęp do zasobów energetycznych i ich rozwój;
- * Dostęp do rynków;
- * Liberalizacja handlu energią;
- * Popieranie i ochrona inwestycji;
- * Zasady i wytyczne bezpieczeństwa;
- * Badania, postęp techniczny, innowacje i ich rozpowszechnianie;
- * Sprawność energetyczna i ochrona środowiska;
- * Kształcenie i szkolenie.

Przy realizacji tych wspólnych lub skoordynowanych działań wspierana będzie inicjatywa prywatna, wykorzystany w pełni potencjał przedsiębiorstw, instytucji i wszystkich dostępnych źródeł finansowania, a także ułatwana, oparta na zasadach rynkowych, współpraca takich przedsiębiorstw i instytucji z różnych krajów.

Sygnatariusze zapewnią respektowanie międzynarodowych przepisów o ochronie własności przemysłowej, handlowej i intelektualnej.

1. Dostęp do zasobów energetycznych i ich rozwój

Biorąc pod uwagę, że efektywny rozwój zasobów energetycznych jest warunkiem sine qua non dla osiągnięcia celów niniejszej Karty, Sygnatariusze postanawiają ułatwić dostęp do zasobów i ich rozwój przez zainteresowane przedsiębiorstwa.

W tym celu zapewnią oni ogólną dostępność i przejrzystość przepisów dotyczących poszukiwań, zagospodarowania i nabywania zasobów; uznają potrzebę sformułowania takich przepisów dotyczących zasobów wszędzie tam, gdzie jeszcze to nie nastąpiło, i podjęcia wszystkich środków, aby skoordynować działania w tym zakresie.

Mając na względzie ułatwienie zagospodarowania i dywersyfikację zasobów, Sygnatariusze postanawiają unikać poddawania podmiotów przepisom dyskryminującym, dotyczącym w szczególności własności zasobów, wewnętrznej działalności przedsiębiorstw i opodatkowania.

2. Dostęp do rynków

Dla osiągnięcia celów niniejszej Karty Sygnatariusze będą zdecydowanie popierać dostęp do rynków krajowych i międzynarodowych dla produktów energetycznych. Tego rodzaju dostęp do rynków powinien uwzględniać potrzebę ułatwiania działania sił rynkowych oraz sprzyjać konkurencji.

3. Liberalizacja handlu energią

W celu rozwinięcia i zróżnicowania handlu energią Sygnatariusze postanawiają stopniowo usuwać występujące między nimi ograniczenia w handlu produktami, urządzeniami i usługami energetycznymi, w sposób zgodny z przepisami GATT i związanymi z nim instrumentami oraz ze zobowiązaniami i przedsięwzięciami dotyczącymi nierozprzestrzeniania broni jądrowej.

Sygnatariusze uznają, że tranzyt produktów energetycznych przez ich terytorium jest istotnym warunkiem liberalizacji handlu tymi produktami. Tranzyt odbywać się powinien na warunkach prawidłowych z punktu widzenia gospodarczego i ochrony środowiska.

Podkreślają oni ważność rozwoju międzynarodowych, komercyjnych sieci przesyłu energii i ich powiązań, szczególnie w odniesieniu do elektryczności i gazu ziemnego, przy uwzględnieniu zobowiązań wynikających z długoterminowych umów handlowych. W tym celu zapewnią oni wzajemną zgodność wymagań technicznych obowiązujących przy budowie i eksploatacji takich sieci, szczególnie w odniesieniu do stabilności systemów elektroenergetycznych.

4. Wspieranie i ochrona inwestycji

W celu wspierania międzynarodowego przepływu środków inwestycyjnych Sygnatariusze zapewnią, na szczeblu krajowym, stabilne i jasno określone ramy prawne dla inwestycji zagranicznych, zgodne z istniejącymi przepisami międzynarodowymi dotyczącymi inwestycji i handlu.

Podkreślają oni znaczenie dla Krajów-Sygnatariuszy wynegocjowania i ratyfikacji prawnie wiążących porozumień dotyczących popierania i ochrony inwestycji, co zapewni wysoki stopień bezpieczeństwa prawnego oraz umożliwi wykorzystanie mechanizmów ubezpieczeń od ryzyka inwestycyjnego.

Ponadto Sygnatariusze zagwarantują prawo transferu zysków i innych płatności związanych z inwestycjami oraz do uzyskania i wykorzystania potrzebnych walut wymiennalnych.

Uznają oni także ważność unikania podwójnego opodatkowania, jako sposobu popierania prywatnych inwestycji.

5. Zasady i wytyczne bezpieczeństwa

Zgodnie z ważniejszymi odnośnymi porozumieniami międzynarodowymi Sygnatariusze będą:

- * Wdrażać zasady i wytyczne bezpieczeństwa opracowane dla osiągnięcia i/lub utrzymania wysokiego stopnia bezpieczeństwa jądrowego, ochrony zdrowia i środowiska;
- * Rozwijać odpowiednie, wspólne zasady i wytyczne i/lub uzgadniać wzajemne uznanie swoich zasad i wytycznych bezpieczeństwa.

6. Badania, postęp techniczny, innowacje i rozpowszechnianie

Sygnatariusze postanawiają popierać wymianę technologii i współpracę w działalności w zakresie postępu technicznego i innowacji w dziedzinach produkcji, przetwarzania, transportu, rozdziału oraz czystego i sprawnego wykorzystywania energii, w sposób zgodny ze zobowiązaniami i przedsięwzięciami dotyczącymi nierozprzestrzeniania broni jądrowej.

W tym celu popierać będą poczynania kooperacyjne w obszarach;

- * Działalności badawczej i rozwojowej;
- * Projektów pilotażowych i pokazowych
- * Stosowania innowacji technicznych;
- * Rozpowszechniania i wymiany informacji oraz know-how dotyczących technologii.

7. Sprawność energetyczna i ochrona środowiska

Sygnatariusze są zgodni co do istnienia potrzeby współpracy w dziedzinie sprawnego wykorzystania energii i związanej z energetyką ochrony środowiska. Powinno to objąć:

- * Zapewnienie, w sposób efektywny kosztowo, zgodności polityki energetycznej z odpowiednimi porozumieniami i konwencjami dotyczącymi środowiska;
- * Zapewnienie ustalania cen na zasadach rynkowych, przy pełniejszym uwzględnieniu kosztów i korzyści dla środowiska;
- * Stosowanie wyraźnie określonych i właściwych mechanizmów rynkowych dla wykonania zadań energetyki przy zmniejszaniu problemów środowiska;
- * Stworzenie ramowych warunków sprzyjających wymianie know-how dotyczących czystych technologii energetycznych oraz sprawnego użytkowania energii;
- * Tworzenie ramowych warunków sprzyjających korzystnym inwestycjom w energooszczędne przedsięwzięcia.

8. Kształcenie i szkolenie

Sygnatariusze, doceniając rolę przemysłu w rozwijaniu kształcenia i szkolenia zawodowego w dziedzinie energii, postanawiają podjąć wspólne działania obejmujące:

- * Kształcenie zawodowe;
- * Szkolenie zawodowe;
- * Publiczną informację w dziedzinie sprawności energetycznej.

Rozdział III

POROZUMIENIA SZCZEGÓLWE

Sygnatariusze postanawiają osiągnąć cele i spełniać zasady Karty oraz ustanowić i rozwinąć wzajemną współpracę tak szybko, jak jest to możliwe, poprzez wynegocjowanie, w dobrej wierze, Porozumienia Podstawowego i Protokołów.

Dziedziny współpracy mogłyby dotyczyć:

- * Powiązań poziomych i zagadnień organizacyjnych;
- * Sprawności energetycznej, z uwzględnieniem ochrony środowiska;
- * Poszukiwań, wydobycia, transportu i wykorzystania ropy naftowej i produktów naftowych oraz modernizacji rafinerii;
- * Poszukiwań, wydobycia i wykorzystania gazu ziemnego, łączenia sieci gazowniczych i przesyłu gazu rurociągami wysokoprężnymi;
- * Wszystkich aspektów cyklu paliwo-jądrowego, łącznie z poprawą bezpieczeństwa w tym sektorze;
- * Modernizacji elektrowni, połączeń sieci elektroenergetycznych oraz przesyłu energii elektrycznej liniami wysokiego napięcia;
- * Wszystkich aspektów cyklu węglowego, w tym czystych technologii węglowych;
- * Rozwoju odnawialnych źródeł energii;
- * Transferu technologii i popierania innowacji;
- * Współpracy przy likwidowaniu skutków większych awarii lub innych wypadków w sektorze energetycznym o skutkach odczuwalnych poza granicami kraju, w którym nastąpiły.

Sygnatariusze rozważą przyjęcie, w wyjątkowych przypadkach, układów przejściowych. W szczególności uwzględnią oni wyjątkowe okoliczności występujące w niektórych krajach Europy Centralnej i Wschodniej oraz w ZSRR, a także potrzebę dostosowania ich gospodarek do systemu rynkowego, godząc się z możliwością stopniowych zmian w tych krajach przy wdrażaniu poszczególnych ustaleń Karty, Porozumienia Podstawowego i Protokołów, które z przyczyn obiektywnych nie mogą zostać wdrożone natychmiast i w pełni.

Szczegółowe uzgodnienia dotyczące dochodzenia do pełnej zgodności z ustaleniami Karty, jak to określi Porozumienie Podstawowe i Protokoły, negocjowane będą oddzielnie z każdą ze stron występującą o status przejściowy, a postępy w dochodzeniu do pełnej z nimi zgodności będą przedmiotem okresowych kontroli.

Rozdział IV

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Sygnatariusze proszą Rząd Holenderski, Przewodniczącego Rady Ministrów Wspólnoty Europejskiej o przekazanie Sekretarzowi Generalnemu Narodów Zjednoczonych tekstu Europejskiej Karty Energetycznej, która nie kwalifikuje się do zarejestrowania zgodnie z artykułem 102 Karty Narodów Zjednoczonych.

Ministrowie lub ich reprezentanci, przystępując do podpisania Europejskiej Karty Energetycznej, uzgodnili następującą wykładnię:

Reprezentanci Sygnatariuszy rozumieją, że w kontekście Europejskiej Karty Energetycznej zasada niedyskryminacji oznacza stosowanie warunków Klauzuli Najwyższego Uprzywilejowania (Most-Favoured-Nation Treatment) jako minimalnych. Traktowanie Narodowe może być uzgodnione w ramach Porozumienia Podstawowego i/lub w Protokołach.

Oryginał niniejszego Dokumentu Końcowego (Concluding Document) w językach: angielskim, francuskim, niemieckim, włoskim, rosyjskim i hiszpańskim zostanie przesłany do rządu Holandii, który go będzie przechowywał w swoich archiwach. Każda ze stron podpisujących otrzyma od rządu Holandii uwierzytelnioną kopię Dokumentu Końcowego.

Sporządzono w Hadze dnia siedemnastego grudnia tysiąc dziewięćset czterdziestego roku.

Przekład

DOKUMENT KOŃCOWY KONFERENCJI EUROPEJSKIEJ KARTY ENERGETYCZNEJ

- I. Końcowa sesja plenarna Konferencji Europejskiej Karty Energetycznej odbyła się w Lizbonie w dniach 16-17 grudnia 1994 r. W Konferencji uczestniczyli przedstawiciele: Republiki Albanii, Republiki Armenii, Związku Australijskiego, Republiki Austrii, Republiki Azerbejdżanu, Królestwa Belgii, Republiki Białorusi, Republiki Bułgarii, Republiki Chorwacji, Republiki Cypryjskiej, Republiki Czeskiej, Królestwa Danii, Republiki Estońskiej, Republiki Finlandii, Republiki Francuskiej, Republiki Greckiej, Gruzji, Królestwa Hiszpanii, Irlandii, Republiki Islandii, Japonii, Kanady, Republiki Kazachstanu, Republiki Kirgiskiej, Księstwa Liechtensteinu, Republiki Litewskiej, Wielkiego Księstwa Luksemburga, Republiki Łotewskiej, Republiki Malty, Republiki Mołdowy, Królestwa Niderlandów, Republiki Federalnej Niemiec, Królestwa Norwegii, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Portugalskiej, Federacji Rosyjskiej, Rumunii, Republiki Słowackiej, Republiki Słowenii, Stanów Zjednoczonych Ameryki, Królestwa Szwecji, Konfederacji Szwajcarskiej, Republiki Tadżykistanu, Republiki Turcji, Turkmenistanu, Ukrainy, Republiki Uzbekistanu, Republiki Węgierskiej, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, Republiki Włoskiej oraz Wspólnot Europejskich /dalej zwani "przedstawicielami"/, jak również zaproszeni obserwatorzy z niektórych państw i organizacji międzynarodowych.

GENEZA

- II. Podczas spotkania Rady Europejskiej w Dublinie, w czerwcu 1990 r., premier Niderlandów wystąpił z sugestią, że naprawę gospodarczą w Europie Wschodniej i ówczesnym Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich mogłaby pobudzić i przyspieszyć współpraca w sektorze energii. Propozycja ta spotkała się z życzliwym przyjęciem przez Radę, która wystąpiła do Komisji Wspólnot Europejskich o zbadanie, jak najlepiej zrealizować taką współpracę. W lutym 1991 r. Komisja wysunęła koncepcję Europejskiej Karty Energetycznej.

W wyniku dyskusji nad propozycją Komisji w Radzie Wspólnot Europejskich, Wspólnoty Europejskie wezwały inne kraje Europy Zachodniej i Wschodniej, Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i nieeuropejskich członków Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju /OECD/ do wzięcia udziału w konferencji w Brukseli, w czerwcu 1991 r., aby rozpocząć rokowania na temat Europejskiej Karty Energetycznej. Do udziału w Konferencji Europejskiej Karty Energetycznej, w charakterze obserwatorów, zaproszono też szereg innych krajów i organizacji międzynarodowych.

Negocjacje Europejskiej Karty Energetycznej zostały zakończone w 1991 r., a Karta ta została przyjęta przez podpisanie Dokumentu końcowego na konferencji odbywającej się w Hadze, w dniach 16-17 grudnia 1991 r. Sygnatariusze Karty, ówcześni i późniejsi, to wszystkie kraje wymienione w części I powyżej, a niebędące obserwatorami.

Sygnatariusze Europejskiej Karty Energetycznej zobowiązali się:

- realizować cele i zasady Karty oraz wdrażać i możliwie najszybciej poszerzyć swą współpracę, poprzez negocjowanie w dobrej wierze Porozumienia Podstawowego i Protokołów.

Stosownie do tego Konferencja Europejskiej Karty Energetycznej rozpoczęła rokowania na temat Porozumienia Podstawowego - nazwanego później Traktatem Karty Energetycznej - skonstruowanego tak, aby promował współpracę przemysłową Wschód-Zachód poprzez zapewnienie prawnych gwarancji w takich dziedzinach, jak: inwestycje, tranzyt i handel. Rozpoczęła ona również negocjacje protokołów dotyczących efektywności energetycznej, bezpieczeństwa jądrowego i węglowodorów, aczkolwiek w tym ostatnim przypadku negocjacje zostały później zawieszono do czasu ukończenia Traktatu Karty Energetycznej.

Negocjacje na temat Traktatu Karty Energetycznej i Protokołu Karty Energetycznej dotyczącego efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska zostały pomyślnie zakończone w 1994 r.

TRAKTAT KARTY ENERGETYCZNEJ

- III. W wyniku narad Konferencja Europejskiej Karty Energetycznej przyjęła tekst Traktatu Karty Energetycznej /dalej zwanego "Traktatem"/, przedstawionego w załączniku 1¹⁾ oraz dotyczące go Decyzje przedstawione w załączniku 2²⁾ i uzgodniła, że Traktat zostanie otwarty do podpisu w Lizbonie, od dnia 17 grudnia 1994 r. do dnia 16 czerwca 1995 r.

WYJAŚNIENIA

- IV. Przez podpisanie Dokumentu końcowego przedstawiciele zgodzili się przyjąć następujące wyjaśnienia dotyczące Traktatu:

1. W odniesieniu do Traktatu jako całości

- (a) Przedstawiciele podkreślają, że postanowienia niniejszego Traktatu zostały przyjęte ze świadomością szczególnego charakteru Traktatu, mającego na celu stworzenie ram prawnych dla rozwijania długoterminowej współpracy w określonym sektorze, i dlatego nie mogą być interpretowane tak, aby stanowiły precedens w kontekście innych międzynarodowych negocjacji.
- (b) Postanowienia Traktatu:
- (i) nie zobowiązują żadnej z Umawiających się Stron do wprowadzenia obowiązkowego dostępu strony trzeciej;
- (ii) nie zabraniają stosowania taryf, które w ramach danej kategorii odbiorców zawierają te same ceny dla odbiorców w różnych miejscach.
- (c) Uchylenia klauzuli największego uprzywilejowania nie są zamierzone jako środki dotyczące szczególnie jakiegokolwiek inwestora lub grupy inwestorów, zamiast być stosowane ogólnie.

2. W odniesieniu do artykułu 1(5)

- (a) Rozumie się, że niniejszy Traktat nie przyznaje praw do angażowania się w działania gospodarcze - inne niż działalność gospodarcza w sektorze energii.
- (b) Następujące działania są przykładami działalności gospodarczej w sektorze energii:
- (i) prace poszukiwawcze, rozpoznawcze i wydobywcze, np. ropy, gazu, węgla i uranu;
- (ii) budowa i eksploatacja urządzeń do wytwarzania energii elektrycznej, łącznie z tymi, które wykorzystują wiatr i inne źródła energii odnawialnej;
- (iii) transport lądowy, dystrybucja, magazynowanie i dostawa materiałów i produktów energetycznych, np. poprzez sieci przesyłowe i rozdzielcze oraz rurociągi lub poprzez wyznaczone linie kolejowe, a także budowa urządzeń dla takich materiałów i produktów, włączając w to układanie rurociągów dla ropy, gazu i pulpy węglowej;
- (iv) wywożenie i pozbywanie się odpadów z obiektów związanych z energetyką, takich jak elektrownie, łącznie z odpadami radioaktywnymi z elektrowni jądrowych;
- (v) wycofywanie z eksploatacji obiektów związanych z energetyką, w tym urządzeń wiertniczych dla ropy, rafinerii ropy naftowej i elektrowni;

- (vi) marketing oraz sprzedaż, a także handel materiałami i produktami energetycznymi, np. detaliczna sprzedaż benzyny; oraz
 - (vii) związane z wyżej wymienionymi rodzajami działalności badania, doradztwo, planowanie, zarządzanie i projektowanie, włączając takie, których celem jest zwiększenie efektywności energetycznej.
3. W odniesieniu do artykułu 1(6)
Dla jasności co do tego, czy inwestycja dokonana na obszarze jednej z Umawiających się Stron jest kontrolowana, bezpośrednio lub pośrednio, przez inwestora z innej Umawiającej się Strony, kontrolowanie inwestycji oznacza rzeczywistą kontrolę, co ustala się po zbadaniu rzeczywistych okoliczności w każdej sytuacji. W badaniu takim powinny być wzięte pod uwagę wszystkie właściwe czynniki, łącznie z:
- (a) finansowym zaangażowaniem inwestora w inwestycję, obejmującym zaangażowanie w udziały;
 - (b) możliwością wywierania przez inwestora istotnego wpływu na zarządzanie i eksploatację inwestycji oraz
 - (c) możliwością wywierania przez inwestora istotnego wpływu na dobór członków zarządu lub dowolnego innego organu zarządzającego.
- Tam, gdzie zachodzi wątpliwość, czy inwestor kontroluje inwestycję bezpośrednio lub pośrednio, inwestor deklarujący taką kontrolę jest obciążony obowiązkiem wykazania, że kontrola ta ma miejsce.
4. W odniesieniu do artykułu 1(8)
Zgodnie z australijską polityką dotyczącą inwestycji zagranicznych powstanie nowego przedsięwzięcia w Australii w zakresie wydobywania lub przetwórstwa surowców, przy całkowitej wartości inwestycji wynoszącej 10 mln dolarów australijskich lub więcej, realizowanego przez kapitał zagraniczny, nawet jeśli ten zagraniczny kapitał prowadzi już podobne przedsiębiorstwo w Australii, traktowane jest jako dokonanie nowej inwestycji.
5. W odniesieniu do artykułu 1(12)
Przedstawiciele uznają konieczność adekwatnej i efektywnej ochrony praw własności intelektualnej, zgodnie z najwyższymi, akceptowanymi na arenie międzynarodowej normami.
6. W odniesieniu do artykułu 5(1)
Zgoda przedstawicieli na artykuł 5 nie oznacza żadnego stanowiska w kwestii, czy i w jakim zakresie postanowienia "Porozumienia w sprawie środków dotyczących inwestycji, związanych z handlem" załączonego do Dokumentu końcowego Rundy Urugwajskiej Wielostronnych Negocjacji Handlowych pośrednio wynikają z artykułów III i XI GATT-u.
7. W odniesieniu do artykułu 6
- (a) Jednostronne i zgodne praktyki antykonkurencyjne, o których mowa w artykule 6(2), mają być zdefiniowane przez każdą Umawiającą się Stronę, zgodnie z jej prawem, i mogą obejmować wyzyskujące nadużycia.
 - (b) Sformułowania "wprowadzenie w życie" lub "wprowadza w życie" obejmują działanie w ramach prawa Umawiającej się Strony dotyczącego konkurencji, w drodze dochodzenia, postępowania procesowego lub działania administracyjnego, jak również dowolnej decyzji lub kolejnej ustawy udzielającej albo przedłużającej uprawnienie.
8. W odniesieniu do artykułu 7(4)
Stosowne ustawodawstwo zawierałoby postanowienia dotyczące ochrony środowiska, użytkowania gruntów, bezpieczeństwa lub norm technicznych.
9. W odniesieniu do artykułów 9, 10 i części V
Jeśli programy Umawiającej się Strony, które zapewniają publiczne pożyczki, dotacje, gwarancje lub ubezpieczenie dla ułatwienia handlu albo inwestycji za granicą, nie są związane z inwestycjami bądź pokrewnymi działaniami inwestorów innych Umawiających się Stron na jej obszarze, to programy te mogą być przedmiotem ograniczeń dotyczących udziału w nich.
10. W odniesieniu do artykułu 10(4)
Traktat uzupełniający wyszczególni warunki dla stosowania traktowania opisanego w artykule 10(3). Warunki te obejmować będą między innymi postanowienia odnoszące się do sprzedaży lub innego typu pozbywania się majątku państwowego /prywatyzacji/ oraz do rozwiązywania monopoli /demonopolizacji/.
11. W odniesieniu do artykułów 10(4) i 29(6)

Umawiające się Strony mogą uwzględnić związek pomiędzy postanowieniami artykułu 10(4) i artykułu 29(6).

12. W odniesieniu do artykułu 14(5)
Uważa się, że Umawiająca się Strona, wchodząca w umowę, do której odnosi się artykuł 14(5), zapewni, żeby warunki takiej umowy nie były w sprzeczności ze zobowiązaniami tej Umawiającej się Strony wynikającymi z artykułów Umowy o Międzynarodowym Funduszu Monetarnym.
13. W odniesieniu do artykułu 19(1)(i)
Każda z Umawiających się Stron sama ma zdecydować, do jakiego stopnia ocena i kontrola oddziaływań na środowisko naturalne powinna podlegać wymogom prawnym, jakie władze będą kompetentne dla podejmowania decyzji w odniesieniu do takich wymogów oraz jakie procedury postępowania będą właściwe.
14. W odniesieniu do artykułów 22 i 23
Co się tyczy handlu materiałami i produktami energetycznymi, który podlega artykułowi 29, artykuł ten wymienia szczegółowo postanowienia właściwe dla przedmiotów artykułów 22 i 23.
15. W odniesieniu do artykułu 24
Wyjątki zawarte w GATT i instrumentach z nim związanych mają zastosowanie pomiędzy poszczególnymi Umawiającymi się Stronami będącymi stronami GATT, jak to wynika z artykułu 4. W odniesieniu do handlu materiałami i produktami energetycznymi podlegającymi artykułowi 29 artykuł ten wymienia postanowienia właściwe dla przedmiotu artykułu 24.
16. W odniesieniu do artykułu 26(2)(a)
Artykuł 26(2) (a) nie może być interpretowany w ten sposób, aby wymagać od Umawiającej się Strony włączenia części III niniejszego Traktatu do jej prawa krajowego.
17. W odniesieniu do artykułów 26 i 27
Odniesienie do zobowiązań traktatowych w przedostatnim zdaniu artykułu 10(1) nie obejmuje decyzji podejmowanych przez organizacje międzynarodowe, nawet jeśli są one prawnie wiążące, ani układów, które weszły w życie przed dniem 1 stycznia 1970 r.
18. W odniesieniu do artykułu 29(2) (a)
 - (a) Tam, gdzie postanowienie GATT 1947 lub instrumentu z nim związanego, których dotyczy niniejszy punkt, przewiduje wspólne działanie stron GATT, zamierza się podjąć takie działanie poprzez Konferencję Karty.
 - (b) Intencją pojęcia "stosowane na dzień 1 marca 1994 r. i praktykowane w odniesieniu do materiałów i produktów energetycznych przez strony do GATT 1947 pomiędzy sobą" nie jest nawiązywanie do przypadków, kiedy strona GATT odwołuje się do artykułu XXXV GATT, nie stosując w ten sposób GATT-u w stosunku do innej strony GATT-u, ale pomimo tego jednostronnie, faktycznie stosuje pewne postanowienia GATT względem tej drugiej strony GATT.
19. W odniesieniu do artykułu 33
Tymczasowa Konferencja Karty powinna jak najszybciej zdecydować, w jaki sposób najlepiej doprowadzić do realizacji zamierzenia działu III Europejskiej Karty Energetycznej, że mają być negocjowane Protokoły w takich dziedzinach współpracy, jak wymienione w dziale III Karty.
20. W odniesieniu do artykułu 34
 - (a) Tymczasowy Sekretarz Generalny porozumie się natychmiast z innymi organami międzynarodowymi w celu zbadania warunków, na jakich byłyby one chętne do podjęcia zadań wynikających z Traktatu i z Karty. Tymczasowy Sekretarz Generalny może złożyć sprawozdanie tymczasowej Konferencji Karty, na zebraniu, które ma zostać zwołane, jak tego wymaga artykuł 45(4), nie później niż 180 dni od daty otwarcia Traktatu do podpisu.
 - (b) Konferencja Karty uchwała roczny budżet przed początkiem roku finansowego.
21. W odniesieniu do artykułu 34(3) (m)
Techniczne zmiany w załącznikach mogą na przykład obejmować wykreślenie krajów niebędących sygnatariuszami albo sygnatariuszy, którzy wykazali, że nie mają zamiaru dokonać ratyfikacji, bądź też dodatki do załączników N i VC. Zamierza się, aby takie zmiany były proponowane Konferencji Karty przez sekretariat, gdy będzie to właściwe.
22. W odniesieniu do załącznika TFU(1)

- (a) Jeśli niektóre strony umowy, do której odwołuje się ustęp (1), nie podpisały albo nie przystąpiły do Traktatu w czasie wyznaczonym na notyfikację, to strony umowy, które podpisały lub przystąpiły do Traktatu, mogą dokonać notyfikacji z ich upoważnienia.
- (b) Nie ma ogólnej potrzeby notyfikacji umów o czysto handlowym charakterze, ponieważ takie umowy nie powinny stwarzać wątpliwości co do zgodności z artykułem 29(2) (a), nawet gdy przystępują do nich agencje państwowe. Konferencja Karty mogłaby jednakże wyjaśnić, dla celów załącznika TFU, jakie rodzaje umów, do których odwołuje się artykuł 29(2) (b), wymagają notyfikacji zgodnie z tym załącznikiem, a jakie nie.

DEKLARACJE

V. Przedstawiciele oświadczyli, że artykuł 18(2) nie będzie interpretowany tak, aby umożliwiać obejście stosowania innych postanowień niniejszego Traktatu.

VI. Przedstawiciele odnotowali złożenie następujących deklaracji dotyczących Traktatu:

1. W odniesieniu do artykułu 1(6)

Federacja Rosyjska chce, aby w negocjacjach dotyczących traktatu uzupełniającego, o którym mowa w artykule 10(4), ponownie rozważono kwestię ważności narodowego ustawodawstwa dotyczącego kontroli, przedstawioną w wyjaśnieniu do artykułu 1(6).

2. W odniesieniu do artykułów 5 i 10(11)

Australia zwraca uwagę, że postanowienia artykułów 5 i 10(11) nie umniejszają jej praw i obowiązków wynikających z GATT i obejmujących też prawa i obowiązki Porozumienia Rundy Urugwajskiej w sprawie środków dotyczących inwestycji, związanych z handlem, szczególnie w odniesieniu do listy wyjątków w artykule 5(3), którą Australia uważa za niekompletną.

Australia zwraca też uwagę, że niewłaściwe byłoby podawanie przez organa ustanowione przez Traktat do rozwiązywania sporów interpretacji artykułów III i XI GATT w kontekście sporów pomiędzy stronami GATT, lub między inwestorem strony GATT a inną stroną GATT. Uważa ona, że, co się tyczy stosowania artykułu 10(11) pomiędzy inwestorem a jakąkolwiek stroną GATT, jedyną sprawą, która może być rozstrzygana według artykułu 26, jest sprawa decyzji arbitrażowych w przypadku, gdy panel GATT lub organ do rozwiązywania sporów Światowej Organizacji Handlu /WTO/ już ustali, że określony środek dotyczący inwestycji, związany z handlem i stosowany przez Umawiającą się Stronę, jest niezgodny z jej zobowiązaniami wynikającymi z GATT lub z Porozumieniem w sprawie środków dotyczących inwestycji związanych z handlem.

3. W odniesieniu do artykułu 7

Wspólnoty Europejskie i ich państwa członkowskie oraz Austria, Norwegia, Szwecja i Finlandia oświadczają, że postanowienia artykułu 7 podlegają konwencjonalnym przepisom prawa międzynarodowego, dotyczącym jurysdykcji nad kablami i rurociągami podmorskimi, lub, gdy brak jest takich przepisów, ogólnemu prawu międzynarodowemu.

Dalej oświadczają one, że zamierzeniem artykułu 7 nie jest wpływanie na interpretację istniejącego międzynarodowego prawa o jurysdykcji nad kablami i rurociągami podmorskimi i nie można uważać, że wzmiankowany artykuł 7 to czyni.

4. W odniesieniu do artykułu 10

Kanada i Stany Zjednoczone potwierdzają, że będą stosować postanowienia artykułu 10 uwzględniając, co następuje:

Ocenianie sposobu traktowania, jaki ma być przyznany inwestorom innych Umawiających się Stron i ich inwestycjom, wymaga rozważenia okoliczności oddzielnie dla każdego przypadku. Porównanie pomiędzy traktowaniem przyznanym inwestorom jednej Umawiającej się Strony albo inwestycjom inwestorów jednej Umawiającej się Strony a traktowaniem przyznanym inwestycjom lub inwestorom innej Umawiającej się Strony jest ważne tylko wtedy, jeśli jest dokonane pomiędzy inwestorami i inwestycjami w podobnych okolicznościach. Przy określaniu, czy zróżnicowane traktowanie inwestorów lub inwestycji jest zgodne z artykułem 10, muszą być wzięte pod uwagę dwa podstawowe czynniki.

Pierwszy czynnik to cele polityki Umawiających się Stron w różnych dziedzinach, w zakresie ich zgodności z zasadami niedyskryminacji określonymi w artykule 10. Cele prawnie uzasadnionej polityki mogą usprawiedliwić zróżnicowane traktowanie inwestorów zagranicznych lub ich inwestycji w celu odzwierciedlenia różnic pomiędzy tymi inwestorami i

inwestycjami a ich krajowymi odpowiednikami, dotyczących odpowiednich okoliczności. Na przykład cel zapewnienia integralności krajowego systemu finansowego uzasadni rozsądne środki ostrożności w odniesieniu do zagranicznych inwestorów lub inwestycji, tam gdzie takie środki byłyby niepotrzebne dla zabezpieczenia tych samych celów w odniesieniu do krajowych inwestorów lub inwestycji. Tacy zagraniczni inwestorzy lub ich inwestycje nie będą zatem "w podobnych okolicznościach" do krajowych inwestorów lub ich inwestycji. Dlatego też, nawet jeśli podjęcie takich środków dawałoby zróżnicowane traktowanie, nie byłoby to sprzeczne z artykułem 10.

Drugim czynnikiem jest zakres, w jakim środek ten jest umotywowany faktem, że odpowiedni inwestor lub inwestycja jest przedmiotem własności zagranicznej albo znajduje się pod zagraniczną kontrolą. Jakikolwiek środek skierowany konkretnie do określonych inwestorów, dlatego, że są oni obcokrajowcami, bez dostatecznych równoważących przyczyn politycznych zgodnych z poprzednim akapitem, będzie sprzeczny z zasadami artykułu 10. Taki inwestor zagraniczny lub inwestycja będą wówczas "w podobnych okolicznościach" do krajowych inwestorów lub ich inwestycji, a środek ten będzie sprzeczny z artykułem 10.

5. W odniesieniu do artykułu 25

Wspólnoty Europejskie i ich państwa członkowskie przypominają, że zgodnie z artykułem 58 Traktatu powołującego Europejską Wspólnotę Gospodarczą:

- (a) przedsiębiorstwa lub firmy utworzone zgodnie z prawem któregoś państwa członkowskiego i mające swoje zarejestrowane biuro, centralną administrację lub główne miejsce działalności we Wspólnocie będą, z punktu widzenia prawa o ich zakładaniu i zgodnie z częścią trzecią, działem III, rozdziałem 2 Traktatu powołującego Wspólnotę Europejską, traktowane w ten sam sposób co osoby fizyczne będące obywatelami państw członkowskich; przedsiębiorstwa i firmy, które mają tylko zarejestrowane biuro we Wspólnocie, muszą w tym celu mieć efektywny i trwały związek z gospodarką jednego z państw członkowskich;
- (b) termin "przedsiębiorstwa i firmy" oznacza przedsiębiorstwa lub firmy utworzone według prawa cywilnego albo handlowego, łącznie ze spółdzielniami oraz inne osoby prawne podlegające prawu publicznemu bądź prywatnemu, oprócz tych, które nie są nastawione na zysk.

Dalej Wspólnoty Europejskie i ich państwa członkowskie przypominają, że:

Prawo Wspólnoty przewiduje możliwość rozszerzenia opisanego wyżej traktowania na filie i przedstawicielstwa przedsiębiorstw bądź firm nieutworzonych w jednym z państw członkowskich oraz że zastosowanie artykułu 25 Traktatu Karty Energetycznej zezwala tylko na takie uchylenia, jakie są niezbędne dla zabezpieczenia preferencyjnego traktowania wynikającego z szerszego procesu integracji gospodarczej będącego rezultatem Traktatów powołujących Wspólnoty Europejskie.

6. W odniesieniu do artykułu 40

Dania przypomina, że Europejska Karta Energetyczna nie ma zastosowania do Grenlandii i Wysp Owczych, dopóki rządy lokalne Grenlandii i Wysp Owczych nie nadeślą zawiadomienia o tym.

W związku z tym Dania potwierdza, że artykuł 40 Traktatu stosuje się do Grenlandii i Wysp Owczych.

7. W odniesieniu do załącznika G(4)

(a) Wspólnoty Europejskie i Federacja Rosyjska deklarują, że ich wzajemny handel materiałami nuklearnymi będzie podlegał, do czasu innego porozumienia, postanowieniom artykułu 22 Umowy o partnerstwie i współpracy ustanawiającej partnerstwo między Wspólnotami Europejskimi oraz ich państwami członkowskimi z jednej strony, a Federacją Rosyjską z drugiej strony, podpisanej na Korfu dnia 24 czerwca 1994 r., pismom załączonym do niej oraz związanej z nią wspólnej deklaracji, a spory dotyczące tego handlu będą przedmiotem procedur wymienionej umowy.

(b) Wspólnoty Europejskie i Ukraina deklarują, że zgodnie z Umową o partnerstwie i współpracy podpisaną w Luksemburgu dnia 14 czerwca 1994 r. oraz Tymczasowym Porozumieniem do niego, parafowanym tego samego dnia, handel materiałami nuklearnymi między nimi będzie podlegał wyłącznie postanowieniom specjalnej umowy, która ma być zawarta między Europejską Wspólnotą Atomową a Ukrainą.

Do czasu wejścia w życie tej specjalnej umowy do handlu materiałami nuklearnymi między nimi nadal będą stosowane wyłącznie postanowienia Porozumienia o handlu oraz gospodarczej i handlowej współpracy między Europejską Wspólnotą Gospodarczą, Europejską Wspólnotą Energii Atomowej a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich, podpisanego w Brukseli dnia 18 grudnia 1989 r.

- (c) Wspólnoty Europejskie i Kazachstan deklarują, że zgodnie z Porozumieniem o partnerstwie i współpracy parafowanym w Brukseli dnia 20 maja 1994 r. handel materiałami nuklearnymi między nimi będzie podlegał wyłącznie postanowieniom specjalnej umowy, która ma być zawarta między Europejską Wspólnotą Energii Atomowej a Kazachstanem.

Do czasu wejścia w życie tej specjalnej umowy do handlu materiałami nuklearnymi między nimi nadal będą stosowane wyłącznie postanowienia Porozumienia o handlu oraz gospodarczej i handlowej współpracy między Europejską Wspólnotą Gospodarczą, Europejską Wspólnotą Energii Atomowej a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich, podpisanego w Brukseli dnia 18 grudnia 1989 r.

- (d) Wspólnoty Europejskie i Kirgistan deklarują, że zgodnie z Porozumieniem o partnerstwie i współpracy parafowanym w Brukseli dnia 31 maja 1994 r. handel materiałami nuklearnymi między nimi będzie podlegał wyłącznie postanowieniom specjalnej umowy, która ma być zawarta między Europejską Wspólnotą Energii Atomowej a Kirgistanem.

Do czasu wejścia w życie tej specjalnej umowy do handlu materiałami nuklearnymi między nimi nadal będą stosowane wyłącznie postanowienia Porozumienia o handlu oraz gospodarczej i handlowej współpracy między Europejską Wspólnotą Gospodarczą, Europejską Wspólnotą Energii Atomowej a Związkiem Socjalistycznym Republik Radzieckich, podpisanego w Brukseli dnia 18 grudnia 1989 r.

- (e) Wspólnoty Europejskie i Tadżykistan deklarują, że handel materiałami nuklearnymi między nimi będzie podlegał wyłącznie postanowieniom specjalnej umowy, która ma być zawarta pomiędzy Europejską Wspólnotą Energii Atomowej a Tadżykistanem.

Do czasu wejścia w życie tej specjalnej umowy do handlu materiałami nuklearnymi między nimi nadal będą stosowane wyłącznie postanowienia Porozumienia o handlu oraz gospodarczej i handlowej współpracy między Europejską Wspólnotą Gospodarczą, Europejską Wspólnotą Energii Atomowej a Związkiem Socjalistycznym Republik Radzieckich, podpisanego w Brukseli dnia 18 grudnia 1989 r.

- (f) Wspólnoty Europejskie i Uzbekistan deklarują, że handel materiałami nuklearnymi między nimi będzie podlegał wyłącznie postanowieniom specjalnej umowy, która ma być zawarta między Europejską Wspólnotą Energii Atomowej a Uzbekistanem.

Do czasu wejścia w życie tej specjalnej umowy do handlu materiałami nuklearnymi między nimi nadal będą stosowane wyłącznie postanowienia Porozumienia o handlu oraz gospodarczej i handlowej współpracy między Europejską Wspólnotą Gospodarczą, Europejską Wspólnotą Energii Atomowej a Związkiem Socjalistycznym Republik Radzieckich podpisanego w Brukseli dnia 18 grudnia 1989 r.

PROTOKÓŁ KARTY ENERGETYCZNEJ DOTYCZĄCY EFEKTYWNOŚCI ENERGETYCZNEJ I ODNOŚNYCH ASPEKTÓW OCHRONY ŚRODOWISKA

- VII. Konferencja Europejskiej Karty Energetycznej przyjęła tekst Protokołu Karty Energetycznej dotyczącego efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska, przedstawiony w załączniku 3³⁾.

EUROPEJSKA KARTA ENERGETYCZNA

- VIII. Tymczasowa Konferencja Karty oraz Konferencja Karty, przewidziane w Traktacie, są odtąd odpowiedzialne za podejmowanie decyzji w przypadkach żądania podpisania Dokumentu końcowego konferencji w Hadze o Europejskiej Karcie Energetycznej oraz przyjętej tym samym Europejskiej Karty Energetycznej.

DOKUMENTACJA

IX. Protokoły rokowań Konferencji Europejskiej Karty Energetycznej będą przechowywane przez sekretariat.

Sporządzono w Lizbonie dnia siedemnastego grudnia roku tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątego czwartego.

¹⁾ Patrz: Traktat Karty Energetycznej.

²⁾ Patrz: Decyzje w odniesieniu do Traktatu Karty Energetycznej.

³⁾ Patrz: Protokół Karty Energetycznej.

OŚWIADCZENIE PRZEWODNICZĄCEGO SESJI Z DNIA 17 GRUDNIA 1994 R.

w sprawie przyjęcia tekstu Traktatu Karty Energetycznej oraz Protokołu Karty Energetycznej dotyczącego efektywności energetycznej i odnośnych aspektów ochrony środowiska

Chciałbym odnotować, że Federacja Rosyjska uważa, iż odwołanie do prawa międzynarodowego w artykule 10(1) nie ma na celu nałożenia zobowiązań do traktowania z najwyższym uprzywilejowaniem w odniesieniu do dokonywania inwestycji. Jest to całkowicie zgodne z intencją negocjatorów, którzy zdecydowali nie włączać do pierwszego Traktatu zobowiązań do traktowania z najwyższym uprzywilejowaniem w zakresie fazy przedinwestycyjnej.

Dodatkowo Federacja Rosyjska wyraziła pogląd, że rozważanie odpowiednich poprawek do Traktatu zgodnie z artykułem 30, dotyczących sektora usług, w zakresie objętym Traktatem, do których odnoszą się przepisy GATS oraz negocjacje uzupełniającego traktatu inwestycyjnego przewidziane w artykule 10(4), powinny być prowadzone w taki sposób, aby zapewnić wzajemną zgodność wypracowanych postanowień Traktatu. I w tym przypadku, jestem pewien, że wszystkie delegacje w pełni aprobują potrzebę osiągnięcia takiej zgodności w przyszłym włączeniu do Traktatu rezultatów Rundy Urugwajskiej oraz w negocjacjach drugiego traktatu w sprawie fazy przedinwestycyjnej.

Następnie Federacja Rosyjska wyraziła swój pogląd, że z wyjątkiem postanowień, w których Traktat wyraźnie wskazuje na przeciwną intencję, żadne z postanowień tego Traktatu nie powinno uchylać postanowień GATT 1947 stosowanych zgodnie z artykułem 29(2), załącznikiem G i odpowiednimi deklaracjami. To także jest wyraźną intencją negocjujących stron oraz podstawą podejścia do handlu zawartego w artykule 29 Traktatu.

Śledząc długie i trudne dyskusje na temat wolności transferów, zauważyłem, że niektóre kraje w okresie przejściowym zwróciły uwagę na swoją interpretację Decyzji 3, która, jak sądzę, jest prawidłowa: prawa przyznane inwestorom innych umawiających się stron zgodnie z punktem 1(a) Decyzji 3 nie uniemożliwiają tym krajom stosowania, bez uchylania ustępów I (b) i (c) oraz (2), (3) i (4) tej Decyzji, ograniczeń w ruchu kapitału dokonywanego przez ich inwestorów.

Zauważyłem również obawy delegacji rosyjskiej o handel materiałami jądrowymi ze Wspólnotami Europejskimi. Jest jasne, że o ile chodzi o Traktat Karty Energetycznej, handel tymi materiałami podlega artykułowi 29(2)(a), załącznikowi G i wspólnym deklaracjom dotyczącym wdrożenia przepisów GATT przez odwołanie. Odnotowałem fakt, że Federacja Rosyjska i Wspólnoty Europejskie uzgodniły, iż będzie załączone wspólne memorandum do sprawozdania z naszej sesji.

Wreszcie, odnotowałem, że przedstawiciel Norwegii popierany przez przedstawicieli Armenii, Białorusi, Estonii, Wspólnot Europejskich i ich państw członkowskich, Finlandii, Islandii, Litwy, Liechtensteinu, Kazachstanu, Mołdowy, Federacji Rosyjskiej, Szwecji, Szwajcarii i Ukrainy zadeklarował, iż Traktat będzie stosowany i interpretowany zgodnie z ogólnie uznanymi przepisami i zasadami przestrzegania, zastosowania i interpretacji traktatów, przedstawionymi w części III Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatowym z dnia 25 maja 1969 r. W szczególności w kontekście artykułu 18(2) przypomnieli oni, że strona nie może powoływać się na przepisy swojego prawa międzynarodowego jako na uzasadnienie dla niewypełnienia traktatu. Traktat Karty Energetycznej będzie interpretowany w dobrej wierze zgodnie ze zwykłym rozumieniem terminów traktatowych w ich kontekście oraz w świetle ich celów.

ZA ZGODNOŚĆ TŁUMACZENIA Z ORYGINAŁEM

Przemysław Bryksa;
Ministerstwo
Klimatu i Środowiska

Elektronicznie podpisany przez
Przemysław Bryksa;
Ministerstwo Klimatu i
Środowiska
Data: 2022.07.11 17:11:51
+02'00'

ZAŁĄCZNIK NR 1

LISTA STRON TRAKTATU KARTY ENERGETYCZNEJ I PROTOKOŁU KARTY ENERGETYCZNEJ

	Traktat Karty Energetycznej (TKE)	Protokół Karty Energetycznej (PKE)
Islamska Republika Afganistanu	x	x
Republika Albanii	x	x
Republika Armenii	x	x
Republika Austrii	x	x
Republika Azerbejdżanu	x	x
Republika Białorusi	Tymczasowe stosowanie całego TKE zawieszono	Tylko sygnatariusz
Królestwo Belgii	x	X
Bośnia i Hercegowina	x	X
Republika Bułgarii	x	X
Republika Chorwacji	x	X
Republika Cypryjska	x	X
Republika Czeska	x	X
Królestwo Danii ¹⁾	x	X
Republika Estońska	x	X
Unia Europejska i Euratom	x	X
Republika Finlandii	x	X
Republika Francuska	x	X
Gruzja	x	X
Republika Federalna Niemiec	x	X
Republika Grecka	x	X
Węgry	x	X
Republika Islandii	x	-----
Irlandia	x	X
Republika Włoska ²⁾	Klauzula wygaśnięcia	-----
Japonia	x	X
Jordańskie Królestwo Haszymidzkie	x	X
Republika Kazachstanu	x	X
Republika Kirgiska	x	X
Republika Łotewska	x	X
Księstwo Liechtensteinu	x	X
Republika Litewska	x	X
Wielkie Księstwo Luksemburga	x	x
Republika Malty	x	x
Republika Mołdawii	x	x
Mongolia	x	x
Czarnogóra	x	x
Królestwo Niderlandów ³⁾	x	x
Republika Macedonii Północnej	x	x
Królestwo Norwegii	Stosuje się tymczasowo tylko część VII	-----
Rzeczpospolita Polska	x	x
Republika Portugalska	x	x
Rumunia	x	x

¹⁾ TKE nie ma zastosowania do Grenlandii i Wysp Owczych.

²⁾ Wystąpienie z TKE i PKE przez Republikę Włoską weszło w życie z dniem 1 stycznia 2016 r.

³⁾ Ma ona zastosowanie wyłącznie w europejskiej części Królestwa Niderlandów.

Federacja Rosyjska ⁴⁾	Klauzula wygaśnięcia	-----
Republika Słowacka	x	x
Republika Słowenii	x	x
Królestwo Hiszpanii	x	x
Królestwo Szwecji	x	x
Konfederacja Szwajcarska	x	x
Republika Tadżykistanu	x	x
Republika Turcji	x	x
Turkmenistan	x	x
Ukraina	x	x
Zjednoczone Królestwo ¹⁾	x	x
Republika Uzbekistanu	x	x
Republika Jemeńska	x	-----

¹⁾ W momencie podpisania umowy Zjednoczone Królestwo przedłużyło tymczasowe stosowanie do Gibraltaru. Po złożeniu dokumentu ratyfikacyjnego Zjednoczone Królestwo rozszerzyło zastosowanie Traktatu i Protokołu do Bailiwick of Jersey i Wyspy Man. W dniu 11 sierpnia 1998 r. Zjednoczone Królestwo przedłużyło je na terytorium Bailiwick of Guernsey.

⁴⁾ Tymczasowe stosowanie TKE zakończone dnia 18. października 2009 r.

ZAŁĄCZNIK NR 2
DEKLARACJA INTERPRETACYJNA RP

Zgodnie z art. 30 ust. 4 Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, sporządzonej w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r., oraz międzynarodowym prawem zwyczajowym klauzula arbitrażowa zawarta w art. 26 Traktatu Karty Energetycznej, która jest traktatem wcześniejszym, nie może być stosowana od dnia 1 maja 2004 r., to jest od dnia przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej w zakresie sporów pomiędzy inwestorami pochodzącymi z państwa członkowskiego Unii Europejskiej przeciwko innemu państwu członkowskiemu Unii Europejskiej, ponieważ nie jest w tym zakresie zgodna z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, który jest traktatem późniejszym.

Brak zgodności klauzuli arbitrażowej zawartej w art. 26 Traktatu Karty Energetycznej z prawem UE w powyższym zakresie został potwierdzony w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 2 września 2021 r. w sprawie C-741/19, Republika Mołdawii przeciwko Komstroy LLC. W świetle powyższego trybunały arbitrażowe ustanowione na podstawie Traktatu Karty Energetycznej w celu rozstrzygnięcia sporów inwestycyjnych między inwestorami z państw członkowskich Unii Europejskiej a Rzeczpospolitą Polską nie posiadają jurysdykcji do rozpoznania spraw z uwagi na brak ważnej zgody na arbitraż.

In accordance with Article 30(4) of the Vienna Convention on the Law of Treaties, concluded in Vienna on 23 May 1969 and with customary international law, the arbitration clause contained in Article 26 of the Energy Charter Treaty, which is an earlier treaty, may not be applied from 1 May 2004, i.e. from the date of accession of the Republic of Poland to the European Union, in disputes between investors from a Member State of the European Union and another Member State of the European Union, due to its incompatibility in the above respect with the Treaty on the Functioning of the European Union, which is the later treaty. The incompatibility of the arbitration clause contained in Article 26 of the ECT with EU law in the above respect was confirmed by the judgment of the Court of Justice of the European Union of 2 September 2021 in Case C-741/19 *République de Moldavie v Komstroy LLC*. In light of the above, arbitral tribunals established under the ECT to resolve investments dispute between investors from EU Member States and the Republic of Poland do not have jurisdiction to hear cases due to the lack of a valid consent to arbitrate.